

TÖRVÉNYTERVEZET A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYVRŐL*

ÁLTALÁNOS RÉSZ

Alapvető rendelkezések

1. §

(1) Büntetés vagy intézkedés csak olyan cselekmény miatt alkalmazható, amelyre a törvény az elkövetése idején büntetés kiszabását rendeli.

(2) A nemzetközi jog szerinti bűncselekmény büntetendő akkor is, ha elkövetése idején azt a magyar törvény nem rendelte büntetni.

(3) Egyes bűncselekmények valamely elemét más jogszabály, jogi norma vagy szakmai szabály is meghatározhatja.

I. Fejezet

A magyar büntető joghatóság

Időbeli hatály

2. §

(1) A bűncselekményt az elkövetésekor hatályban lévő törvény szerint kell elbírálni.

(2) Ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni, egyébként az új büntető törvénynek nincs visszaható ereje.

(3) A (2) bekezdés rendelkezéseit kell alkalmazni – a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével – akkor is, ha a cselekmény elkövetése után a bűncselekmény valamely elemét meghatározó jogszabályi rendelkezés oly mértékben megváltozik, amelynek következtében a cselekmény már nem büntetendő.

3. §

Ha a bűncselekmény elbírálását követően olyan új büntető törvény lép hatályba, amely szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, a büntetőjogi büntetésnek és intézkedésnek az új törvény hatályba lépésének napján még hátralevő része nem hajtható végre.

Területi és személyi hatály

4. §

(1) A magyar törvényt kell alkalmazni a belföldön elkövetett bűncselekményre, valamint a Magyar Köztársaság határain kívül tartózkodó magyar hajón vagy magyar légi járművön elkövetett bűncselekményre.

(2) A magyar törvényt kell alkalmazni a magyar állampolgár külföldön elkövetett olyan cselekményére, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény.

(3) A magyar törvényt kell alkalmazni a magyar állampolgár vagy jogi személy sérelmére külföldön elkövetett olyan cselekményre is, amely a magyar törvény szerint legalább egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

5. §

A magyar törvényt kell alkalmazni a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményre is, ha az

a) a magyar törvény szerint bűncselekmény és az elkövetés helyének törvénye szerint is büntetendő,

b) emberiesség elleni (... fejezet) vagy egyéb olyan bűncselekmény, amelynek üldözése az egyetemes büntetőhatalom elvéből fakad,

c) állam elleni bűncselekmény (... fejezet), tekintet nélkül arra, hogy az elkövetés helyének törvénye szerint büntetendő-e.

6. §

(1) A 4. § (2) és (3) bekezdésében, valamint az 5. § *a)–b)* pontjában foglaltakat csak akkor lehet alkalmazni, ha az ügyben az Európai Unió bármely tagállamának bírósága vagy bírói jogkörrel felruházott más hatósága nem hozott jogerős érdemi határozatot.

(2) Ha nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a 4. § (3) bekezdésében és az 5. § *a)–b)* pontjában foglalt rendelkezések csak akkor alkalmazhatók, ha a cselekmény elkövetője belföldön tartózkodik.

(3) A 4. § (3) bekezdése és az 5. § eseteiben a büntetőeljárás megindítását a legfőbb ügyész rendeli el.

*A tervezet az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériumban készült.

*Nemzetközi jogon alapuló mentesség***7. §**

A diplomáciai és a nemzetközi jogon alapuló egyéb mentességet élvező személyek büntetőjogi felelősségre vonására nemzetközi szerződés, ennek hiányában a viszonzosság az irányadó. A viszonzosság kérdésében az igazságügyért felelős miniszter nyilatkozata irányadó.

*A katonákra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések***8. §**

A katonák büntetőjogi felelősségére, a katonákkal szemben kiszabható büntetésekre és a katonai bűncselekményekre vonatkozó további rendelkezéseket külön törvény határozza meg.

II. Fejezet

A büntetőjogi felelősség

*A bűncselekmény***9. §**

Bűncselekmény az a tevékenység vagy mulasztás, amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli, és amelyet szándékosan vagy – ha e törvény a gondatlan elkövetést is bünteti – gondatlanságból követnek el.

10. §

Ha e törvény az eredmény okozását rendeli büntetni, büntetendő az is, aki annak ellenére mulasztja el az eredmény elhárítását, hogy azt az őt terhelő kötelesség folytán meg kellett volna tennie, feltéve hogy erre valós lehetősége volt.

*A büntett és a vétség***11. §**

(1) A bűncselekmény büntett vagy vétség.

(2) Büntett az a szándékosan elkövetett bűncselekmény, amelyre a törvény három évig terjedő szabadságvesztésnél súlyosabb büntetés kiszabását rendeli. Minden más bűncselekmény vétség.

*A halmazat***12. §**

(1) Bűnhalmazat az, ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el.

(2) Nem bűnhalmazat, hanem folytatólagosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközökben többször követ el.

*A szándékosság***13. §**

Szándékosan követi el a bűncselekményt, aki cselekményét tudva és akarva valósítja meg, illetőleg cselekménye következményeit kívánja vagy azokba belenyugszik.

*A gondatlanság***14. §**

Gondatlanságból követi el a bűncselekményt, aki előre látja cselekményének lehetséges következményeit, de könnyelműen bízik azok elmaradásában, úgyszintén az is, aki e következmények lehetőségét azért nem látja előre, mert a szakmai szabályokban meghatározott, vagy a rá nézve egyébként kötelező, tőle elvárható figyelmet vagy körültekintést elmulasztja.

*Felelősség az eredményért, mint minősítő körülményért***15. §**

(1) Az eredményhez, mint a bűncselekmény minősítő körülményéhez fűzött súlyosabb jogkövetkezmények akkor alkalmazhatók, ha az elkövetőt az eredmény tekintetében legalább gondatlanság terheli.

(2) E törvény alkalmazásában szándékos bűncselekménynek minősül, ha az elkövető az elkövetési magatartást szándékosan fejt ki, de az eredmény, mint minősítő körülmény tekintetében az elkövetőt gondatlanság terheli.

*A kísérlet***16. §**

(1) Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be.

(2) A kísérletre a befejezett bűncselekmény büntetési tételét kell alkalmazni.

(3) A büntetést korlátlanul enyhíteni vagy mellőzni is lehet, ha a kísérletet alkalmatlan tárgyon, alkalmatlan eszközzel vagy alkalmatlan módon követik el.

(4) Nem büntethető kísérlet miatt, akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény befejezése, továbbá az sem, aki az eredmény bekövetkezését önként elhárítja.

(5) A (4) bekezdés esetén, ha a kísérlet már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntethető.

*Az előkészület***17. §**

(1) Ha e törvény külön elrendeli, előkészület miatt büntetendő, aki a bűncselekmény elkövetése céljából

az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik vagy a közös elkövetésben megállapodik.

(2) Nem büntethető előkészület miatt,

a) akinek önkéntes elállása folytán marad el a bűncselekmény elkövetésének megkezdése,

b) aki az elkövetés elhárítása céljából korábbi felhívását, ajánlkozását, vállalkozását visszavonja, vagy arra törekszik, hogy a többi közreműködő az elkövetéstől elálljon, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetésének megkezdése bármely okból elmarad,

c) aki az előkészületet bíróságnál, ügyésznél vagy nyomozó hatóságnál feljeleníti.

(3) A (2) bekezdés eseteiben, ha az előkészület már önmagában is megvalósít más bűncselekményt, az elkövető e bűncselekmény miatt büntethető.

Az elkövetők

18. §

Elkövető a tettes, a közvetett tettes és a társtettes (tettesek), valamint a felbujtó és a bűnsegéd (részesek).

19. §

(1) Tettes az, aki a bűncselekményt egészben – kísérlet esetén részben – saját maga valósítja meg.

(2) Közvetett tettes az, aki a szándékos bűncselekményt gyermekkor, kóros elmeállapot, erőszak, fenyegetés vagy tévedés miatt nem büntethető személy felhasználásával követi el.

(3) Társtettesek azok, akik a szándékos bűncselekményt egymás tevékenységéről tudva, közösen követik el.

(4) A társtettség megállapítása szempontjából szándékosan követi el a bűncselekményt az is, aki szándékosan fejt ki az elkövetési magatartást, de az eredményt, mint minősítő körülményt gondatlanságból okozza.

20. §

(1) Felbujtó az, aki mást szándékos bűncselekmény elkövetésére szándékosan rábír.

(2) Bűnsegéd az, aki szándékos bűncselekmény elkövetéséhez másnak szándékosan segítséget nyújt. Bűnsegéd az is, aki a bűncselekmény elkövetéséhez anyagi eszközt szolgáltat, feltéve, hogy a bűncselekmény elkövetését megkísérelték, vagy ha a törvény az előkészületet is büntetni rendeli, előkészítették.

(3) A részesekre is a tettesekre megállapított büntetési tételt kell alkalmazni.

21. §

Több elkövető esetén az a körülmény, amelynél fogva valamelyikük nem büntethető, enyhébb, súlyosabb, vagy más büntető rendelkezés alá esik, más elkövetőre nem hat ki.

22. §

(1) Csoportosan követik el a bűncselekményt, ha az elkövetésben legalább három személy vesz részt.

(2) Bűnszervezet akkor létesül, ha három vagy több személy három évig terjedő vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, vagy ha a törvény az előkészületet is büntetni rendeli, előkészítették.

III. Fejezet A büntetőjogi felelősséget kizáró és korlátozó okok

23. §

A büntethetőséget kizárja

a) a jogos védelem,

b) a végszükség,

c) az engedély,

d) a gyermekkor,

e) a kóros elmeállapot,

f) az erőszak és a fenyegetés,

g) a tévedés,

h) a törvényben meghatározott egyéb ok.

A jogos védelem

24. §

(1) Nem büntetendő, akinek a cselekménye, a saját, valamint más személye vagy javai ellen intézett, illetőleg ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához szükséges.

(2) Nem büntethető az sem, aki az elhárítás arányos mértékét ijedtségből vagy menthető felindulásból lépi túl.

A végszükség

25. §

(1) Nem büntetendő annak a cselekménye, aki saját, illetőleg más személyét vagy javait közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből menti, és kisebb sérelmet okoz, mint amelynek elhárítására törekedett.

(2) Nem büntethető, aki azért okoz akkora, vagy nagyobb sérelmet, mint amelynek elhárítására törekedett, mert ijedtségből vagy menthető felindulásból képtelen felismerni a sérelem nagyságát.

(3) Nem állapítható meg végszükség annak javára, akinek a veszély előidézése felróható, továbbá, akinek a veszély vállalása foglalkozásánál fogva kötelessége.

*Az engedély***26. §**

Nem büntetendő, akinek a cselekményét jogszabály, jogi norma, illetőleg szakmai szabály előírja vagy megengedi, valamint ha a cselekmény elkövetésébe – jogszabály, jogi norma vagy szakmai szabály felhatalmazása alapján – az arra jogosult beleegyezett.

*A gyermekkor***27. §**

Nem büntethető, aki a cselekmény elkövetésekor a tizenegyedik életévét nem töltötte be.

*A kóros elmeállapot***28. §**

(1) Nem büntethető, aki a cselekményt az elmeműködés olyan kóros állapotában – így különösen elmebetegségben, gyengeelméjűségben, szellemi leépülésben, tudatzavarban vagy személyiségzavarban – követi el, amely képtelenné teszi cselekménye következményeinek a felismerésére, vagy arra, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék.

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az elmeműködés kóros állapota az elkövetőt korlátozza a cselekmény következményeinek a felismerésében vagy abban, hogy e felismerésnek megfelelően cselekedjék.

29. §

A 28. § rendelkezései nem alkalmazhatók arra, aki a bűncselekményt önhibájából eredő ittas vagy bódult állapotban követi el.

*Az erőszak és a fenyegetés***30. §**

(1) Nem büntethető, aki a cselekményt olyan erőszak vagy fenyegetés hatása alatt követi el, amely miatt képtelen az akaratának megfelelő magatartásra.

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető, ha az erőszak vagy a fenyegetés az elkövetőt korlátozta az akaratának megfelelő magatartásban.

*A tévedés***31. §**

(1) Nem büntethető az elkövető olyan tény miatt, amelyről az elkövetéskor nem tudott.

(2) Nem büntethető, aki a cselekményt abban a téves feltevésben követi el, hogy az nem tiltott, és erre a feltevésre alapos oka volt.

(3) Nem zárja ki a büntethetőséget, ha a tévedést gondatlanság okozza, és a törvény a gondatlan elkövetést is büntetni rendeli.

IV. fejezet**A büntethetőséget megszüntető okok****32. §**

A büntethetőséget megszünteti

- a) az elkövető halála,
- b) az elévülés,
- c) a kegyelem,
- d) a tevékeny megbánás,
- e) a törvényben meghatározott egyéb ok.

*A büntethetőség elévülése***33. §**

(1) A büntethetőség elévül a bűncselekmény büntetési tétele felső határának megfelelő idő, de legalább három év elteltével.

(2) Nem évül el

a) az 1945. évi VII. törvénnyel törvényerőre emelt és az 1440/1945. (V. 1.) ME rendelettel módosított és kiegészített 81/1945. (II. 5.) ME rendelet 11. §-ának 5. pontjában és 13. §-ának 2. pontjában meghatározott háborús bűntett,

b) az emberiség elleni (... fejezet) bűncselekmény,

c) az élethosszig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény büntethetősége.

34. §

Az elévülés kezdő napja

a) befejezett bűncselekmény esetén az a nap, amikor a bűncselekmény valamennyi eleme megvalósul,

b) kísérlet és előkészület esetén az a nap, amikor az ezeket megvalósító cselekmény véget ér,

c) olyan bűncselekmény esetén, amely kizárólag kötelesség teljesítésének elmulasztásával valósul meg, az a nap, amikor az elkövető még a büntető törvényben megállapított következmény nélkül eleget tehetne kötelességének,

d) olyan bűncselekmény esetén, amely jogellenes állapot fenntartásában áll, az a nap, amikor ez az állapot megszűnik.

35. §

(1) Az elévülést félbeszakítja a bíróságnak, az ügyésznek, a nyomozó hatóságnak, illetve nemzetközi vonatkozású ügyekben az igazságügyért felelős miniszternek az elkövető ellen a bűncselekmény miatt foganatosított büntetőeljárás cselekménye. A félbeszakadás napján az elévülés ismét elkezdődik.

(2) Az elévülés határidejébe nem számít be az a tartam, amely alatt közjogi tisztség betöltésén alapuló mentesség folytán a büntetőeljárás azért nem volt megindítható vagy folytatható, mert a törvényben biztosított mentelmi jogot a döntésre jogosult nem függesztette fel, illetőleg az eljárás megindításához vagy folytatásához a hozzájárulását nem adta meg. Ez a rendelkezés nem alkalmazható olyan magánindítványra büntethető bűncselekmény esetén, amely miatt a vádat a magánvádló képviseli.

(3) Ha a büntetőeljárást felfüggesztik, a felfüggesztés tartama az elévülés határidejébe nem számít be. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a büntetőeljárást azért függesztik fel, mert az elkövető ismeretlen helyen tartózkodik vagy elmebeteg lett.

(4) A vádemelés elhalasztásának időtartama, valamint próbára bocsátás esetén a próbaidő tartama az elévülés határidejébe nem számít be.

A tevékeny megbánás

36. §

A) változat

(1) Nem büntethető, aki bűncselekmény elkövetését beismerte és az élet, a testi épség és az egészség elleni (... fejezet), az emberi szabadság elleni (... fejezet), az emberi méltóság elleni (... fejezet), közlekedési (... fejezet) vagy erőszakos vagyon elleni (... fejezet), illetve egyéb vagyon elleni (... fejezet), három évig terjedő szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel okozott kárt a sértettnek közvetítői eljárás keretében megtérítette vagy a bűncselekmény káros következményeit egyéb módon jóvátette.

(2) A büntetés korlátlanul enyhíthető az (1) bekezdésben említett bűncselekmények esetében, ha az elkövető az öt évig terjedő szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel okozott kárt a sértettnek közvetítői eljárás keretében megtérítette vagy a bűncselekmény káros következményeit egyéb módon jóvátette.

(3) Az (1)–(2) bekezdés alkalmazásának nincs helye, ha az elkövető

- a) többszörös vagy különös visszaeső,
- b) a bűncselekményt bünszervezetben követte el,
- c) bűncselekménye halált okozott,
- d) a szándékos bűncselekményt a felfüggesztett szabadságvesztés, illetve a részben felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje alatt, vagy a szándékos bűncselekmény elkövetése miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítéltése után a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt, illetőleg a próbára bocsátás vagy a vádemelés elhalasztásának tartama alatt követte el.

B) változat

(1) Nem büntethető, aki a bűncselekmény elkövetését beismerte és a vétséggel okozott kárt a sértettnek közvetítői eljárás keretében megtérítette vagy a bűncselekmény káros következményeit egyéb módon jóvátette.

(2) Az (1) bekezdés esetében az ügyész, vagy a bíróság megrovásban részesíti az elkövetőt.

V. fejezet A büntetések

A büntetési nemek

37. §

(1) Büntetések

- a) az élethosszig tartó szabadságvesztés,
- b) a végrehajtandó szabadságvesztés,
- c) a részben felfüggesztett szabadságvesztés,
- d) a felfüggesztett szabadságvesztés,
- e) a pénzbüntetés,
- f) a foglalkozástól eltiltás,
- g) a járművezetéstől eltiltás,
- h) a kiutasítás,
- i) a kitiltás,
- j) a közügyektől eltiltás,
- k) a közérdekű munka.

(2) Ha a bűncselekmény büntetési tétele öt évig terjedő szabadságvesztésnél nem súlyosabb, akkor szabadságvesztés helyett az (1) bekezdés c)–i, és k) pontjaiban meghatározott büntetések közül egy vagy több más büntetés is kiszabható.

(3) Az élethosszig tartó szabadságvesztés mellett az f)–h) és j) pontokban, a végrehajtandó és a részben felfüggesztett szabadságvesztés mellett az e)–k) pontokban, a felfüggesztett szabadságvesztés mellett pedig az e)–g), i) és k) pontokban meghatározott büntetés is kiszabható.

(4) A közügyektől eltiltás az a)–c) pontokban meghatározott büntetéssel, a többi büntetés pedig együttesen is kiszabható – kivéve a kiutasítás mellett a pénzbüntetést és a kitiltást –, ha alkalmazásuk egyéb törvényi feltételei fennállnak.

(5) A büntetések végrehajtásának rendjét, valamint az elítélt kötelezettségeit és jogait külön törvény határozza meg.

Az élethosszig tartó szabadságvesztés

38. §

(1) Élethosszig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte.

(2) Az élethosszig tartó szabadságvesztést büntetés-végrehajtási intézetben, börtön fokozatban kell végrehajtani.

39. §

(1) Élethosszig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, amely húsz évnél kevesebb nem lehet.

(2) A bíróság az élethosszig tartó szabadságvesztésre ítélet akkor bocsáthatja feltételes szabadságra, ha a szabadságvesztésből letöltötte az ítéletben meghatározott időtartamot, és megalapozottan feltehető, hogy nem fog elkövetni újabb bűncselekményt.

(3) Az élethosszig tartó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama tíz év.

40. §

(1) Ha az elítéltet az élethosszig tartó szabadságvesztésre ítétele előtt elkövetett bűncselekmény miatt az élethosszig tartó szabadságvesztés végrehajtása alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a végrehajtandó szabadságvesztés tartamával elhalaszthatja.

(2) Ha az elítéltet az élethosszig tartó szabadságvesztésre ítétele előtt elkövetett bűncselekmény miatt az élethosszig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti, és a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a végrehajtandó szabadságvesztés tartamával elhalaszthatja.

(3) Ha az elítéltet az élethosszig tartó szabadságvesztés végrehajtása alatt elkövetett bűncselekmény miatt az élethosszig tartó szabadságvesztés végrehajtása alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a bíróság a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a végrehajtandó szabadságvesztés tartamával elhalasztja.

(4) Ha az elítéltet az élethosszig tartó szabadságvesztés végrehajtása alatt elkövetett bűncselekmény miatt az élethosszig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás alatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, és a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a végrehajtandó szabadságvesztés tartamával elhalasztja.

(5) Ha az elítéltet az élethosszig tartó szabadságvesztésből történt feltételes szabadságra bocsátás alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, a bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, és a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját a végrehajtandó szabadságvesztés tartamával elhalasztja.

(6) Nem bocsátható feltételes szabadságra az elítélt, ha az élethosszig tartó szabadságvesztés végrehajtása alatt elkövetett bűncselekmény miatt ismétlen élethosszig tartó szabadságvesztésre ítélik. Ha a korábbi élethosszig tartó szabadságvesztést még nem hajtották végre, az ismétlen kiszabott élethosszig tartó szabadságvesztés nem hajtható végre.

*A végrehajtandó szabadságvesztés***41. §**

(1) A végrehajtandó szabadságvesztés legrövidebb tartama két hónap, leghosszabb tartama tizenöt év; élethosszig tartó szabadságvesztéssel is büntetendő bűncselekmény, valamint bünszervezetben történő elkövetés, továbbá halmazati vagy összbüntetés esetén húsz év.

(2) A pénzbüntetés és a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés tartamára az (1) bekezdés nem alkalmazható.

(3) A végrehajtandó szabadságvesztést büntetés-végrehajtási intézetben, börtön vagy fogház fokozatban kell végrehajtani.

42. §

(1) Börtönben kell végrehajtani a büntett miatt kiszabott, öt évig tartó vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést, valamint a két évig tartó, vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztést, ha az elítélt visszaeső.

(2) Fogházban kell végrehajtani a vétség miatt kiszabott, valamint a büntett miatt kiszabott, öt évet el nem érő szabadságvesztést.

43. §

(1) Ha a bíróság szabadságvesztést alkalmaz, börtönt vagy fogházat szab ki.

(2) A bíróság a büntetés kiszabásánál irányadó körülményekre (77. §), különösen az elkövető személyiségére és a bűncselekmény indítékára tekintettel, a törvényben előírtnál szigorúbb vagy enyhébb végrehajtási fokozatot határozhat meg.

*A feltételes szabadságra bocsátás***44. §**

(1) A bíróság a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélet feltételes szabadságra bocsátja, ha – különösen a büntetés végrehajtása alatt tanúsított kifogástalan magatartására és arra a készségére tekintettel, hogy törvénytisztelő életmódot fog folytatni – megalapozottan feltehető, hogy nem fog elkövetni újabb bűncselekményt.

(2) Feltételes szabadságra bocsátásnak csak akkor van helye, ha az elítélt büntetésének legalább kétharmad részét kitöltötte.

(3) Nem bocsátható feltételes szabadságra,

a) a többszörös és a különös visszaeső,

b) aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre, amelyet korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítétele után, a végrehajtás befejezése előtt követett el,

d) aki a szabadságvesztésből legalább két hónapot nem töltött ki.

45. §

(1) Végrehajtandó szabadságvesztés esetén a feltételes szabadság tartama azonos a szabadságvesztés hátralevő részével, de legalább egy év.

(2) Ha a szabadságvesztés hátralevő része egy évnél rövidebb, és végrehajtását nem rendelték el, a büntetést – a feltételes szabadság letelte után – a hátralevő rész utolsó napjával kell kitöltöttnek tekinteni.

(3) A bíróság a feltételes szabadságot megszünteti, ha az elítéltet a feltételes szabadság alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik. Ha az elítéltet egyéb büntetésre ítélik, vagy ha a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegi, a bíróság a feltételes szabadságot megszüntetheti.

(4) A feltételes szabadság megszüntetése esetén a feltételes szabadságon eltöltött idő a szabadságvesztésbe nem számít be.

46. §

(1) Ha az elítélttel szemben több szabadságvesztést kell végrehajtani, és a szabadságvesztések folyamatos végrehajtása során a bíróság az elítéltet bármely szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátotta, a feltételes szabadság mindaddig nem kezdhető meg, amíg az elítélt más szabadságvesztését tölt.

(2) Ha a bíróság az elítéltet több szabadságvesztésből bocsátotta feltételes szabadságra, az elítélt ezeket egyidejűleg párhuzamosan tölti.

(3) A párhuzamosan töltött feltételes szabadságok mindegyikénél külön kell vizsgálni, hogy a feltételes szabadság megszüntetésének a 45. § (3) bekezdésében meghatározott feltételei fennállnak-e.

*A részben felfüggesztett szabadságvesztés***47. §**

(1) Két évnél hosszabb, de öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság az ítéletében akként rendelkezhet, hogy a szabadságvesztés fele részének letöltése után, a fennmaradó rész végrehajtását legalább két évig, de legfeljebb öt évig terjedő próbaidőre felfüggeszti.

(2) A próbaidőt években kell meghatározni, az a felfüggesztett résznél rövidebb nem lehet.

(3) A részben felfüggesztett szabadságvesztést fogházban kell végrehajtani.

48. §

(1) Részben felfüggesztett szabadságvesztés kiszabásának nincs helye, ha az elkövető

a) többszörös vagy különös visszaeső,

b) a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt vagy a részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett részének próbaidéje alatt követte el.

49. §

(1) A részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett részének végrehajtását el kell rendelni, ha

a) a szabadságvesztés végrehajtása vagy felfüggesztett részének próbaidéje alatt állapítják meg, hogy a részben felfüggesztett szabadságvesztést a 48. §-ban foglalt valamely kizáró ok ellenére szabták ki,

b) az elítéltet a részben felfüggesztett szabadságvesztésre ítéltése után, a büntetés végrehajthatóságának megszűnéséig elkövetett bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélik,

c) az elítélt a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi.

(2) A részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett része végrehajtásának elrendelése esetén az elítélt nem bocsátható feltételes szabadságra.

(3) A részben felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtandó részére az e törvénynek a végrehajtandó szabadságvesztésre vonatkozó rendelkezéseit értelemszerűen alkalmazni kell.

*A felfüggesztett szabadságvesztés***50. §**

(1) A két évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztés esetén a bíróság az ítéletében akként rendelkezhet, hogy a szabadságvesztés végrehajtását két évtől öt évig terjedő próbaidőre felfüggeszti.

(2) A próbaidőt években és hónapokban kell meghatározni.

(3) Ha az elkövetőt többször ítélik próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre, és még egyik büntetés próbaidéje sem telt el, valamennyi próbaidő a legkésőbb lejáró próbaidő leteltéig tart.

(4) Ha az elkövetőn olyan szabadságvesztést hajtanak végre, amely miatt a felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtását nem rendelték el, a próbaidő a szabadságvesztés tartamával meghosszabbodik.

(5) A 47. § (3) bekezdésében, a 48. §-ban, illetve a 49. § (1) és (3) bekezdésében foglalt rendelkezéseket a felfüggesztett szabadságvesztés esetén is értelemszerűen alkalmazni kell.

*A pénzbüntetés***51. §**

(1) A pénzbüntetést napi tételekben kell kiszabni, legkisebb mértéke harminc, legnagyobb mértéke ötszáznegyven napi tétel.

(2) Az egy napi tétel összegét a bíróság legalább hármezer és legfeljebb kettőszázezer forintban, az elkövető személyes körülményei, illetőleg kereseti, jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján állapítja meg.

52. §

(1) Ha az elítélt a pénzbüntetést nem fizeti meg, a pénzbüntetést vagy annak meg nem fizetett részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni. Ha a pénzbüntetést végrehajtandó szabadságvesztés mellett szabták ki, a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtási fokozatára a végrehajtandó szabadságvesztés fokozata az irányadó, egyébként a pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztést fogház fokozatban kell végrehajtani.

(2) A meg nem fizetett pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztést úgy kell megállapítani, hogy egy napi tétel helyébe egy napi szabadságvesztés lép.

*A foglalkozástól eltiltás***53. §**

(1) Foglalkozásától azt lehet eltiltani, aki a bűncselekményt

a) szakképzettséget igénylő foglalkozás szabályainak megszegésével követi el, vagy

b) foglalkozásának felhasználásával, szándékosan követi el.

(2) A foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabása szempontjából foglalkozásnak minősül az is, ha az elkövető a gazdálkodó szervezet általános vezetését ellátó szerv tagja, illetve igazgatója; a szövetkezeti igazgatóságának vagy felügyelő bizottságának tagja; a gazdasági társaság vezető tisztségviselője, illetve felügyelő bizottságának tagja.

54. §

(1) A foglalkozástól eltiltás végleges hatályú vagy határozott ideig tart.

(2) Végleges hatállyal az tiltható el, aki a foglalkozás gyakorlására alkalmatlan, vagy arra méltatlan. A határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(3) A foglalkozástól eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik.

(4) A végleges hatályú eltiltás alól a bíróság az eltiltottat kérelemre mentesítheti, ha az eltiltás óta tíz év eltelt, és az eltiltott a foglalkozás gyakorlására alkalmassá, vagy ha az eltiltást méltatlanság miatt alkalmazták, érdemessé vált. Nem mentesíthető, aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, és méltatlanság miatt a bíróság a foglalkozástól véglegesen eltiltotta.

*A járművezetéstől eltiltás***55. §**

(1) A járművezetéstől azt lehet eltiltani, aki az engedélyhez kötött járművezetés szabályainak megszegésével követi el a bűncselekményt, vagy bűncselekmények elkövetéséhez járművet használ.

(2) A járművezetéstől eltiltás meghatározott kategóriájú járműre is vonatkozhat.

56. §

(1) A járművezetéstől eltiltás végleges hatályú vagy határozott ideig tart.

(2) Végleges hatállyal az tiltható el, aki a járművezetésre alkalmatlan. A határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(3) A járművezetéstől eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik.

(4) A végleges hatályú eltiltás alól a bíróság az eltiltottat kérelemre mentesítheti, ha az eltiltás óta tíz év eltelt, és az eltiltott a járművezetésre alkalmassá vált.

*A kiutasítás***57. §**

(1) Azt a nem magyar állampolgár elkövetőt, akinek az országban tartózkodása nem kívánatos, a Magyar Köztársaság területéről ki kell utasítani. A kiutasított köteles az ország területét elhagyni, és a kiutasítás tartama alatt nem térhet vissza.

(2) Nem utasítható ki az, akit a külön törvényben meghatározottak szerint menekültként ismertek el.

(3) A Magyar Köztársaság területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkezővel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely öt évig terjedő vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) A külön törvény szerinti szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személlyel, valamint a Magyar Köztársaság területén letelepedettként vagy bevándoroltként tartózkodási joggal rendelkezővel szemben kiutasításnak csak olyan bűncselekmény elkövetése miatt lehet helye, amely legalább öt évi vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Azzal szemben, aki a Magyar Köztársaság területén legalább tíz éve jogszerűen tartózkodik, illetve akinek a családi élet tiszteletben tartásához való joga ezáltal sérülne, kiutasításnak csak tíz évi vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye, feltéve, ha az elkövetőnek az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.

58. §

(1) A kiutasítás végleges hatályú vagy határozott ideig tart.

(2) A határozott ideig tartó kiutasítás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(3) A kiutasítás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik.

(4) A kiutasítás tartamába nem számít bele az az idő, amely alatt az elítélt a szabadságvesztés büntetését tölti.

59. §

(1) Végleges hatállyal az utasítható ki, akit állam vagy emberiség elleni bűncselekmény (... fejezet), emberrablás (... §), emberkereskedelem (... §), terrorcselekmény (... §), nemzetközi gazdasági tilalom megszegése (... §), légi jármű, vasúti, vízi, közúti tömegközlekedési vagy tömeges áruszállításra alkalmas jármű hatalomba kerítése (... §), visszaélés robbanóanyaggal vagy robbantószerrel (... §), visszaélés lőfegyverrel vagy lőszerral (... §), visszaélés kábítószerral (... §), illetve bűncselekménynek bünszervezetben [23. § (2) bekezdés] történő elkövetése miatt legalább tíz évi szabadságvesztésre ítélnék, és – figyelemmel az elkövetés jellegére, az elkövető kapcsolataira – az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.

(2) A külön törvény szerinti szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy végleges hatállyal nem utasítható ki.

(3) A végleges hatályú kiutasítás alól a bíróság a kiutasítottat, kérelmére mentesítheti, ha a kiutasítás óta tíz év eltelt, és a kiutasított arra érdemes.

*A kitiltás***60. §**

(1) E törvényben meghatározott esetekben azt, akit szabadságvesztésre ítélnék, egy vagy több helységről vagy az ország meghatározott részéből ki lehet tiltani, ha a bűncselekmény elkövetése e területekhez kötődik, és megalapozottan feltehető, hogy újabb bűncselekmény elkövetésétől ezzel hatékonyabban lehet visszatartani.

(2) A kitiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

(3) A kitiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik.

*A közügyektől eltiltás***61. §**

(1) A közügyek gyakorlásától el kell tiltani azt, akit

- a) állam elleni bűncselekmény (... fejezet),
- b) emberiség elleni bűncselekmény (... fejezet),
- c) a választás, a népszavazás és a népi kezdeményezés rendje elleni bűncselekmény (... fejezet),
- d) hivatali bűncselekmény (... fejezet),
- e) hivatalos személyként elkövetett közélet tisztasága elleni bűncselekmény (... fejezet),
- f) hivatalos személyként elkövetett nemzetközi közélet tisztasága elleni bűncselekmény (... fejezet), illetőleg
- g) élethosszig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék.

(2) A közügyek gyakorlásától – az (1) bekezdés esetein kívül – el kell tiltani azt, akit szándékos bűncselekmény miatt legalább egy évig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítélnék, és méltatlan arra, hogy a közügyekben részt vegyen.

62. §

(1) A közügyektől eltiltott

- a) nem gyakorolhatja a választójogát,
- b) nem lehet hivatalos személy,
- c) nem viselhet tisztséget társadalmi szervezetben, köztestületben, közalapítványban,
- d) nem érhet el katonai rendfokozatot,
- e) nem kaphat belföldi kitüntetést és külföldi kitüntetés elfogadására engedélyt.

(2) A közügyektől eltiltott az ítélet jogerőre emelkedésével elveszti mindazon tagságát, állását, tisztségét, katonai rendfokozatát, megbízását, vagy kitüntetését, amelynek elnyerését az (1) bekezdés kizárja.

63. §

(1) A közügyektől eltiltás legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama tíz év.

(2) A közügyektől eltiltás tartama az ítélet jogerőre emelkedésével kezdődik.

(3) Akit a 61. § (1) bekezdésében meghatározott bűncselekmény miatt ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre, a közügyektől eltiltással érintett jogait (62. §) a szabadságvesztés kitöltéséig vagy végrehajthatósága megszűnéséig nem gyakorolhatja akkor sem, ha a közügyektől eltiltás tartama már lejárt.

*A közérdekű munka***64. §**

(1) Közérdekű munkára azt lehet ítélni, aki annak teljesítését önként vállalja.

(2) Az elkövető olyan munka végzésére kötelezhető, amelyet – figyelemmel egészségi állapotára és képzettségére – előreláthatóan képes elvégezni.

(3) A közérdekű munkára ítélt a bíróság ítéletében a részére meghatározott jellegű munkát végzi.

(4) A közérdekű munka tartamát órákban kell meghatározni, legkisebb mértéke negyvenkettő, legnagyobb mértéke háromszáz óra.

(5) A közérdekű munkát az elítélt – ha jogszabály másként nem rendelkezik – hetenként legalább egy napon, a heti pihenőnapon vagy a szabadidejében díjazás nélkül végzi.

65. §

(1) Ha az elítélt a részére meghatározott munkát önhibájából nem végzi el, a közérdekű munkát, illetőleg ennek hátralévő részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni. Ha a közérdekű munkát végrehajtandó szabadságvesztés mellett szabták ki, a köz-

érdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés végrehajtási fokozatára a végrehajtandó szabadságvesztés fokozata az irányadó, egyébként a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztést fogház fokozatban kell végrehajtani.

(2) A közérdekű munka, illetőleg ennek hátralévő része helyébe lépő szabadságvesztést úgy kell megállapítani, hogy hat órai közérdekű munkának egy napi szabadságvesztés felel meg.

VI. fejezet Az intézkedések

Az intézkedési nemek

66. §

(1) Intézkedések

- a) a próbára bocsátás,
- b) a pártfogó felügyelet,
- c) a megrovás,
- d) a kényszergyógykezelés,
- e) az elkobzás,
- f) a vagyonekobzás.

(2) A próbára bocsátás és a kényszergyógykezelés önállóan, büntetés helyett, illetve intézkedés mellett is, a pártfogó felügyelet – a kiutasítás kivételével – büntetés, illetve intézkedés mellett, a megrovás önállóan, büntetés helyett, az elkobzás és a vagyonekobzás pedig önállóan és büntetés vagy intézkedés mellett is alkalmazható.

A próbára bocsátás

67. §

(1) A bíróság vétség miatt a büntetés kiszabását próbaidőre elhalaszthatja.

(2) Nem bocsátható próbára,

- a) a többszörös és a különös visszaeső,
- b) aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el,

c) aki a szándékos bűncselekményt a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélése után, a végrehajtás befejezése előtt vagy a szabadságvesztés felfüggesztésének próbaidéje alatt követte el.

(3) A próbaidő tartama egy évtől három évig terjedhet; a tartamot években kell meghatározni.

(4) A próbaidő egy alkalommal, legfeljebb egy évvel meghosszabbítható, ha a próbára bocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait megszegi.

(5) A próbára bocsátást meg kell szüntetni, és büntetést kell kiszabni, ha

- a) a próbaidő előtt elkövetett bűncselekmény miatt próbaidő alatt elítélik,
- b) a próbaidő alatt elkövetett bűncselekmény miatt elítélik,
- c) a próbára bocsátott a pártfogó felügyelet magatartási szabályait súlyosan megszegi.

(6) Az (5) bekezdés esetein kívül a próbaidő elteltével az elkövető büntetethetősége megszűnik.

A pártfogó felügyelet

68. §

(1) Pártfogó felügyelet rendelhető el

- a) a részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett része próbaidéjének,
- b) a felfüggesztett szabadságvesztés próbaidéjének,
- c) a végrehajtandó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás,
- d) a közérdekű munka végrehajtása,
- e) a próbára bocsátás próbaidéjének tartamának idejére.

(2) A visszaeső, továbbá akivel szemben a vádemelést elhalasztották, pártfogó felügyelet alatt áll.

69. §

(1) A pártfogó felügyelet alatt álló köteles

a) a pártfogó felügyeletet elrendelő határozat jogerőre emelkedése, illetve a szabadságvesztésből szabadulása után a jogszabályban meghatározott időben az állandó lakóhelye szerint illetékes pártfogó felügyelőnél jelentkezni,

b) ha munkaképes – a jogszabályban meghatározott kivétellel, a lehetőségekhez képest – munkaviszonyba állni, vagy egyéb kereső foglalkozást folytatni,

c) a munkahelyének és a lakóhelyének megváltoztatására irányuló szándékát a pártfogó felügyelőnek előzetesen bejelenteni,

d) a pártfogó felügyelőnek a magatartási szabályok megtartására és ellenőrzésére vonatkozó rendelkezéseit teljesíteni,

e) a pártfogó felügyelővel rendszeres kapcsolatot tartani, és részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást megadni.

(2) A bíróság, illetve vádemelés elhalasztása esetén az ügyész a határozatában a pártfogó felügyelet céljának elősegítése érdekében külön magatartási szabályként kötelezettségeket és tilalmakat írhat elő. A bíróság, illetve az ügyész elrendelheti, hogy a pártfogolt

a) a bűncselekmény elkövetésében részt vett, meghatározott személlyel ne tartson kapcsolatot,

b) a bűncselekmény sértettjétől, illetőleg annak lakásától, munkahelyétől vagy attól a nevelési-oktatási intézménytől, ahová a sértett jár, továbbá a sértett által gyógykezelés céljából rendszeresen látogatott egészségügyi intézménytől, valamint a sértett által vallásgyakorlása során rendszeresen látogatott épülettől tartsa távol magát,

c) meghatározott jellegű nyilvános helyeket ne látogasson,

d) nyilvános helyen ne fogyasszon szeszes italt,

e) meghatározott helyen és időközönként, meghatározott szervnél vagy személynél jelentkezzen,

f) vegye fel a kapcsolatot az állami foglalkoztatási szervvel, vagy a helyi önkormányzatnál közmunkára jelentkezzen be,

g) a közoktatásról szóló törvényben kötelezőként előírt iskolai végzettség megszerzéséig, illetve a tan köteles kor felső határáig, egyébként beleegyezése esetén meghatározott tanulmányokat folytasson,

h) – beleegyezése esetén – meghatározott gyógykezelésnek vagy gyógyító eljárásnak vesse alá magát,

i) vegyen részt a pártfogó felügyelő által szervezett csoportos foglalkozáson, vagy a pártfogó felügyelői szolgálat közösségi foglalkoztatójának programja szerinti más foglalkozáson.

70. §

(1) A pártfogó felügyelet tartama azonos
a) a részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett része próbaidejének,

b) a felfüggesztett szabadságvesztés próbaidejének,

c) a végrehajtandó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás,

d) a közérdekű munka végrehajtása,

e) a próbára bocsátás próbaidejének, valamint

f) a vádemelés elhalasztásának tartamával, de legfeljebb öt év.

(2) A pártfogó felügyelet fele részének, de legalább két év eltelte után a pártfogó felügyelő pártfogó felügyelői véleményében javasolhatja a pártfogó felügyelet megszüntetését, ha annak szükségessége már nem áll fenn.

A megrovás

71. §

(1) Megrovásban kell részesíteni azt, akinek a cselekménye olyan jelentéktelen következményekkel járt, hogy – személyére is figyelemmel – az e törvény szerinti büntetés kiszabása, vagy más intézkedés – ide nem értve az elkobzást és a vagyoneklobzást – alkalmazása szükségtelen.

(2) A megrovással a bíróság vagy az ügyész a rosszállását fejezi ki, és az elkövetőt felhívja, hogy a jövőben tartózkodjon bűncselekmény elkövetésétől.

A kényszergyógykezelés

72. §

(1) Személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó büntetendő cselekményt elkövető személy kényszergyógykezelését kell elrendelni, ha elméműködésének kóros állapota miatt nem büntethető, és megalapozottan tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni, feltéve, hogy a büntethető-

sége esetén a bíróság egy évi szabadságvesztésnél súlyosabb büntetést szabna ki.

(2) A kényszergyógykezelést az erre kijelölt zárt intézetben hajtják végre.

(3) A kényszergyógykezelés legfeljebb az (1) bekezdés szerinti cselekményre megállapított büntetés tétel felső határának megfelelő ideig tart. Ha ezt követően az egészségügyről szóló törvényben meghatározott feltételek fennállása miatt szükséges, a kényszergyógykezelést pszichiátriai intézetben kell elhelyezni.

(4) A kényszergyógykezelést a (3) bekezdésben meghatározott tartam előtt is haladéktalanul meg kell szüntetni, ha szükségessége már nem áll fenn. A kényszergyógykezelés szükségességét a bíróság hat havonta felülvizsgálja.

Az elkobzás

73. §

(1) El kell kobozni azt a dolgot,

a) amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak, vagy arra szántak,

b) amelynek birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik,

c) amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre,

d) amelyre a bűncselekményt elkövették, vagy a bűncselekmény befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak.

(2) El kell kobozni azt a sajtóterméket, amelyben a bűncselekmény megvalósul.

(3) Az (1) bekezdés a) és d) pontja esetében az elkobzást nem lehet elrendelni, ha a dolog nem az elkövető tulajdona, kivéve, ha a tulajdonos az elkövetésről előzetesen tudott, feltéve, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.

(4) Az elkobzást akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor vagy kóros elmeállapot miatt nem büntethető, vagy ha az elkövetőt megrovásban részesítették.

(5) Nincs helye elkobzásnak a cselekmény büntethetőségének elévülésére megállapított idő, de legalább öt év elteltével.

(6) Nem lehet elrendelni annak a dolognak az elkobzását, amelyre a vagyoneklobzás kiterjed.

(7) Az elkobzott dolog tulajdonjoga törvény eltérő rendelkezése hiányában az államra száll.

74. §

(1) A 73. § (1) bekezdésének a) és d) pontjában meghatározott esetben az elkobzás kivételesen mellőzhető, ha az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene, feltéve, hogy az elkobzás mellőzését nemzetközi jogi kötelezettség nem zárja ki.

(2) Az (1) bekezdés nem alkalmazható, ha az elkövető a bűncselekményt bünszervezetben követte el.

Vagyonekobbzás

75. §

- (1) Vagyonekobbzást kell elrendelni arra
- a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyona, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,
  - a vagyona, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett,
  - a vagyona, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona helyébe lépett,
  - a vagyona, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatottak vagy arra szántak,
  - a vagyona, amely az adott vagyoni előny tárgya volt.
- (2) A vagyonekobbzást el kell rendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyona is, amellyel más gazdagodott. Ha gazdálkodó szervezet gazdagodott ilyen vagyonnal, a vagyonekobbzást a gazdálkodó szervezettel szemben kell elrendelni.
- (3) Ha az elkövető, vagy a (2) bekezdés szerint gazdagodott személy meghalt, valamint, ha a gazdálkodó szervezet átalakult, a vagyonekobbzást a jogutóddal szemben kell elrendelni arra az (1) bekezdés szerinti vagyona, amelyre a jogutódlás történt.
- (4) Az (1) bekezdés *b)* pontja esetében, az ellenkező bizonyításáig vagyonekobbzás alá eső vagyonnak kell tekinteni a bünszervezetben való részvétel ideje alatt szerzett valamennyi vagyont.
- (5) Vagyonekobbzás nem rendelhető el
- arra a vagyona, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetül szolgál,
  - arra a vagyona, amelyet jóhiszeműen, ellenérték fejében szereztek,
  - az (1) bekezdés *b)* pontja esetében, ha a vagyona törvényes eredete bizonyított.

76. §

- (1) A vagyonekobbzást pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni,
- ha a vagyona már nem lelhető fel,
  - ha a 75. § alapján vagyonekobbzás alá eső vagyona az egyéb vagyontól nem különíthető el, vagy az elkülönítése aránytalan nehézséget okozna,
  - a 75. § (5) bekezdésének *b)* pontjában meghatározott esetben.
- (2) A vagyonekobbzást akkor is el kell rendelni, ha az elkövető gyermekkor vagy kóros elmeállapot miatt nem büntethető, vagy ha az elkövetőt megrovásban részesítették.
- (3) Az elkobbzott vagyona törvény eltérő rendelkezése hiányában az államra száll.
- (4) A 75–76. § alkalmazásában vagyona annak hasznát, a vagyoni értékű jogot, követelést, továbbá bármely, pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.

VII. fejezet
A büntetés kiszabása

A büntetés kiszabásának elvei

77. §

- (1) A büntetést a törvényben meghatározott büntetési tételkeretek között úgy kell kiszabni, hogy igazodjon a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető személyiségéhez, valamint az egyéb súlyosító és enyhítő körülményekhez, továbbá alkalmas legyen annak megelőzésére, hogy akár az elkövető, akár más újabb bűncselekményt kövessen el.
- (2) Megrovás, illetve próbára bocsátás alkalmazása során az (1) bekezdésben foglaltak irányadóak.

A halmazati büntetés

78. §

- (1) Bűnhalmazat esetén egy büntetést kell kiszabni.
- (2) A büntetést a bűnhalmazatban lévő bűncselekményekre megállapított büntetési nemek, illetve büntetési tételek közül a legsúlyosabbnak az alapulvételével kell kiszabni.
- (3) Ha a törvény a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettőre szabadságvesztést rendel, és a legsúlyosabb büntetési tétel felső határa nem elegendő, akkor ez a felével emelhető, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre megállapított büntetési tételek felső határának együttes tartamát.

A büntetés kiszabása tárgyalásról lemondás esetén

79. §

- A tárgyalásról lemondás esetén a szabadságvesztés büntetési tételének felső határa
- a két évet meghaladó, de nyolc évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a három évet,
  - az öt évnél nem súlyosabb szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a két évet,
  - a három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt a hat hónapot nem haladhatja meg.

80. §

- (1) A tárgyalásról lemondás esetén a halmazati büntetésre a 78. § rendelkezései irányadók azzal, hogy a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények büntetési tételeinek felső határát a 79. § határozza meg.
- (2) A tárgyalásról lemondás esetén, ha a törvény a bűnhalmazatban lévő bűncselekmények közül legalább kettőre határozott ideig tartó szabadságvesztést rendel, a 79. § alapján kiszabható legsúlyosabb

büntetési tétel felső határa a felével emelhető, de nem érheti el az egyes bűncselekményekre a 79. § alapján kiszabható büntetések együttes tartamát.

A büntetés enyhítése

81. §

(1) A büntetési tételnél enyhébb büntetés szabható ki, ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire (77. §) figyelemmel túl szigorú lenne.

(2) Az (1) bekezdés alapján, ha a büntetési tétel legkisebb mértéke

a) tíz évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb öt évig tartó szabadságvesztést,

b) négy, illetve öt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett legkevesebb két évig tartó szabadságvesztést,

c) két évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett ennél rövidebb tartamú szabadságvesztést, lehet kiszabni.

(3) Kísérlet és bűnsegély esetében, ha a (2) bekezdés alapján kiszabható büntetés is túl szigorú lenne, a büntetést a (2) bekezdés soron következő pontja alapján lehet kiszabni.

(4) Ha e törvény korlátlan enyhítést enged, bármely büntetési nem legkisebb mértéke is kiszabható.

A többszörös és a különös visszaesőkre, valamint a bünszervezetben történő elkövetésre vonatkozó rendelkezések

82. §

(1) Azzal szemben, aki többszörös vagy különös visszaeső, illetve aki a bűncselekményt bünszervezetben követte el, a bűncselekmény büntetési tételének felső határa a felével emelkedik, de nem haladhatja meg a tizenöt évet, bünszervezetben történő elkövetés esetén a húsz évet. Halmazati büntetés esetén a 78. § (2) bekezdése szerinti büntetési tételt, a tárgyalásról lemondás esetén a 79–80. § szerinti büntetési tételt kell alapul venni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott esetekben az elkövetővel szemben kitiltásnak is helye van.

Az üzletszerű elkövetésre vonatkozó rendelkezések

83. §

Szándékos bűncselekmény üzletszerű elkövetése esetén, ha a bűncselekmény büntetési tétele

a) egy évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett három évig terjedő szabadságvesztést,

b) három évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett öt évig terjedő szabadságvesztést,

c) öt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett két évtől öt évig terjedő szabadságvesztést,

d) két évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett négy évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztést,

e) négy évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztést,

f) öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztést,

g) öt évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett tíz évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztést,

h) tíz évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, ehelyett tíz évtől tizenöt évig terjedő, vagy élethosszig tartó szabadságvesztést lehet kiszabni.

Az előzetes fogvatartás és a házi őrizet beszámítása

84. §

(1) A kiszabott élethosszig tartó szabadságvesztésbe, a végrehajtandó szabadságvesztésbe, a részben felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtandó részébe, a pénzbüntetésbe, illetve a közérdekű munkába az előzetes fogvatartás és a házi őrizet teljes idejét be kell számítani.

(2) A felfüggesztett szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén a szabadságvesztésbe az előzetes fogvatartás és a házi őrizet teljes idejét be kell számítani.

(3) A beszámításnál egy napi előzetes fogvatartás egy napi szabadságvesztésnek, egy napi tételnek, illetve hat órai közérdekű munkának felel meg.

(4) Házi őrizet beszámítása esetén hat órai közérdekű munkának, illetve egy napi tétel pénzbüntetésnek egy nap, egy napi szabadságvesztésnek börtön fokozat esetén három nap, fogház fokozat esetén négy nap házi őrizetben töltött idő felel meg.

(5) A (4) bekezdés szerinti beszámítás után fennmaradó házi őrizet tartamát egy napi szabadságvesztésként kell beszámítani.

VIII. fejezet

A büntetés végrehajtását kizáró okok

85. §

A büntetés végrehajtását kizárja

a) az elítélt halála,

b) az elévülés,

c) a büntetés végrehajthatóságának megszűnése,

d) a kegyelem,

e) törvényben meghatározott egyéb ok.

Az elévülés

86. §

(1) A végrehajtandó szabadságvesztés elévül:

a) tizenöt évig tartó szabadságvesztés, vagy ennél súlyosabb büntetés esetén húsz év,

b) tíz évig tartó vagy ezt meghaladó szabadságvesztés esetén tizenöt év,

c) öt évig tartó vagy ezt meghaladó szabadságvesztés esetén tíz év,

d) öt évet el nem érő szabadságvesztés esetén öt év,

elteltével.

(2) Nem évül el az 1945. évi VII. törvénnyel törvényerőre emelt és az 1440/1945. (V. 1.) ME rendelettel módosított és kiegészített 81/1945. (II. 5.) ME rendelet 11. §-ának 5. pontjában és 13. §-ának 2. pontjában meghatározott háborús büntettek miatt kiszabott tizenöt évig tartó szabadságvesztés vagy ennél súlyosabb büntetés, valamint az emberiség elleni egyéb bűncselekmény (... fejezet) miatt kiszabott büntetés.

87. §

(1) A 86. §-ban meghatározott büntetés elévülésének határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napján kezdődik.

(2) Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt megszökik, az elévülés határideje a szökés napjával ismét elkezdődik.

(3) Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés. A félbeszakítás napjával az elévülés határideje ismét elkezdődik.

A büntetés végrehajthatóságának megszűnése

88. §

(1) A részben felfüggesztett szabadságvesztés felfüggesztett részének, illetve a felfüggesztett szabadságvesztésnek a végrehajthatósága a próbaidő leteltének a napján megszűnik.

(2) A közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatósága három év, a kitiltás végrehajthatósága öt év elteltével szűnik meg.

(3) A kiutasítás, a foglalkozástól eltiltás, valamint a járművezetéstől eltiltás végrehajthatósága

a) öt évi vagy ezt meghaladó tartam esetén tíz év,

b) öt évet el nem érő tartam esetén öt év

elteltével szűnik meg.

(4) A 63. § (3) bekezdésének kivételével a közügyektől eltiltás végrehajthatósága a szabadságvesztés kitöltésének, illetve végrehajthatósága megszűnésének a napján megszűnik.

(5) A büntetés végrehajthatósága megszűnésének határideje a határozat jogerőre emelkedésének a napján kezdődik.

A kegyelem

89. §

(1) Ha a köztársasági elnök az elítéltet kegyelemben részesíti, a büntetőjogi következmények – ellenkező rendelkezés hiányában – az ítéletben kiszabott büntetéshez igazodnak.

(2) Ha a köztársasági elnök a szabadságvesztés végrehajtását kegyelemből próbaidőre felfüggeszti, a próbaidő, illetve a mentesítés hatályának beálltához a törvény szerint szükséges időtartam a kegyelmi elhatározás napján kezdődik.

A büntetés végrehajtásának kizárása élethosszig tartó szabadságvesztés esetén

90. §

Élethosszig tartó szabadságvesztés esetén végrehajtandó szabadságvesztés, felfüggesztett szabadságvesztés, részben felfüggesztett szabadságvesztés, kitiltás és közérdekű munka nem hajtható végre.

IX. fejezet

Mentesítés az elítéléshez fűződő hátrányok alól

A mentesítés hatálya

91. §

(1) A mentesítés folytán az elítélt mentesül azon hátrányos következmények alól, amelyeket az elítéléshez e törvényen kívül más jogszabály fűz.

(2) A mentesített személy – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a büntetőjogon kívüli jogkövetkezmények szempontjából büntetlen előéletűnek tekintendő.

(3) Az intézkedésekhez nem fűződnek a büntetőjogon kívüli hátrányos jogkövetkezmények.

A mentesítés módja

92. §

Az elítélt mentesítésben részesülhet

a) a törvény erejénél fogva,

b) bírósági határozat alapján,

c) kegyelem útján.

A törvényi mentesítés

93. §

(1) A törvény erejénél fogva áll be a mentesítés a) felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján,

b) pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kiutasítás, kitiltás, közügyektől eltiltás és közérdekű munka, továbbá a pénzbüntetés vagy a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés esetén a büntetés végrehajtásának befejezése, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján,

c) gondatlan vétség miatt kiszabott részben felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján,

d) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott részben felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltét követő három év elteltével,

e) gondatlan vétség miatt kiszabott végrehajtandó szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltésének, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján,

f) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meg nem haladó végrehajtandó szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő három év elteltével,

g) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő öt év elteltével,

h) szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet meghaladó szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő tíz év elteltével.

(2) Az (1) bekezdés *a)*, *c)* és *d)* pontja esetében a mentesítés nem áll be, illetőleg a hatályát veszti, ha a büntetés, illetve annak felfüggesztett része végrehajtását elrendelik. Ilyenkor a mentesítésre a végrehajtandó szabadságvesztésre vonatkozó mentesítési szabályok az irányadók.

(3) Az élethosszig tartó szabadságvesztésre ítélt a törvény erejénél fogva nem részesülhet mentesítésben.

A bírósági mentesítés

94. §

(1) A bíróság az elítéltet kérelemre, mentesítésben részesítheti, ha erre érdemes, és a próbaidő elteltétől, a szabadságvesztés kitöltésétől, illetőleg végrehajthatósága megszűnésétől a 92. § (1) bekezdésének *d)*, és *f)–h)* pontjaiban meghatározott idő fele már eltelt.

(2) Az érdemesség elbírálásánál figyelembe kell venni az elítéltnak a büntetés kitöltése óta folytatott életmódját, továbbá azt, hogy – amennyiben erre módja volt – jóvátette-e a cselekményével okozott sérelmet.

95. §

(1) A bíróság előzetes mentesítésben részesítheti az elítéltet, ha pénzbüntetésre vagy közérdekű munkára ítéli, és az elítélt a mentesítésre érdemes.

(2) Az előzetes mentesítés a hatályát veszti, ha a bíróság a pénzbüntetést vagy a közérdekű munkát szabadságvesztésre változtatja.

A mentesítés egységessége

96. §

Több büntetés alkalmazása esetén az elítélt az elítéléshez fűződő hátrányok alól mindaddig nem mentesül, illetőleg nem mentesíthető, amíg valamilyen büntetés végrehajtása be nem fejeződött, vagy végrehajthatósága meg nem szűnt.

A kegyelmi mentesítés

97. §

(1) A köztársasági elnök az elítéltet kegyelemből mentesítésben részesítheti akkor is, ha e törvény szerint ennek egyébként nincs helye.

(2) A kegyelmi mentesítésben részesített személy a büntetőjogon kívüli jogkövetkezmények szempontjából büntetlen előéletűnek tekintendő.

X. fejezet A fiatalokúakra vonatkozó rendelkezések

A fiatalokú

98. §

(1) Fiatalokú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét betöltötte, de a tizenhétadikát még nem.

(2) E törvény rendelkezéseit a fiatalokúakra a jelen fejezetben foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

Tevékeny megbánás

99. §

Nem büntethető a fiatalokú, ha az élet, a testi épség és az egészség elleni (... fejezet), az emberi szabadság elleni (... fejezet), az emberi méltóság elleni (... fejezet), közlekedési (... fejezet) vagy erőszakos vagyon elleni (... fejezet), illetve egyéb vagyon elleni (... fejezet), öt évig terjedő szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekménnyel okozott kárt a sértettnek közvetítői eljárás keretében megtérítette vagy a bűncselekmény káros következményeit egyéb módon jóvátette.

A szabadságvesztés

100. §

(1) A fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés legrövidebb tartama bármely bűncselekmény esetén egy hónap.

(2) A bűncselekmény elkövetésekor a tizenhatodik életévét betöltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama

a) élethosszig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény esetén tizenöt év;

b) tíz évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények esetén tíz év.

(3) Az élethosszig tartó szabadságvesztéssel is büntethető bűncselekmény elkövetésekor tizenhatodik életévét be nem töltött fiatalokúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama tíz év.

(4) A (2) és (3) bekezdés esetén kívül a fiatalkorúra kiszabható szabadságvesztés leghosszabb tartama öt év akkor, ha a bűncselekmény öt évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) A büntethetőség elévülése határidejének számításánál és a visszaesőkre vonatkozó rendelkezések szempontjából a (2)–(4) bekezdésekben meghatározott időtartam az irányadó.

101. §

(1) A fiatalkorúval szemben kiszabott szabadságvesztést a fiatalkorúak büntetés-végrehajtási intézetében, börtön vagy fogház fokozatban kell végrehajtani.

(2) A fiatalkorúak börtönében kell végrehajtani a szabadságvesztést, ha a fiatalkorút tíz évig tartó, vagy ezt meghaladó tartamú szabadságvesztésre ítélik, az ennél rövidebb tartamú szabadságvesztést a fiatalkorúak fogházában kell végrehajtani.

A részben felfüggesztett szabadságvesztés

102. §

A fiatalkorúval szemben részben felfüggesztett szabadságvesztésnek az egy évnél hosszabb, de az öt évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén van helye, a felfüggesztett rész próbaideje egy évtől öt évig terjedhet.

A felfüggesztett szabadságvesztés

103. §

A fiatalkorú nem ítéltető felfüggesztett szabadságvesztésre, ha a szándékos bűncselekményt a javítóintézeti nevelésre ítéltése után, a büntetés kitöltése vagy végrehajthatósága megszűnése előtt követte el.

A javítóintézeti nevelés

104. §

(1) Büntetésként a bíróság javítóintézeti nevelést akkor szab ki, ha a fiatalkorú eredményes nevelése érdekében intézeti elhelyezése szükséges.

(2) A javítóintézeti nevelés tartama egy évtől három évig terjedhet.

(3) A bíróság azt, aki a javítóintézetben legalább egy évet eltöltött, ideiglenesen elbocsátja az intézetből, ha a javítóintézeti nevelés tartamának a felét már letöltötte, és megalapozottan feltehető, hogy a nevelése a további intézeti elhelyezés nélkül is biztosítható. Az ideiglenes elbocsátás tartama azonos a javítóintézeti nevelés hátralevő részével, de legalább egy év.

(4) A bíróság az ideiglenes elbocsátást megszünteti, ha a fiatalkorút az ideiglenes elbocsátás alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, vagy javítóintézeti nevelését rendelik el. Ha a fiatalkorúval szemben a bíróság

más büntetést szab ki vagy intézkedést alkalmaz, illetve a fiatalkorú a pártfogó felügyelet szabályait súlyosan megszegi, a bíróság az ideiglenes elbocsátást megszüntetheti.

(5) Az ideiglenes elbocsátás megszüntetése esetén az ideiglenes elbocsátáson töltött idő a javítóintézeti nevelésbe nem számítható be.

(6) Azt, aki a tizenkilencedik életévét betöltötte, a javítóintézetből el kell bocsátani.

A pénzbüntetés

105. §

(1) Fiatalkorúra pénzbüntetést akkor lehet kiszabni, ha önálló keresete (jövedelme) vagy megfelelő vagyona van.

(2) A pénzbüntetést behajthatatlansága esetén kell szabadságvesztésre átváltóztatni.

Kiutasítás

106. §

Fiatalkorúval szemben kiutasításnak csak tíz évig tartó vagy azt meghaladó tartamú szabadságvesztés kiszabása esetén lehet helye, feltéve, ha a fiatalkorúnak az országban tartózkodása a közbiztonságot jelentősen veszélyeztetné.

A kitiltás

107. §

A megfelelő családi környezetben élő fiatalkorú nem tiltható ki abból a helységről, amelyben a családja él.

A közügyektől eltiltás

108. §

Fiatalkorút akkor lehet a közügyek gyakorlásától eltiltani, ha az ítélet meghozatalakor már nagykorú.

A közérdekű munka

109. §

Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha az ítélet meghozatalakor a tizenolcadik életévét már betöltötte.

A próbára bocsátás

110. §

(1) Fiatalkorúval szemben próbára bocsátásnak bármely bűncselekmény esetén helye van.

(2) A próbaidő tartama egy évtől két évig terjedhet; a tartamot években és hónapokban kell meghatározni.

(3) A bíróság a 67. § (5) bekezdése esetén javítóintézeti nevelést rendel el vagy büntetést szab ki.

(4) A fiatalkorúval szemben nincs helye próbára bocsátásnak, ha a szándékos bűncselekményt a javítóintézeti nevelésre ítélese után, a büntetés kitöltése vagy végrehajthatósága megszűnése előtt követte el.

A pártfogó felügyelet

111. §

A fiatalkorú pártfogó felügyeletét el kell rendelni akkor is, ha a javítóintézetből ideiglenesen elbocsátották.

Büntetés és intézkedés alkalmazása

112. §

(1) A fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, ha intézkedés alkalmazása nem célravezető.

(2) Szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha megalapozottan feltehető, hogy más büntetéssel vagy intézkedéssel a fiatalkorút újabb bűncselekmény végrehajtásától eredményesen nem lehet visszatartani.

Halmazati büntetés

113. §

A halmazati büntetés a 101. § (2) bekezdésének *a)* pontja esetén nem haladhatja meg a húsz évi, *b)* pontja és a (3) bekezdése esetén a tizenöt évi, (4) bekezdése esetén a hét év és hat hónapi szabadságvesztést.

114. §

Ha a fiatalkorúval szemben javítóintézeti nevelést is alkalmaztak, valamint szabadságvesztést is szabtak ki, és valamennyi cselekményt a legkorábban hozott ítélet jogerőre emelkedését megelőzően követte el, akkor a szabadságvesztést kell végrehajtani, ennek tartamát a bíróság legfeljebb egy évvel meghosszabbíthatja.

Az előzetes fogvatartás és a házi őrizet beszámítása

115. §

(1) Az elrendelt javítóintézeti nevelésbe az előzetes fogva tartás és a házi őrizet teljes idejét be kell számítani.

(2) A beszámításnál egy napi előzetes fogva tartás egy napi javítóintézeti nevelésnek felel meg.

Mentesítés

a büntetett előélethez fűződő hátrányok alól

116. §

(1) A fiatalkorú elítélt a törvény erejénél fogva mentesül

a) a javítóintézeti nevelés esetén a büntetés kitöltésének, illetve végrehajthatósága megszűnésének napján,

b) felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján,

c) szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott részben felfüggesztett szabadságvesztés esetén a próbaidő leteltének napján,

d) szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meg nem haladó végrehajtható szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltésének, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján,

e) szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meghaladó, de öt évnél nem hosszabb szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő három év elteltével,

f) szándékosan elkövetett bűncselekmény miatt kiszabott, öt évet meghaladó, határozott tartamú szabadságvesztés esetén a büntetés kitöltését, illetőleg végrehajthatóságának megszűnését követő öt év elteltével.

(2) A szándékos bűncselekmény miatt kiszabott, egy évet meghaladó szabadságvesztés kitöltése után a bíróság a fiatalkorút, kérelemre, mentesítésben részesíti, amennyiben erre érdemes.

XI. fejezet

Értelmező rendelkezések

117. §

E törvény alkalmazásában

1. hivatalos személy:

a) a köztársasági elnök,

b) az országgyűlési képviselő,

c) az európai parlamenti képviselő,

d) az alkotmánybíró,

e) az állami vezető,

f) a bíró és az ügyész,

g) az állampolgári jogok országgyűlési biztosa és általános helyettese, valamint a külön biztosok,

h) a közjegyző és a közjegyzőhelyettes,

i) az önálló bírósági végrehajtó és az önálló bírósági végrehajtó-helyettes,

j) a helyi önkormányzati (kisebbségi önkormányzati) testületek tagja,

k) az Alkotmánybíróságnál, a Köztársasági Elnök Hivatalánál, az Országgyűlés Hivatalánál, a Magyar Nemzeti Banknál, az Állami Számvevőszéknél, az Országgyűlési Biztosok Hivatalánál, a bíróságoknál, az ügyészségeknél, a minisztériumoknál, az auto-

nóm államigazgatási szerveknél, a kormányhivataloknál, a központi hivataloknál, a rendvédelmi szerveknél, az önkormányzati igazgatási szerveknél, valamint a köztisztviselők jogszabályban meghatározott közhatalmi feladatot ellátó személy.

2. közfeladatot ellátó személy:

a) a bírósági vagy más hatósági eljárásban a védő vagy a jogi képviselő, a szakértő, és a hivatalos személynek nem minősülő kézbesítési végrehajtó,

b) az egészségügyről szóló törvényben meghatározott esetben az egészségügyi dolgozó, valamint az egészségügyi szolgáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló más személy,

c) a mentőszolgálat tagja,

d) a lelkiismereti és vallásszabadságról, valamint az egyházakról szóló törvény szerint nyilvántartásba vett egyház lelkésze,

e) a közoktatásról szóló törvényben meghatározott esetben a pedagógus, illetőleg a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazott, valamint a felsőoktatásról szóló törvényben meghatározott esetben a felsőoktatási intézmény oktatója, tanára, tudományos kutatója,

f) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben, valamint a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott munkakörben foglalkoztatott személy az e tevékenysége gyakorlása során;

g) a Magyar Honvédség szolgálati feladatot teljesítő katonája,

h) a polgári védelmi szervezetbe beosztott és polgári védelmi szolgálatot teljesítő személy,

i) az önkéntes és létesítményi tűzoltóság tűzoltói feladatot ellátó tagja,

j) a postai szolgáltató végrehajtó vagy biztonsági szolgálatot ellátó alkalmazottja, a közforgalmú tömegközlekedési eszközt működtető gazdálkodó szervezetnél végrehajtó vagy biztonsági szolgálatot ellátó személy, továbbá a közúti személyszállítási szolgálatot végző más személy,

k) a polgárőr.

3. külföldi hivatalos személy:

a) a külföldi államban jogalkotási, igazságszolgáltatási, közigazgatási vagy bűnüldözési feladatot ellátó személy,

b) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezetnél szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a szervezet rendeltetészerű működéséhez tartozik,

c) nemzetközi szerződéssel létrehozott nemzetközi szervezet közgyűlésébe, testületébe megválasztott személy,

d) a Magyar Köztársaság területén, illetőleg állampolgárai felett joghatósággal rendelkező nemzetközi bíróság tagja, a nemzetközi bíróságnál szolgálatot teljesítő személy, akinek a tevékenysége a bíróság rendeltetészerű működéséhez tartozik;

4. fegyveresen követi el a bűncselekményt, aki lőfegyvert, robbanóanyagot vagy robbantószer tart magánál; a fegyveres elkövetésre vonatkozó rendelkezéseket alkalmazni kell akkor is, ha a bűncselekményt lőfegyver, robbanóanyag vagy robbantószer utánzatával fenyegetve követik el,

5. felfegyverkezve követi el a bűncselekményt, aki az ellenállás leküzdése vagy megakadályozása érdekében az élet kioltására alkalmas eszközt tart magánál,

6. hozzátartozó: az egyeneságbeli rokon és ennek házastársa, az örökbefogadó és a nevelőszülő, az örökbe fogadott és a nevelt gyermek, a testvér, a házastárs, az élettárs és a jegyes, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, valamint a testvér házastársa,

7. üzletszerűen követi el a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik,

8. termék az ipari és a mezőgazdasági termék (termény), akár nyersanyag, akár félgyártmány vagy készáru; a termékkel egy tekintet alá esik az élő állat, valamint a termelőeszköz akkor is, ha ingatlan,

9. nagy nyilvánosságon a bűncselekménynek a sajtó, egyéb tömegtájékoztatói eszköz, sokszorosítás, illetőleg elektronikus hírközlő hálózaton való közzététel útján történő elkövetését is érteni kell,

10. visszaeső a szándékos bűncselekmény elkövetője, ha korábban szándékos bűncselekmény miatt végrehajtható szabadságvesztésre ítélték, és a büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az újabb bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el,

11. különös visszaeső az a visszaeső, aki mindkét alkalommal ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekményt követ el,

12. többszörös visszaeső az, akit a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően visszaesőként végrehajtható szabadságvesztésre ítélték, és az utolsó büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatóságának megszűnésétől a szabadságvesztéssel fenyegetett újabb bűncselekménye elkövetéséig három év nem telt el,

13. gazdálkodó szervezet: a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 685. §-ának c) pontjában felsorolt gazdálkodó szervezet, valamint az a szervezet, amelynek gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataira a Ptk. szerint a gazdálkodó szervezetre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni,

14. szövetkezet a szövetkezeti vállalat, valamint a kizárólag szövetkezetek részvételével működő, jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulás is,

15. eltérő rendelkezés hiányában fenyegetés: súlyos hátrány kilátásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltsen,

16. kár: a bűncselekménnyel a vagyonban okozott értékcsökkenés,

17. vagyoni hátrány: a vagyonban okozott kár és az elmaradt vagyoni előny.

118. §

E törvény alkalmazásában az érték, a kár, a vagyoni hátrány összege, illetőleg az adóbevétel csökkenésének összege

- a) kisebb, ha a húszezer forintot meghaladja, de a kétszázezer forintot nem éri el,
- b) nagyobb, ha a kétszázezer forintot meghaladja, de a kétmillió forintot nem éri el,
- c) jelentős, ha a kétmillió forintot meghaladja, de az ötvenmillió forintot nem éri el,
- d) különösen nagy, ha az ötvenmillió forintot meghaladja, de az ötszázmillió forintot nem éri el,
- e) különösen jelentős, ha az ötszázmillió forintot meghaladja.

*Egyes bűncselekmények értékhatárai***119. §**

- (1) Nem valósul meg bűncselekmény, ha
  - a) az adócsalás (... §) esetén az adóbevétel összegének csökkenése,
  - b) a munkáltatással összefüggésben elkövetett adócsalás (... §) esetén az elvont adók összege együttesen a százezer forintot nem haladja meg.
- (2) Nem valósul meg bűncselekmény, ha
  - a) a jövedékkel visszaélés (... §) esetén az adóbevétel csökkenése,
  - b) a jövedéki orgazdaság (... §) esetén a jövedéki termék értéke a százezer forintot nem haladja meg.

- (3) Nem valósul meg bűncselekmény, ha
  - a) a jogosulatlan gazdasági előny megszerzését (... §) százezer forintot meg nem haladó értékű támogatásra, vagy más gazdasági előnyre nézve követik el,
  - b) a hanyag kezelést (... §) százezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva követik el.

*Egyes bűncselekmények szabálysértési alakjai***120. §**

- Nem bűncselekmény, hanem szabálysértés valósul meg, ha
  - a) a rossz minőségű termék forgalomba hozatalát (... §), az áru hamis megjelölését (... §) százezer forintot meg nem haladó értékre,
  - b) az árdrágítást (... §) százezer forintot meg nem haladó értékű árura, vagy húszezer forintot meg nem haladó nyereség elérése végett,
  - c) a csempészetet (... §) százezer forintot meg nem haladó vámbevétel-csökkenést okozva,
  - d) a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést húszezer forintot meg nem haladó kárt (... §)] okozva,
  - e) a lopást (... §), a sikkasztást (... §), a jogtalan elsajátítást (... §) és az orgazdaságot (... §) húszezer forintot meg nem haladó értékre,
  - f) a csalást (... §) és a rongálást (... §) húszezer forintot meg nem haladó kárt okozva,
  - g) a hűtlen kezelést (... §) húszezer forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozva követik el.

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS

Az új Büntető Törvénykönyv – és hozzá kapcsolódóan az új büntetés-végrehajtási kódex – megalkotása lezárja az átfogó állami büntetőpolitikai reformot. Ennek a reformnak a részeként született meg az 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, a 2003. évi LXXX. törvény a jogi segítségnyújtásról, a 115/2003. (X. 28.) OGY határozat a társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégiájáról, a 254/2003. (XII. 24.) Korm.rendelet az Igazságügyi Minisztérium Pártfogó Felügyelői és Jogi Segítségnyújtó Szolgálat Országos Hivataláról, a 2005. évi CXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről, a büntetőeljárásról és a Büntető Törvénykönyvet módosító 2006. évi LI. törvény, valamint a 2006. évi CXXIII. törvény a büntető ügyekben alkalmazható közvetítői eljárásról. A büntetőpolitikai reform jegyében még 2005-ben elkészült a büntetés-végrehajtási törvény tervezete is.

Az eddig megvalósított büntetőpolitikai reformok kiindulópontja az a megközelítés, amely az állami büntetőpolitikát a társadalompolitika részterületének tekinti. A társadalompolitika részeként megvalósuló büntetőpolitika szükségszerűen túlnyúlik a büntető igazságszolgáltatás rendszerén. Az így felfogott büntetőpolitika nemcsak azt határozza meg, hogy milyen magatartásokat kell büntetendővé nyilvánítani, illetve, hogy a büntetendő cselekmények elkövetőit milyen mértékben kell büntetni, hanem kijelöli a bűncselekmények következményeivel kapcsolatos végrehajtási feladatokat is. Ennek keretében kialakítja a büntetés-végrehajtás rendjét és a pártfogó felügyeletet, valamint ellátja a bűnmegelőzés állami feladatait. Az állami büntetőpolitikának emellett gondot kell fordítania a bűnözés okozta sérelmek, a bűncselekmények elszennvedői és az emiatt életminőségében veszélybe került személyek társadalmi, morális és anyagi sérelmeinek enyhítésére is. Az új Büntető Törvénykönyv Általános Részének tervezete (a továbbiakban: Tervezet) e büntetőpolitikai szemlélethez igazodik.

I.

Az új büntető kódex megalkotásának indokai és előzményei

1. A büntető kódex átfogó reformjának indokai

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvényt, a hatályos kódexet a törvényhozás 64 alkalommal módosította, alkotmánybírósági határozat pedig 12 esetben érintette. Ezek a változások mintegy ezer rendelkezést módosítottak, vezettek be, illetve helyeztek hatályon kívül. A változások nagy száma mindenképp arra vezethető vissza, hogy a rendszerváltás társadalmi-történelmi körülményei

között a Btk. számos vonatkozásban anakronisztikussá vált. A nagyszámú módosítás azonban óhatatlanul megbontotta a Btk. belső egyensúlyát, a szankciórendszer harmóniáját és a büntetési tételek egymáshoz való viszonyát. Emellett az egymást követő módosítások a büntetőjogi beavatkozást és annak határait esetenként eltérő büntetőpolitikai nézetek alapján tették meg. Az elmúlt évtizedben megvalósított változtatások miatt egységes szemléleten alapuló felülvizsgálatra van szükség.

Hangsúlyozni kell azonban, hogy nemcsak a rendszerváltás indokolja új kódex megalkotását. Magyarországon a rendszerváltást kísérő szemléletváltás és az európai uniós tagságból folyó jogharmonizációs kötelezettség szinte egyidőben jelent meg. E két folyamat együttesen indokolja a jogállami alapokon nyugvó új büntető kódex megalkotását.

2. A hazai bűnözés mennyiségi és szerkezeti átalakulása, és a büntetés kiszabási gyakorlat változása

Magyarországon az 1989–90-es rendszerváltást a bűnözés robbanásszerű növekedése kísérte. 1989-ben addig soha nem tapasztalt méretűre, 225 ezerre növekedett a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények száma. 1990-ben már 341 ezer ismertté vált bűncselekményt regisztrált a bűnügyi statisztika. A növekedési hullám csúcsa 1998-ban volt, amikor már több mint 600 ezer bűncselekményt tartottak nyilván.

A bűnözés gyors növekedésével párhuzamosan a bűnözésen belül strukturális átalakulás is zajlott, amely a vagyon elleni bűncselekmények arányának jelentős emelkedését eredményezte. Napjaink hazai bűnözési szerkezetét – a fejlett államok bűnözéséhez hasonlóan – a vagyon elleni bűncselekmények kimagasló, 60–70%-os (1989-ben 71,3%, 2005-ben 62,6%) aránya jellemzi. A vagyon elleni bűncselekményeken belül meghatározó az üzleti és munkahelyi lopás, a zsebtolvajlás, a betöréses lopás, a gépkocsi- vagy a gépkocsiból történő lopás, valamint a rongálás. Összességében elmondható, hogy a hazai bűnözés szerkezete igazodott a piaci társadalomhoz. Ennek megfelelően a szükségletkielégítő és gazdasági kockázatot vállaló bűncselekmények dominálnak, valamint megnőtt az új típusú konfliktusfeloldó magatartások előfordulása.

Magyarországon az elmúlt két évtizedben az erőszakos bűncselekmények arányának emelkedése elmaradt ugyan a vagyon elleni bűnözés növekedésétől, de a százezer lakosra jutó erőszakos bűncselekmények száma 47 százalékkal emelkedett. 1989 és 1995 között az emberölések száma is növekedett. Az erőszakos bűncselekmények százezer lakosra számított 333-as hazai arányával Magyarország az európai középmezőnybe tartozik.

A bűnözés növekedésével és strukturális átalakulásával egyidőben jelentősen csökkent a bűncselekmények felderítési aránya. A befejezett emberölések, emberölési kísérletek, szándékos súlyos testi sértések, halált okozó testi sértések esetében az átlagos nyomozási eredményesség általában elérte a 80 százalékot. Ezzel szemben rendkívül alacsony – 10–25 százalék körüli – a betöréses lopások, a lakásbetörések és a személygépkocsival kapcsolatos lopások felderítési eredményessége.

A bűnözés ugrásszerű növekedése és a felderítés alacsony hatékonysága miatt hazánkban is romlik az emberek biztonságerőzete, nő a bűnözéstől való aggodalom. Az ismertté vált bűncselekmények többsége a lakosság vagyoni- és személyi biztonságát közvetlenül sérti, az élet minőséget kedvezőtlenül befolyásolja. A közbiztonságerőzet csökkenésére és a bűnözés megváltozott szerkezetére az állami büntetőpolitikának reagálnia kell.

Hazánkban a bűnözés rendszerváltás utáni ugrásszerű növekedését a szankciókiszabási gyakorlat enyhülése kísérte. Az elmúlt 10 évben a bíróságok által alkalmazott jogkövetkezményeken belül a szabadságelvonás nélküli szankciók (felfüggesztett szabadságvesztés, közérdekű munka, pénzbüntetés mint főbüntetés, próbára bocsátás, megrovás) aránya kb. 90% volt. A szabadságvesztés alkalmazásának rendszerváltás utáni csökkenése ellenére hazánkban még mindig kétszer akkora a 100 000 lakosra jutó fogvatartottak aránya, mint Nyugat-Európában. Míg Nyugat-Európában 100 000 lakosra 80 fogvatartott jut, hazánkban ez a fogvatartotti arány 160 főt jelent. A büntetéskiszabási gyakorlat azt mutatja, hogy hazánkban a rövid, illetve a rövidebb tartamú szabadságvesztést csökkenő mértékben, az egy évnél hosszabb szabadságvesztéseket növekvő mértékben alkalmazzák a bíróságok, ami szintén hozzájárul a magas fogvatartotti arányhoz. Ezért a Tervezet törekszik a szabadságelvonással nem járó szankciók arányának a növelésére, valamint a kiszabott szabadságvesztések tartamának a csökkentése.

3. Az új büntető kódex előkészítése

A hatályos kódex felülvizsgálatára és az új kódex előkészítésére 2001. március 14-én Bizottság alakult az Igazságügyi Minisztériumban. A Bizottságban a büntetőjog elméleti és gyakorlati művelői vettek részt: egyetemi tanárok, bírák, ügyészek, ügyvédek, a Belügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium munkatársai. A Bizottság megvitatta a büntetőjog Általános és Különös Részének reformját érintő főbb kérdéseket. A Bizottság munkájának megkezdését követően új folyóirat indult Büntetőjogi Kodifikáció címmel, amely egyrészt közzétette azokat a tanulmányokat, amelyek a kodifikáció megalapozásához születtek, másrészt tájékoztatott a Bizottság üléseiről. A bizottsági munkálatokhoz kapcsolódóan három általános részi tervezet született, *Wiener A. Imre* koncepciója és tervezete, *Gál Attila*

és *Györgyi Kálmán* normaszöveg javaslata és *Ligeti Katalin* koncepciója és tervezete. Emellett fontos kiemelni *Nagy Ferenc* átfogó tanulmánykötetét, amely szintén jelentősen hatott az új Büntető Törvénykönyv Általános Részének kialakítására.

Az elkészült Tervezet támaszkodik egyrészt a kodifikációs bizottság működése során született tervezetekre és a hazai és külföldi szakirodalmi állásponton-tokra, másrészt hasznosítja a hatályos Btk. közel három évtizedes bírói gyakorlatának eredményeit. A Tervezet tehát a büntetőjog egész élő anyagából merít.

4. Alkotmányos és nemzetközi elvárások az új büntető kódexszel szemben

Az Alkotmány 2. §-ának (1) bekezdése értelmében a Magyar Köztársaság független, demokratikus jogállam. A jogállam alapvető kritériuma a jogrendszerre vonatkozó alkotmányos normák érvényesítése. Az állami büntetőhatalom gyakorlásának is alapvető követelménye, hogy megfeleljen az alkotmányos alapelveknek.

Az Alkotmány 8. §-ának (1) és (2) bekezdése a büntetőjoggal szembeni alkotmányossági követelményekre is irányadó szabály. Eszerint a Magyar Köztársaság elismeri az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen jogait, ezek tiszteletben tartása és védelme az állam elsőrendű kötelessége. A büntetőjog tilalmi és előírásai, különösen pedig a büntetések alapjogot vagy alkotmányosan védett jogot és értéket érintenek. A jogállamban a büntetőjogi beavatkozással szemben alapvető alkotmányos követelmény, hogy az szükséges és arányos legyen. A jogállamban a büntetőjogi büntetés végső eszköz a jogkövetkezmények között.

Az Alkotmány 8. §-ának (2) bekezdése megköveteli továbbá, hogy törvény és ne alacsonyabb szintű jogforrás határozza meg a büntetendő cselekményeket és azok büntetését.

Az Alkotmány 57. §-ának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „Senkit nem lehet bűnösnek nyilvánítani és büntetéssel sújtani olyan cselekmény miatt, amely az elkövetése idején a magyar jog szerint nem volt bűncselekmény”. Ez a rendelkezés a *nullum crimen et nulla poena sine lege* elveit, azaz a büntetőjogi legalitást fogalmazza meg. A büntetőjogi legalitás elvének rögzítése az Alkotmányban kifejezésre juttatja, hogy ez az elv alkotmányos alapelv.

A *nullum crimen et nulla poena sine lege* alkotmányos alapelvéből négy büntetőjogi tilalom, illetve követelmény vezethető le:

– a súlyosabb büntető törvény visszaható hatályának a tilalma, avagy az elkövetéskor hatályos törvény alkalmazásának a követelménye,

– a határozatlan büntetőtörvény és jogkövetkezmény tilalma, avagy a pontos törvényi meghatározottság követelménye,

– a büntetőjogi felelősséget megalapozó vagy szigorító szokásjog tilalma, avagy az írott törvény követelménye,

– a büntetőjogi felelősséget megalapozó vagy szigorító analógia tilalma.

Magyarország az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdette az Emberi Jogok és az Alapvető Szabadságjogok Európai Egyezményét és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyvet. Az Egyezményt elfogadó valamennyi ország, így Magyarország is arra vállalt kötelezettséget, hogy az Egyezményben meghatározott emberi jogokat olyan tartalommal és módon biztosítja a joghatósága alatt álló személyeknek, ahogyan azt az Egyezmény, nem pedig a hatályos belső jogrendszere előírja.

A Tervezet rendelkezései ezért figyelemmel vannak a magyar Alkotmánybíróság határozataira és az azokban a törvényhozással kapcsolatban megfogalmazott alkotmányossági követelményekre, valamint a nemzetközi egyezményekben és az uniós normákban foglalt kötelezettségekre. A Tervezettel szemben alkotmányos követelmény, hogy a büntetendő magatartásokat pontosan és egyértelműen határozza meg. Az új büntető kódex nyelvezete az állampolgár számára közérthetően kell, hogy rögzítse a büntetőjogi tilalmakat és parancsokat. Ezért kerüli a Tervezet a pontatlan megfogalmazásokat, az általánosításokat és a túlzott részletezést.

II.

Az új büntető kódex szerkezete

1. A Tervezet kialakításával kapcsolatban az egyik legvitatottabb kérdés az új büntető kódex szerkezetének meghatározása volt. A kodifikációs munkák során az új büntető kódex szerkezetére vonatkozóan két álláspont fogalmazódott meg:

Az egyik álláspont a hatályos Btk. szerkezetének megfelelően új, egységes büntető kódex megalkotását támogatta, a másik vélemény a magyar büntetőjogi kodifikáció 1961 előtti történeti előzményeire tekintettel csak a szokásos társadalmi együttélés alapvető szabályainak megsértését szankcionáló bűncselekményeket kívánta az új büntető kódexben elhelyezni és a szakigazgatási szabályok (adóigazgatás, egészségügyi szabályok stb.) megsértésére, valamint a speciális életviszonyok (katonákra, fiatalokra, jogi személyekre vonatkozó rendelkezések) büntetőjogi vonatkozásaira büntető melléktörvények alkotását javasolta.

A Tervezet mindkét álláspontot figyelembe veszi. Ennek megfelelően az új büntető kódex a hatályos Btk.-hoz hasonlóan alapvetően egységes szerkezetű, de a speciális életviszonyok büntetőjogi vonatkozásait külön törvény tartalmazza. Az új büntető kódexen kívül két külön büntetőtörvény – a Katonai Büntető Törvénykönyv és a jogi személyekre vonatkozó törvény – megalkotása mellett foglalt állást a Tervezet, míg a fiatalokra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések esetében a külön törvénnyel történő szabályozást, mint alternatívát jelöli meg.

2. A katonákra vonatkozó általános részi rendelkezések az 1961. évi Btk. óta a katonai életviszonyokra tekintettel a bűncselekmény elkövetőire, a büntethetőség kizárására és megszűnésére, a szankciók alkalmazására és végrehajtására, a mellékbüntetésekre és a mentesítésre sajátos szabályokat határoznak meg. Ezek a szabályok az Általános Rész szinte egész rendszerét érintik. A Különös Rész pedig négy jogi tárgy köré csoportosítva huszonnégy katonai bűncselekmény tényállását határozza meg. Ez a nagyszámú és eltérő joganyag indokolja az önálló katonai büntető törvénykönyv megalkotását. Ezért a Tervezet a katonákra vonatkozó általános részi rendelkezéseket – szemben a hatályos Btk.-val – nem tartalmazza, hanem helyette kimondja, hogy a katonák büntetőjogi felelősségére, a katonákkal szemben kiszabható büntetésekre és a katonai bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseket külön törvény határozza meg.

3. Ugyancsak külön törvény vonatkozik a jogi személyekkel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekre. A 2001. évi CIV. törvény uniós jogharmonizációs kötelezettség eredményeként született meg és lehetőséget teremt arra, hogy a természetes személy büntetőjogi felelősségének megállapítása mellett a jogi személlyel szemben büntetőjogi intézkedést alkalmazzanak. A jogi személy büntetőjogi felelőssége és a büntetőjogi bűnösségi elv közötti ellentét indokolja, hogy a jogi személyek büntetőjogi szankcionálását továbbra is az új büntető kódexen kívüli külön törvény rendezze.

4. A hazai szabályozás történeti előzményeire, valamint az európai szabályozási modellekre tekintettel a katonákra és a jogi személyekre vonatkozó büntetőjogi rendelkezések külön törvényben szabályozása mellett felmerült a fiatalokra vonatkozó rendelkezéseknek az új büntető kódexen kívüli elhelyezése is. A kodifikációs bizottság működésével kapcsolatban elkészült „A fiatalok büntető igazságszolgáltatási törvényének koncepciója”, amely az új büntető kódexen kívüli olyan törvény megalkotását támogatja, amely tartalmazná a fiatalokra és a fiatal felnőttekre vonatkozó büntető anyagi jogi és eljárási rendelkezéseket is. Utóbbi modellváltást jelentene a hatályos Btk.-hoz képest és egyben lehetővé tenné a fiatalok bünelkövetők társadalmi integrációját szolgáló nevelési és szociális funkciók, valamint a társadalom védelmének egyszerre történő megvalósítását, a „más elbánást” biztosító rendelkezésekben a helyreállító igazságszolgáltatás fokozott érvényesítését, a büntető jogszabályok és a más kapcsolódó jogterületek közötti átjárhatóságot, valamint a büntető anyagi jogi, eljárási és büntetés-végrehajtási rendelkezések egymásra épülő szoros kapcsolatrendszerét, amely a fiatalok bűnözés kérdését komplexen közelíti meg.

Tekintettel e modellváltás jogpolitikai jelentőségére, a Tervezet nem kívánta eldönteni a fiatalokra vonatkozó büntetőjogi rendelkezések jövőbeli szabályozását, hanem ezzel kapcsolatban alterna-

tívát fogalmaz meg. Az egyik megoldás a hatályos Btk. szemléletének megfelelően az általános részi rendelkezések végén, külön fejezetben helyezi el a fiatakorúakra vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseket. A másik megoldás az új büntető kódexen kívüli, a fiatakorúak büntető igazságszolgáltatásáról szóló törvény tervezetét tartalmazza.

A katonákra, a jogi személyekre és a fiatakorúakra vonatkozó rendelkezéseken kívül minden büntetőjogi rendelkezést az új büntető kódex tartalmaz. Ezzel a megoldással a Tervezet kifejezi, hogy a speciális életviszonyok és a speciális életkor büntetőjogi vonatkozásainak kivételével az új büntető kódex a hatályos Btk.-hoz hasonlóan alapvetően egységes szerkezetű. Ennek megfelelően a Tervezet kimondja, hogy bűncselekmény csak az a tevékenység vagy mulasztás lehet, amelyre a törvény büntetés kiszabását rendeli. A katonákra vonatkozó rendelkezések kivételével büntető tényállást az új büntető kódexen kívüli más törvény nem határoz meg.

Az új büntető kódex alapvetően egységes szerkezetével a Tervezet elutasítja a szakigazgatási normák megsértésének büntető melléktörvényekben történő szabályozását. Egyben kifejezésre juttatja, hogy a büntető norma olyan alapvető magatartási szabály, amelyet a büntető kódexnek kell tartalmaznia.

5. A büntető melléktörvények elutasításából következik, hogy a Tervezet a jövőben is fenntartja a kerettényállásokkal való szabályozást. Erre tekintettel a Tervezet az alapelvek között rögzíti, hogy egyes bűncselekmények valamely elemét más jogszabály, jogi norma vagy szakmai szabály is meghatározhatja (keretdiszpozíció). Mivel a kerettényállás elválasztja egymástól a büntetőjogi felelősség feltételeit leíró normát (keretet kitöltő szakigazgatási jogszabály) és a büntetőjogi tilalmat (különös részi tényállás), a kerettényállások esetében kiemelten fontos a büntetőjogi legalitás elvének – azaz a *nullum crimen* és *nulla poena sine lege*, valamint a bűnfelelősség elveinek – az érvényesítése. A kerettényállás megfogalmazása ezért speciális követelményeket támaszt a jogalkotóval szemben. A kerettényállást úgy kell megfogalmazni, hogy az egyértelműen kifejezze a védett jogi tárgyra és az elkövetői tevékenységre vonatkozó jogalkotói akaratot. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a normavilágosság a jogbiztonság alapvető eleme. A jogbiztonság megköveteli, hogy a normatartalom világos, felismerhetően értelmezhető és egyértelmű legyen. Ez nemcsak a tilalmazott magatartás leírására, hanem a jogkövetkezmények alkalmazására és az azok alóli mentesülés lehetőségére is vonatkozik [10/2003. (IV. 3.) AB hat.]. A normavilágosság követelménye vonatkozik a büntetőjogi keretrendelkezésekre is. A keretet kitöltő szabályok nem idézhetnek elő zavarokat a büntetőjog működése során, illetve a jogalanyok számára nem teremthetnek kiszámíthatatlan és követhetetlen állapotot [54/2004. (XII. 13.) AB hat.]. Ennek biztosítása érdekében az új büntető kódexben a keretdiszpozíciónak határozottan utalnia kell a kereteit kitöltő törvényre.

III.

Az új büntető kódex alapelvei

Az új büntető kódex – hasonlóan a legtöbb külföldi büntető törvénykönyvhöz – az alapelvek között rögzíti a *nullum crimen/nulla poena sine lege* elvét. A két egymáshoz kapcsolódó jogelv azt fejezi ki, hogy csak azt a magatartást lehet bűncselekménynek tekinteni, amelyet az elkövetése előtt a törvény büntetendővé nyilvánított, és csak azokat a büntetéseket lehet az elkövetővel szemben alkalmazni, amelyeket a törvény már az elkövetés előtt előírt. A *nullum crimen* és a *nulla poena sine lege* elv tehát a jogbiztonságot szolgálja, mivel megköveteli, hogy a jogalkotó a büntetőhatalom gyakorlásának lényegi feltételeit törvényben előre rögzítse.

A *nullum crimen/nulla poena sine lege* elv sajtóosan érvényesül a nemzetközi jog szerinti bűncselekmények esetében. A nemzetközi büntetőjog általánosan elfogadott elveivel összhangban az új büntető kódex rögzíti, hogy a nemzetközi jog szerinti bűncselekmény akkor is büntetendő, ha elkövetése idején azt a magyar törvény nem rendelte büntetni.

IV.

A joghatóságra és a kódex időbeli hatályára vonatkozó rendelkezések

1. A joghatóság az államnak a büntető jogszabályok alkotására és alkalmazására való jogát jelenti. Ennek megfelelően elkülönülnek a büntető joghatóság előírására és a büntető joghatóság érvényesítésére vonatkozó rendelkezések. A büntető joghatóság előírására vonatkozó rendelkezéseket a büntető anyagi jog szabályozza, a joghatóság gyakorlásáról pedig a büntetőeljárás és a bűnügyi jogsegélyre vonatkozó törvények rendelkeznek.

2. A Tervezet a jelenleg hatályos Btk.-val megegyezően továbbra is általános szabályként az elkövetéskor hatályos törvény alkalmazását írja elő, amely alól egyetlen kivétel az elbíráláskor enyhébb büntetőtörvény visszaható ereje. Az új büntető kódexben rögzített *nullum crimen* és a *nulla poena sine lege* elvéből következik, hogy az új bűncselekményt megállapító, illetőleg az elbírálást szigorító büntető törvénynek visszaható ereje nem lehet. A *nullum crimen* és a *nulla poena sine lege* elvének éppen az az értelme, hogy csak az olyan cselekmény lehet bűncselekmény, amelyet a törvény már az elkövetés előtt azzá nyilvánított, valamint nem alkalmazható súlyosabb büntetőjogi szankció annál, mint amit a törvény az elkövetés előtt kilátásba helyezett. Ha az új büntetőtörvény a büntetőjogi védelmet megvonja vagy mérsékli, a *nullum crimen* és a *nulla poena sine lege* elve már nem gátolja azt, hogy az ügy megítélésénél a cselekménynek az elbíráláskori jelentősége érvényesüljön. Ezért az elbíráláskor

hatályban lévő enyhébb büntető törvénynek visszaható ereje van.

A Tervezet a hatályos Btk.-val megegyezően továbbra is csupán az elkövetéskor és az elbíráláskor hatályos büntető törvények egybevetését teszi lehetővé és nem ismeri el az ún. legenyhébb büntető törvény alkalmazásának az elvét. Ennek megfelelően az elkövetést követően életbe lépett, de az elbíráláskor már hatályát veszített büntető törvény akkor sem alkalmazható, ha az tenné lehetővé a cselekmény legenyhébb megítélését.

3. Szemben a jelenleg hatályos Btk.-val a Tervezet nem zárja le az enyhébb büntető törvény visszaható erejének a lehetőségét az ítélet jogerőre emelkedésével, hanem hasonlóan számos külföldi büntető kódexhez úgy rendelkezik, hogy amennyiben valamely cselekmény az új törvény szerint már nem büntetendő, a miatta korábban jogerős ítélettel kiszabott büntetést vagy intézkedést is törölni kell. Ezzel a rendelkezéssel a Tervezet megszünteti azt a méltánytalan és a büntető jog védelmi funkciója szempontjából céltalan helyzetet, hogy olyan cselekmény miatt kerül sor büntetés vagy intézkedés végrehajtására, amelyet maga a törvény sem tekint már büntető jogi szankciót érdemlőnek.

Fontos kiemelni, hogy az enyhébb törvény jogerőn túli visszaható ereje nem korlátozódik a büntetésekre, hanem kiterjed minden büntető jogi szankcióra. Noha a büntető jogi szankciók között az intézkedések elvileg enyhébbek, mint akár a legenyhébb büntetés, és büntetett előéletet sem eredményeznek, a gyakorlatban az intézkedések, mint például a vagyonek kobzás, sokszor súlyosabb hátrányt jelentenek az elkövető számára, mint a büntetés. Az intézkedésekben megjelenő jelentős joghátrány indokolja, hogy az enyhébb törvény visszaható ereje kizárja a korábban jogerősen elrendelt intézkedés végrehajtását is.

4. A Tervezet a hatályos rendelkezéseknek megfelelően írja elő a magyar büntető joghatóságot a területi és az aktív személyi elv alapján. Új rendelkezés azonban a Tervezetben, hogy az új büntető kódex a magyar állampolgár, illetve jogi személy sérelmére külföldön elkövetett súlyosabb bűncselekményekre is előírja a magyar törvény alkalmazását. A passzív személyi elv megfogalmazásával a Tervezet lehetővé teszi azoknak az elkövetőknek a büntető jogi felelősségre vonását, akik külföldön magyar állampolgár vagy jogi személy sérelmére követnek el bűncselekményt, cselekményük azonban az elkövetés helyének joga szerint nem büntetendő.

A Tervezet, a hatályos Btk.-val megegyezően, a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekményt továbbra is csak a kettős inkrimináció teljesülése esetén rendeli büntetni. Ez alól két kivételt tesz a Tervezet. Nem feltétele a magyar büntető joghatóságnak a kettős inkrimináció egyes állam elleni bűncselekmények esetében. Ilyen bűncselekményekkel kapcsolatban a magyar joghatóság feltétlen és korlátozás nélküli. Ugyancsak nem fel-

tétele a magyar joghatóságnak a nem magyar állampolgár által külföldön elkövetett cselekmény esetén a kettős inkrimináció, ha a cselekmény üldözése az egyetemes büntető hatalom elvéből fakad.

5. Új rendelkezés a jelenleg hatályos Btk.-hoz képest, hogy a Tervezet az európai uniós követelményeknek megfelelően kimondja az Európai Unión belül a kétszeres eljárás tilalmát. A kétszeres eljárás tilalma a belső jogban a nemzetközileg elismert emberi jogok részét képezi. Ezt a belső jogban *res iudicata*-nak nevezett szabályt az uniós tagállamok viszonylatában a Schengeni Megállapodás Végrehajtásáról szóló Egyezmény 54. cikke szabályozza. Utóbbi kimondja hogy: „Akivel szemben a Szerződő Felek valamelyike jogerős ítéletet hozott, nem üldözhető ugyanazért a bűncselekményért más Szerződő Fél által, ha a kiszabott büntetést már végrehajtották, vagy az ítélet az ítélkező állam joga szerint nem végrehajtható.” Ez a rendelkezés Magyarországra, mint uniós tagállamra kötelező. A Európai Közösségek Bírósága esetjogával összhangban a Tervezet nem szűkíti le a kétszeres eljárás tilalmát a bírósági érdemi határozatokra (felmentő vagy bűnösítő ítélet), hanem kiterjeszti azt, az ügyet érdemben és jogerősen lezáró egyéb igazságügyi hatósági döntésekre is (ilyen tipikusan a vádemelés mellőzése vagy elhalasztása az ügyész által). A Tervezet szerint a kétszeres eljárás tilalmának elve az új büntető kódexben a területi és az önvédelmi elv kivételével a többi joghatósági elvnel erősebb. Ennek megfelelően a valamelyik uniós tagállamban „véglegesen” elbírált ügyben csak rendkívüli „perorvoslással” lehet újra eljárni, kivéve a Btk.-ban meghatározott állam elleni és egyéb bűncselekményeket, valamint a belföldön elkövetett bűncselekményeket.

V.

A büntető jogi felelősség szabályai

1. A bűncselekmény-fogalom

A Tervezet – a hatályos Btk.-tól eltérően – nem rendelkezik a bűncselekmény tartalmi fogalmáról, hanem az 1950. évi Btá.-t megelőző hazai gyakorlatnak megfelelően formális bűncselekmény fogalmat tartalmaz. A formális bűncselekmény fogalom a hatályos rendelkezéssel szemben mellőzi a cselekmény társadalomra veszélyességét, mint önálló bűncselekmény-fogalmi elemet. A társadalomra veszélyesség hatályos törvényi megfogalmazása (Btk. 10. §) ugyanis megteremtette az olyan jogalkalmazói gyakorlat lehetőségét, amely büntethetőséget kizáró ok fennforgása nélkül is, egyedül a társadalomra veszélyesség hiányára alapozva lehetővé teszi a büntető jogi felelősség kizárását. Ezzel a büntető bíró *de facto* felülbíráhatja a törvényalkotót. Noha hazánkban ez a jogalkalmazói gyakorlat nem lelt szélesebb körű elfogadásra, a jogbiztonság követelménye megkívánja, hogy a büntető jogi felelős-

ség pozitív feltételeit a törvény pontosan határozza meg. Ez a szemlélet már érvényesült a 2006. évi LI. törvényben, amely a hatályos Btk. 28. és 36. §-ainak hatályon kívül helyezésével egyértelművé tette, hogy a cselekmény társadalomra veszélyessége nem bűncselekmény-fogalmi elem, hanem a jogalkotó azért nyilvánít adott magatartást bűncselekménnyé, mert a kérdéses magatartást elítélendőnek, antiszociálisnak tartja. Ezt a szemléletet megerősíti a Tervezet, amely a bűncselekmény-fogalomban a cselekmény büntetni rendeltséget és a bűnösséget fogalmazza meg.

A Tervezet a formális bűncselekmény fogalom meghatározása mellett új terminológiát is bevezet a büntetőjogi felelősség leírására. A jelenleg hatályos Btk. számos helyen a „törvényi tényállást megvalósítja” fordulatot használja a tényállásszerű magatartás jelölésére. A nyelvezet egyszerűbbé tétele érdekében a Tervezet a tárgyilag jogellenes cselekményt büntendő cselekménynek hívja. Az elkövető pedig akkor büntethető, ha a tárgyilag jogellenes cselekményt bűnösen valósítja meg.

2. A büntett és a vétség

A Tervezet a hatályos Btk.-val megegyezően a bűncselekményeket súlyuk szerint büntettekre és vétségekre osztja. A büntettet, mint súlyosabb kategóriát egyrészt a bűnösség formája, másrészt – a szándékos bűncselekményeknél – a törvényi büntetési tétel határolja el a vétségektől.

A büntett és vétség közti differenciálás fenntartása annak ellenére indokolt, hogy a hatályos büntetőeljárás törvény nem tesz különbséget büntett és vétségi eljárás között. A büntett vétség megkülönböztetésnek az új büntető kódex számos rendelkezése jelentőséget tulajdonít azzal, hogy a vétségekre kedvezőbb, míg a büntettekre súlyosabb szabályokat állapít meg (például szabadságvesztés végrehajtási fokozata, szabadságvesztés felfüggesztése, próbaidő meghatározása).

A Tervezet szerint is minden gondatlan bűncselekmény vétség, büntett csak szándékos bűncselekmény lehet. Elnyúl azonban a hatályos rendelkezéstől, a Tervezet a szándékos bűncselekményeknél az eddigi két évi törvényi határt három évre emeli fel. A büntett törvényi büntetési tétele maximumának felemelésére azért van szükség, mert a jelenlegi két év törvényi határ – a gyakorlat egyöntetű véleménye szerint – túl alacsony. A Tervezet ezzel megszünteti a hatályos Btk. szerinti indokolatlan helyzetet, amelyben a bűncselekmények többsége büntettnek minősül. A büntett törvényi büntetési tételének felső határa három évre történő felemelésével a vétséghez kapcsolódó kedvezőbb szabályok az új büntető kódexben szélesebb körben érvényesülhetnek.

3. A bűnösség

A büntetőjogi felelősség alkotmányjogi és büntetőjogi feltétele a bűnösség. Az Alkotmánybíróság értelmezése szerint az emberi méltósághoz való jogból következik, hogy csak a bűnös elkövetőt lehet megbüntetni [11/1992. (III. 5.) AB hat.] Ez egyben azt is jelenti, hogy hazánkban a szigorú bűnfelelősség elve érvényesül, azaz a magyar jog nem ismeri az objektív, vagy más néven kimentéses büntetőjogi felelősséget. Az Alkotmánybíróság maga is elismeri azonban, hogy a kimentéses büntetőjogi felelősséget nem tiltja kifejezetten az Alkotmány. Ezzel összefüggésben fontos kiemelni, hogy a bűnfelelősség elve jelenleg sem érvényesül töretlenül sem az európai, sem a magyar jogrendszerben (lásd a jogi személy büntetőjogi szankcionálását).

Hazánkban a bűnösséget az elkövetőnek a cselekményéhez és annak következményéhez fűződő felróható pszichés viszonyaként értelmezik. A hatályos Btk. a bűnösségnek két fő formáját szabályozza: a szándékosságot és a gondatlanságot és ezen belül különböztet egyenes és eshetőleges szándék, valamint tudatos és hanyag gondatlanság között. A Tervezet követi a bűnösség hazánkban kialakult négyes felosztását, de az egyes bűnösségi formákat újrafogalmazza.

A büntetőjogi értelemben vett szándékosságnak két eleme van: a tudati és az akarati elem. A tudati elem azt jelenti, hogy az elkövető egyrészt ismeri a tényállási elemeket megvalósító életbeli jelenségeket (tények tudata) másrészt, tudja, hogy cselekménye jogellenes (jogellenesség tudata). A szándék tudati oldalát kiegészíti a cselekményhez fűződő akarati-érzelmi viszony. A hatályos törvény csak a szándék akarati-érzelmi oldaláról szól, és ennek alapján a szándékosság két fajtáját különbözteti meg: egyenes szándékot, ahol az elkövetőt a kívánás, illetve az eshetőleges szándékot, ahol az elkövetőt a belenyugvás jellemzi akarati érzelmi oldalon. A hatályos szabályozás hiányossága, hogy amikor csak a szándék akarati-érzelmi oldaláról szól, figyelmen kívül hagyja, hogy a kívánás, illetve belenyugvás, azaz a cselekményhez fűződő érzelmi viszony feltételezi, hogy az elkövető felismeri cselekményét, illetve előre látja annak következményeit. A Tervezet alapján ezért nem csak a szándékosság érzelmi oldalát, hanem annak értelemszerű hozzátartozóját, a tudati oldalt is kodifikálja.

A gondatlanság megfogalmazásánál a Tervezet követi a hatályos törvény szabályozását és a gondatlanság két formáját különbözteti meg. A tudatos gondatlanság meghatározása megegyezik a Btk. jelenlegi rendelkezéseivel. A hanyag gondatlanságot azonban a Tervezet – a hatályos Btk.-val szemben – nem az előrelátás hiányára, hanem bizonyos kötelező normák betartásának az elmulasztására építi. Kötelező norma a szakmai szabály, vagy az általános gondossági kötelesség. Ezek a normák a magatartás káros következményének elkerülését hivatot-

tak biztosítani. A Tervezet szerint, ha a káros következmény a kötelező normákban írtak ellenére bekövetkezik, az eredmény az egyénnek nem róható fel.

4. A bűncselekmény megvalósulásának szakaszai

A bűncselekmény stádiumainak meghatározásában a magyar büntetőjog kezdettől fogva alapvetően az objektivista irányzatot követte, amely az általánosan büntetendő kísérlet és a kivételesen büntetendő előkészület között különböztet. Ennek megfelelően a hatályos Btk. a kísérletet mindig, az előkészületet csak külön törvényi rendelkezés esetében rendeli büntetni. A magyar szabályozásban azonban megtaláljuk a szubjektivista irányzat nyomait is. Így szubjektivista elem a magyar szabályozásban az alkalmatlan tárgyon, illetve alkalmatlan eszközzel elkövetett kísérletre vonatkozó rendelkezés. A Tervezet megtartja a stádiumok hatályos rendszerét, amely vegyíti az objektivista és a szubjektivista irányzat elemeit, de változtat a stádiumok részletszabályain.

A hatályos rendelkezésekhez képest a Tervezetben kiegészül az alkalmatlan kísérlet szabályozása. Alkalmatlan kísérlet esetén az elkövető tévesen feltételezi azt, hogy a tárgy vagy az eszköz alkalmas a bűncselekmény megvalósítására, holott az valójában alkalmatlan, illetve lehet, hogy az elkövető a bűncselekmény megvalósítására alkalmas tárgyat vagy eszközt választ, de ezeket alkalmatlan módon használja fel. A hatályos törvény alapján kialakult ítélkezési gyakorlat nem egyöntetű az alkalmatlan módon elkövetett kísérlet elbírálásában. A gyakorlat egy része az elkövetés módjának alkalmatlanságát az alkalmatlan eszköz fogalmi körébe vonja, azaz az elkövetés alkalmatlanságát úgy értékeli, mint az egyébként más adottságok, eltérő feltételek mellett alkalmazott eszköznek az adott körülmények közötti alkalmatlanságát. Az ítélkezési gyakorlat másik része azonban azt az álláspontot követi, amely szerint az eszköz alkalmatlanságához fogalmilag elengedhetetlen, hogy azt valamilyen módon alkalmazzák. Ezért az eszköz alkalmazási módja nem állítható szembe az eszköz alkalmatlan voltával (BJD 4633). A jogalkalmazás bizonytalanságát kívánja a Tervezet azzal kiküszöbölni, hogy az alkalmatlan módon elkövetett kísérletet az alkalmatlan kísérlet fogalmi körébe vonja.

A Tervezet a hatályos Btk.-val megegyezően a kísérletre a parifikáció elvét alkalmazza, azaz a kísérletre a befejezett bűncselekmény büntetési tételét írja elő, azzal, hogy a kísérlet esetére a büntetés rendkívüli enyhítéseként az ún. kétszeres leszállást továbbra is lehetővé teszi a törvény. Megtartja továbbá a Tervezet az önkéntes visszalépésre vonatkozó rendelkezést. Ennek alapján az önkéntes visszalépés személyes büntethetőséget megszüntető oknak minősül.

A Tervezet a hatályos Btk.-tól eltérően a maradék-bűncselekményért való felelősséget csak az

önkéntes visszalépés esetére írja elő. Ezzel a rendelkezéssel a Tervezet kiküszöböli a hatályos törvény logikai hibáját, amely alkalmatlan kísérlet esetében egyrészt lehetővé teszi a büntetés korlátlan enyhítését, másrészt előírja a maradék-bűncselekményéért való felelősséget. A büntetés korlátlan enyhítésének lehetősége ugyanis magában foglalja a maradék-bűncselekményért való felelősségre vonást, hiszen ha az alkalmatlan kísérlet önmagában kimeríti valamelyik bűncselekmény törvényi tényállását, akkor ezért a bűncselekményért való felelősséget a korlátlan enyhítés keretében bírálja el a jogalkalmazó.

A Tervezet az előkészület hatályos szabályozását változtatás nélkül megtartja.

5. Az elkövetők

A magyar büntetőjogi hagyományokra és az annak alapján megszilárdult jogalkalmazói gyakorlatra tekintettel a Tervezet fenntartja az elkövetőknek tettesekre és részesekre felosztását, valamint továbbra is irányadónak tekinti a parifikáció elvét, azaz a tettesekre és a részesekre ugyanakkor a büntetési tételnek az alkalmazását írja elő. Emellett a Tervezet követi a hatályos Btk. szabályozását, amelyik a törvényben meghatározza az egyes elkövetői formákat. Különbség azonban a hatályos rendelkezésekhez képest az, hogy a Tervezet tartalmazza a közvetett tetteségnek a bírói jogban kialakított fogalmát. Közvetett tettes az, aki a törvényi tényállást úgy valósítja meg, hogy más személyt lényegileg mint eszközt használ fel a bűncselekmény elkövetésére. A közvetett tettes rendszerint rábíró, tehát felbujtásszerű magatartást fejt ki, a felbujtótól eltérően azonban a közvetett tettes által eszközként felhasznált személy nem büntethető.

Új rendelkezés továbbá a Tervezetben, hogy a Tervezet az elkövetőkre vonatkozó rendelkezések között szabályozza a többes bűnelkövetést. A csoportos elkövetést a Tervezet a joggyakorlatban kialakult fogalom szerint úgy határozza meg, hogy legalább három személy vesz részt az elkövetésben. A Tervezet a hatályos rendelkezésekhez képest módosítja a bünszervezet fogalmát. A hatályos Btk.-val szemben a Tervezet szerint a bünszervezeti minősítés feltétele a legalább három évig terjedő vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő szándékos bűncselekmények szervezett elkövetése.

6. A büntetőjogi felelősségre vonás akadályai

A hatályos Btk. a büntetőjogi felelősségre vonás akadályait két csoportja osztja: a büntethetőséget kizáró és a büntethetőséget megszüntető okokra. A hatályos törvény rendszerezését a büntetőjog tudomány egyöntetűen vitatja, mert a törvény több olyan okot is felsorol, amelyik egyik csoportba sem illeszthető be. Abban viszont már nem egyöntetű az elmélet álláspontja, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás akadályait hogyan kellene csoportosítani.

A Tervezet abból indul ki, hogy a felelősségre vonás akadályainak rendszere egyértelműen kifejezésre kell hogy jutassa, hogy a törvényben szabályozott kizáró ok pontosan mire vonatkozik. Ennek megfelelően a büntetőjogi felelősségre vonás akadályai három csoportba oszthatók:

- a büntetőjogi felelősséget kizáró, illetve korlátozó okok,
- a büntethetőséget megszüntető okok és
- a büntetőeljárás lefolytatását akadályozó okok.

A fenti csoportosítással kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a Tervezet nem szabályozza kimerítően a büntetőjogi felelősség akadályait, hiszen az ítélezési gyakorlat számos büntethetőséget kizáró körülményt maga alakít. Ez a gyakorlat a *nullum crimen sine lege* elvével nem ellentétes, mert utóbbi alapelv csak azt kívánja meg, hogy a büntetőjogi felelősség pozitív feltételeit szabályozza a törvény. Büntethetőséget kizáró okot a bírói jog is alapíthat. Emellett az egyes bűncselekmények vonatkozásában a különös részi tényállás is tartalmaz büntethetőséget kizáró, illetve korlátozó okot.

A Tervezet a hatályos Btk.-tól eltérően nem tartalmazza a büntetőjogi felelősség azon akadályait, amelyek a büntetőeljárás lefolytatását gátolják. Ezek a felelősségi akadályok (magánindítvány hiánya, eljárási kegyelem, kívánat) vegyes jellegűek, büntető anyagi jogi és büntetőeljárás jelentőségük is van. A vegyes jellegre és a büntetőjog tudományában kialakult vitára tekintettel a Tervezet szerint ezeket a felelősségi akadályokat a jövőben a büntetőeljárás törvény tartalmazza. Ennek megfelelően a Tervezet csak a büntetőjogi felelősséget kizáró, illetve korlátozó, valamint a büntethetőséget megszüntető okokat tartalmazza.

A Tervezet átalakítja a büntetőjogi felelősséget kizáró és korlátozó okok rendszerét és újrafogalmazza az egyes kizáró okokat. Az egyes kizáró okok újrafogalmazása a Tervezetben bevezetett új terminológia következménye, amely a felelősség leírásában a büntetendő cselekmény és a büntethető elkövető között különböztet. A büntethetőséget kizáró, illetve korlátozó okok újrafogalmazásával a Tervezet egyértelművé teszi, hogy a kérdéses felelősségi akadály a cselekmény büntetendőségét, vagy az elkövető büntethetőségét zárja ki.

A jogos védelem büntetőjogi felelősségre vonást kizáró okként szabályozásának az az alapja, hogy a jogrendszer nem követelheti meg a megtámadottól, hogy ne védekezzen. A Tervezet ezért a jogos védelem megfogalmazásánál büntetőpolitikai kiindulópontnak azt tekintette, hogy a jogtalan támadás elhárításának kockázatát a jogtalan támadónak kell viselni. A Tervezet a jogos védelem második bekezdésének olyan megfogalmazását tartalmazza, amely a megtámadott büntethetőségét egyedül azon az alapon zárja ki, hogy ijedtsége miatt lépte túl az elhárítás arányos mértékét. A hatályos rendelkezéssel szemben ez az alternatíva szélesebb védekezési jogot biztosít a megtámadottnak, mert a büntethető-

ség kizárásához nem kívánja meg, hogy a megtámadott képtelen legyen felismerni az elhárítás arányos mértékét.

A végszükség büntetőjogi felelősségre vonást kizáró okként szabályozása a jogos védelemhez hasonló büntetőpolitikai indokokra vezethető vissza. A jogos védelemmel szemben azonban a végszükségben cselekvő személy veszélyt hárít el. A hasonló büntetőpolitikai indokokra tekintettel a szükséghelyzetben elkövetett büntetendő cselekmények szabályozása szerkezetileg megfelel a jogos védelemre vonatkozó rendelkezésnek.

A Tervezet új felelősséget kizáró okként szabályozza a megengedett cselekményt, amely felváltja a hatályos Btk.-ban foglalt a társadalomra veszélyesség elkövetéskori csekély foka elnevezésű büntethetőséget kizáró okot. Ezzel a Tervezet megerősíti a 2006. évi LI. törvényben bevezetett módosítást és egyértelművé teszi, hogy a társadalomra veszélyesség mértéke csupán büntetéskiszabási tényező és nem érinti a büntetőjogi felelősséget. A cselekmény megengedettségének megállapításánál a jogalkalmazónak azt kell vizsgálnia, hogy létezik-e olyan szabály, vagy a bíróság által felelősséget kizáró körülményként elismert társadalmi szokás, illetve szakmai gyakorlat, amely a tényállásszerű cselekmény materiális jogellenességét kizárja. Ha jogszabály engedi meg, vagy írja elő a kérdéses cselekményt, akkor a bírónak csak azt kell megállapítania, hogy létezik olyan jogszabály, amely az előírást tartalmazza, illetve az engedélyt megadja. A társadalmi szokásnál és a szakmai gyakorlatnál azonban értékelést is kell végeznie a bírónak. Csak az a társadalmi szokás, illetve szakmai gyakorlat zárja ki a cselekmény materiális jogellenességét, amelyet az ítélezési gyakorlat ilyennek ismer el. Itt a jogalkalmazónak a materiális jogellenességet kizáró és a törvényben nem szabályozott feltételeket kell vizsgálnia.

A további büntethetőséget kizáró okok közül a Tervezet megváltoztatja a tévedés részletszabályait. A hatályos Btk. a tévedés két fajtájáról rendelkezik, a ténybeli tévedésről és a társadalomra veszélyességben való tévedésről. Ténybeli tévedésről akkor beszélünk, ha a tényállásszerű cselekményt megvalósító személy tudata az elkövetéskor nem fogta át a megvalósult bűncselekmény valamennyi tárgyi oldali ismérvét. A hatályos Btk.-nak a ténybeli tévedésre vonatkozó rendelkezését a Tervezet változtatás nélkül átveszi. A társadalomra veszélyességben való tévedés jelenlegi szabályát azonban felváltja a Tervezet a tilalomban tévedés szabályozásával. A hatályos Btk. a cselekmény társadalomra veszélyességben való tévedés keretében rendelkezik azokról az esetekről, amikor a tévedésben lévő személy a cselekmény jogellenességével, illetve társadalmi helytelenítettségével nincs tisztában. A társadalomra veszélyességben való tévedés tipikus esete a jogellenességet kizáró okok fennállásának téves feltételezése, valamint a keretet kitöltő igazgatási norma tartalmában való tévedés. A hatályos Btk.-nak a

társadalomra veszélyességben való tévedésre vonatkozó rendelkezése mindig a konkrét cselekmény értékelését kívánja meg a jogalkalmazótól. Ezzel szemben a Tervezetben kodifikált tilalomban tévedés alkalmazásánál azt kell vizsgálnia a jogalkalmazónak, hogy az elkövető tudata szerint a cselekmény megfelel-e valamilyen normának. A tilalomban tévedés akkor zárja ki a Tervezet szerint a felelősséget, ha a tévedésben lévő személy olyan szakmai gyakorlat, vagy társadalmi szokás meglétét feltételezte tévesen, amely a kérdéses cselekményt megengedi.

A gyermekkor, a kóros elmeállapot, valamint az erőszak és fenyegetés hatályos szabályozásán a Tervezet nem változtat.

A hatályos Btk. a közelmúltig öt büntethetőséget megszüntető okot ismert, ezek: az elkövető halála, az elévülés, a kegyelem, a cselekmény társadalomra veszélyességének megszűnése vagy csekélyé válása, és a törvényben meghatározott egyéb okok. A 2006. évi LI. törvény a cselekmény társadalomra veszélyességének megszűnése vagy csekélyé válása helyett bevezette a tevékeny megbánást, mint új büntethetőséget megszüntető okot. A Tervezet a büntethetőséget megszüntető okok jelenlegi rendszerét három ponton módosítja: (i) egyrészt a felsorolt öt ok közül a kegyelmet nem büntethetőséget megszüntető okként, hanem tartalmának megfelelően a büntetőeljárás lefolytatását akadályozó okként szabályozza, ezért a kegyelemről a büntetőeljárás törvény rendelkezik, (ii) másrészt a társadalomra veszélyesség, mint önálló bűncselekmény fogalmi elem megszűnése következtében a cselekmény társadalomra veszélyességének mértéke a Tervezetben csak a büntetés kiszabás során értékelhető, a büntetőjogi felelősséget azonban nem érinti. A 2006. évi LI. törvénnyel bevezetett tevékeny megbánás szabályozására azonban a Tervezet alternatív javaslatot fogalmaz meg, (iii) harmadrészt a Tervezet leegyszerűsíti az elévülés szabályait.

A büntethetőség elévülése a jogbiztonságot és az állami büntetőigény érvényesítésének időbeli korlátozását szolgálja. A büntetőjog sem a társadalmat, sem az elkövetőt nem kívánja hosszú ideig bizonytalanságban tartani az elkövetett cselekmény jogi megítélését és a felelősségre vonást illetően. A Tervezet az elévülés szabályait a hatályos rendelkezésekhez képest jelentősen egyszerűsíti. A módosítás az elévülés büntetőpolitikai és egyéb indokain, valamint a hatályos szabályozás rendszerén nem változtat, megszünteti azonban a hatályos Btk. feleslegesen kazuisztikus rendelkezését.

A 2006. évi LI. törvénnyel bevezetett módosítás óta a bagatell cselekmények esetében a költséges és viszonylag hosszú büntetőeljárások kiküszöbölésére, valamint a bűnüldöző hatóságok tehermentesítésére a tevékeny megbánás, mint új büntethetőséget megszüntető ok alkalmazásával van lehetőség. A Tervezet tartalmazza a tevékeny megbánás szabályozását is. A Tervezet ezzel kapcsolatban alternatív

vát fogalmaz meg: az egyik változat változatlanul átveszi a 2007. január 1-jén hatályba lépett rendelkezést, a másik változat azonban a jelenleg hatályos szabályozásnál szélesebb bűncselekményi és elkövetői kör esetében teszi lehetővé e jogintézmény alkalmazását.

VI.

A büntetőjogi jogkövetkezmények rendszere

1. Elvárások az új büntető kódex szankciórendszerével szemben

Tekintettel arra, hogy a büntetőjog elsődlegesen a büntetőjogi szankciók érvényesítésével valósítja meg a büntetőpolitika célkitűzéseit, a jövő magyar büntetőjogának kialakításában központi helyet foglalt el a büntetőjogi jogkövetkezmények rendszerének reformja.

Jelenleg büntetőjogunkban dualista szankciórendszer érvényesül. Szankciórendszerünkben a büntetés az elsődleges, meghatározó jogkövetkezmény. Az intézkedések pedig elsősorban a speciális prevenció fokozottabb érvényre juttatására hivatottak. A szankciórendszer reformjánál a Tervezet abból indul ki, hogy a szankciórendszer felépítését az határozza meg, miszerint milyen feladatot, programot kell a szankciórendszernek betöltenie.

Jelenleg és a jövőben is irányadó, hogy a büntetőjogi szankció elsősorban a normastabilizációt szolgálja, azaz a társadalmi béke helyreállítása érdekében a cselekménnyel sérült szabadságjogokat a büntetőjogi szankció segítségével meg kell szilárdítani, ha máshogy nem, legalább a jogsértés formális helytelenítése révén. Ebben az értelemben a büntetés a helytelenítéssel együtt járó, malumot is jelentő arányos viszonzás. Másodsorban a büntetőjogi szankció a bűnisméltés lehetőségének visszaszorítására, a megelőzésre irányul. Ez egyrészt az egyes büntetésekre való ráhatással (speciálprevenció), másrészt a társadalomra való ráhatással (generálprevenció) történik. E két hagyományos gondolat mellett új, de ma már egyértelmű kriminálpolitikai törekvés, hogy a büntetőjogi szankciónak az elkövetőt a jóvátételre kell ösztönöznie. Ennek megfelelően a rosszallást is maga után vonó arányos viszonzás és a prevenció mellett a jövő szankciórendszerének a sértett, illetve a megsértett közösség kiengesztelését is szolgálnia kell.

Annak ellenére, hogy a kodifikáció során teljes volt az egyetértés a büntetőjogi szankció ismertetett hármas büntetőpolitikai célját illetően, a Tervezet nem tartalmazza a büntetés céljának törvényi megfogalmazását. A büntetési célok törvényi megfogalmazásának mellőzésével a Tervezet el kívánta kerülni a jogfilozófiai vita törvényi eldöntését. Helyette a Tervezet a büntetés kiszabásánál irányadó megelőzési célra utal, azaz arra, hogy a büntetés az el-

követőnek és másoknak újabb bűncselekmény elkövetésétől való visszatartását szolgálja.

A büntetőjogi szankciórendszer kialakítása során nemcsak a szankciórendszer feladatainak kibővülésére, a helyreállító igazságszolgáltatás szempontjaira kellett figyelemmel lenni, hanem az ENSZ, az Európa Tanács és az Európa Unió büntetőpolitikai ajánlásaira is. Ezek az ajánlások a büntetőjogi szankciókkal kapcsolatban az alábbi büntetőpolitikai vezérelveket fogalmazzák meg:

- a szabadságvesztés büntetést végső eszközként kell kezelni, amelynek alkalmazása csak akkor indokolt, ha az elkövetett bűncselekmény súlyára tekintettel nyilvánvaló, hogy semmilyen más büntetés nem lenne megfelelő,

- kerülni kell a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés alkalmazását,

- elő kell mozdítani a közösségi szankciók és intézkedések szélesebb körű alkalmazását,

- differenciálni kell a büntetési rendszert, lehetővé kell tenni, hogy az alkalmazandó szankciók típusa, súlya, szigora jobban illeszkedjen a büntetendő cselekmény súlyához, jellegéhez és az elkövető személyi körülményeihez,

- be kell vezetni új szabadságelvonással nem járó szankciófajtaikat,

- biztosítani kell a mediációhoz és az áldozat kártalanításához való jogot.

A Tervezet az ismertett nemzetközi büntetőpolitikai ajánlásokat maradéktalanul figyelembe veszi.

2. A szankciórendszer felépítése

A Tervezet egyértelművé teszi, hogy a büntető jogkövetkezmények kettősségének fenntartása a jövőben is indokolt. A jelenlegi szabályozáshoz képest azonban két fontos változtatást tartalmaz a Tervezet:

- egyrészt megszünteti a büntetéseken belül a fő- és mellékbüntetések megkülönböztetését,

- másrészt a korszerű büntetőpolitikai törekvéseknek megfelelően a szankciórendszer felépítésénél alapvetően a szabadságelvonást tartalmazó és az azt nem tartalmazó büntetések között különböztet.

A büntetéseken belül a fő- és mellékbüntetések megkülönböztetésének eltörlését az indokolta, hogy a mellékbüntetések önálló alkalmazására vonatkozó hatályos rendelkezések feleslegessé teszik a fő- és mellékbüntetések éles elválasztását. A Tervezet ezzel azt a törvényalkotói elgondolást viszi tovább, amely a fő- és mellékbüntetések merev különartása helyett, a büntetőjogi jogkövetkezmény jobb egyéniesítése érdekében, lehetővé teszi a mellékbüntetések önálló alkalmazását.

A fő- és mellékbüntetések megkülönböztetésének eltörlésével párhuzamosan a Tervezet csaknem teljesen megszünteti a fő- illetve mellékbüntetések együttes alkalmazását kizáró rendelkezéseket. Ezzel a Tervezet megsokszorozza a büntetések és intézkedések lehetséges kombinációit. Ebben a rend-

szerben a közérdekű munka, illetve a szabadságelvonással nem járó egyéb büntetések alkalmazásának a lehetősége is kiszélesedik.

Büntetés és intézkedés között most az a fő különbség, hogy az intézkedés, szemben a büntetéssel, nem eredményez büntetett előéletet. Ez az elhatárolás csupán formai szempontokat követ, és nem magyarázza meg azt, hogy miért van szükség a büntetések és az intézkedések különartására. A két szankciófajta közötti átjárhatóságot mutatja az is, hogy egyes szankció típusokat a jogalkotó egyszer büntetésként, másszor intézkedésként szabályozott (például az elkobzás és a vagyonekobzás jelenleg intézkedések, de korábban mellékbüntetések voltak).

A Tervezet a büntetéseket és intézkedéseket egyértelműen elhatárolja. Kifejezi, hogy a büntetés – szemben az intézkedéssel – felelősségi szankció, büntetést csak büntethető elkövető esetén szabhat ki a bíróság. Ezzel szemben az intézkednek az alapja a büntetendő cselekmény.

A Tervezet a büntetések és intézkedések viszonyának tisztázása mellett érvényesíti azt a korszerű büntetőpolitikai törekvést is, hogy a bíróság csak akkor alkalmazzon végrehajtandó szabadságvesztést, ha a büntetés célja csak ezáltal érhető el. Ennek megfelelően az új büntető kódex a büntetési rendszer felépítésénél alapvetően a szabadságelvonást tartalmazó és az azt nem tartalmazó büntetések között különböztet. Ennek a változtatásnak a próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés és a részben felfüggesztett szabadságvesztés önálló büntetési nemként történő szabályozásánál van jelentősége.

Végül a büntetőjogi jogkövetkezményekről szóló fejezet felépítését is módosítja a Tervezet. Az új büntető kódex először felsorolja a büntetések neveit és az egyes büntetések törvényi feltételeit, majd az intézkedések neveit és az egyes intézkedések részletszabályait. Csak e részletszabályokat követően kerül sor a büntetés kiszabására vonatkozó rendelkezések, valamint a büntetőjogi szankciók végrehajtási szabályainak ismertetésére. Ezzel a szabályozással az új büntető kódex az áttekinthetőséget szolgálja, hiszen a szankciórendszer összes eleme egyszerűen megállapítható.

3. A büntetések

A büntetések rendszerének kialakításánál a Tervezet a hatályos joghoz képest differenciáltabb szankcionálási rendszer kialakítására törekszik, azaz arra, hogy az alkalmazandó szankciók típusa, súlya, szigora jobban illeszkedjen a büntetendő cselekmény súlyához, jellegéhez és az elkövető személyi körülményeihez. A differenciálás megteremtését a Tervezet kétféleképpen biztosítja:

- egyrészt új büntetési nemek bevezetésével, illetve a meglévők átalakításával;

- másrészt a büntetések és az intézkedések közötti átjárhatóság megteremtésével, kombinált alkalmazásuk rugalmasabbá tételével.

Az új büntetési nemek bevezetésének büntetőpolitikai kiindulópontja a végrehajtandó szabadságvesztés büntetések arányának és tartamának csökkentése volt. E büntetőpolitikai célkitűzés a nemzetközi tapasztalatok alapján a szabadságvesztés végrehajtásának teljes, illetve részbeni felfüggesztése útján valósítható meg a leghatékonyabban.

A szabadságvesztés végrehajtásának teljes, illetve részbeni felfüggesztésének szabályozásával kapcsolatban a kodifikációs munkák során két álláspont alakult ki.

Mindkét álláspont szerint szükség van próbaidőre felfüggesztett és részben felfüggesztett szabadságvesztésre is, de az egyik álláspont szerint e két szankciófajta nem önálló szankció, hanem a büntetés végrehajtásának/kiszabásának módja, a másik vélemény szerint e két szankciófajta önálló szankció.

A próbaidőre felfüggesztett és a részben felfüggesztett szabadságvesztés jogi természetének a vizsgálatokor abból a büntetőpolitikai megközelítésből kell kiindulni, amelyik a büntetés teljes vagy részbeni felfüggesztését ambuláns reszocializálásnak tekinti. Ebben a megközelítésben a büntetés végrehajtásának részbeni vagy teljes felfüggesztése önálló funkciót tölt be a szabadságvesztés nélküli és a zárt jellegű, végrehajtandó szabadságvesztés között. Erre tekintettel számos ország önálló szankcióként alkalmazza a próbaidőre felfüggesztett és a részben felfüggesztett szabadságvesztést. Az új büntető kódex ezt a korszerű büntetőpolitikai koncepciót jeleníti meg dogmatikailag. Ezért a Tervezet a felfüggesztett szabadságvesztést önálló büntetési nemként szabályozza, valamint szintén önálló büntetési nemként vezeti be a részben felfüggesztett szabadságvesztést.

Mivel az ügyek egy része a büntetés kiszabása során nem sorolható be tisztán a végrehajtandó ill. a teljesen felfüggesztett szabadságvesztés kategóriájába, a részbeni felfüggesztés megkönnyíti a bíró döntését és biztosít számára egy további lehetőséget, amelyben van egy végrehajtandó és egy felfüggesztett rész. A részben felfüggesztett szabadságvesztés legfontosabb előnyei:

- nagyobb differenciálást tesz lehetővé az ítékezés során és ezzel a büntetés jobb egyéniesítését szolgálja,

- ennél a szankciófajtánál csak a büntetés egy részét kell letölteni, ezért „börtönéveket” lehet megtakarítani,

- szemben a büntetés egészének próbaidőre történő felfüggesztésével, amelyet a lakosság és a sértett is gyakran súlytalan szankcióként él meg, a részbeni felfüggesztés esetén mindig van egy ténylegesen végrehajtott időtartam, ezért ez a szankció növeli a lakosság bizalmát a büntetési rendszer iránt.

A fenti előnyök érvényesítése érdekében a részbeni felfüggesztés szabályairól úgy rendelkezik a Tervezet, hogy azzal a viszonylag hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetés végrehajtása csökkenjen, illetve rövidüljön le. A statisztikai adatok alapján a

kiszabott szabadságvesztéseknek csak 16%-a az egy évet nem meghaladó szabadságvesztés. Az egy évet meghaladó, de két évet meg nem haladó szabadságvesztés az összes szabadságvesztésnek 19%-a, a két év feletti szabadságvesztések pedig az összes szabadságvesztésnek 65%-át teszik ki statisztikai átlagban.

A statisztikai adatokra figyelemmel a Tervezet a részbeni felfüggesztést a két évet meghaladó, de az öt évet nem meghaladó szabadságvesztéseknél teszi lehetővé, mert így az összes szabadságvesztés kb. 30%-ánál lesz alkalmazható ez a büntetési nem. A statisztikai adatok figyelembevételével ez évente 3300–3500 embert érinthet. A részbeni és teljes felfüggesztés szabályainak összevetéséből kitűnik az a büntetőpolitikai törekvés, hogy a végrehajtandó szabadságvesztések számának csökkentése érdekében

- a két évnél rövidebb tartamú szabadságvesztés esetén a jogalkalmazó a végrehajtás teljes felfüggesztését alkalmazhatja,

- a két és öt év közötti szabadságvesztések esetén pedig a szabadságvesztés részbeni felfüggesztésére van lehetőség.

Az öt évi tartamot meghaladó szabadságvesztés – az Európai Unió büntetőpolitikai iránymutatásaival összhangban – olyan súlyos szabadságvesztés, ahol a végrehajtás részbeni felfüggesztésének alkalmazása már nem célszerű.

Annak érdekében, hogy a részben felfüggesztett szabadságvesztés ne eredményezzen a valóságban rövid tartamú végrehajtandó szabadságvesztéseket, indokolt a büntetés legalább fele részének végrehajtását előírni. A másik, végrehajtásában felfüggesztett rész tartamára a bíróság próbaidőt határozhat meg. A próbaidő tartamára a bíróság pártfogó felügyeletet rendelhet el, illetve magatartási szabályokat írhat elő. Ezzel a Tervezet erősíti a részbeni felfüggesztés ambuláns jellegét.

A felfüggesztett, illetve a részben felfüggesztett szabadságvesztés önálló büntetesként szabályozásával a Tervezet emellett egyértelművé teszi, hogy a büntetőjogi jogkövetkezmények kialakításánál a szabadságelvonást tartalmazó és a szabadságelvonással nem járó büntetések között éles határvonal húzódik.

A Tervezet nemcsak új büntetési nemeket vezet be, hanem a létező büntetéseket is részben átalakítja. A fő- és mellékbüntetések közötti megkülönböztetés eltörlése már fentebb említésre került. Emellett különösen érzékeny pontja a hatályos büntetési rendszernek az életfogytig tartó szabadságvesztés szabályozása. Az életfogytig tartó szabadságvesztés a halálbüntetés alkotmányellenessé nyilvánítását követően, mint a kiszabható legsúlyosabb büntetési nem maradt a hatályos Btk.-ban. Az életfogytig tartó szabadságvesztés ugyan határozott büntetés, határozatlansági mozzanata mégis, hogy az elítélt élete végéig is tarthat.

Jelenleg a Btk. az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátásról úgy rendelkezik, hogy a bíróság az ítéletében vagy lehe-

tőséget ad a feltételes szabadságra bocsátásra, vagy ezt a lehetőséget eleve kizárja, azaz az életfogytig tartó szabadságvesztés ténylegesen az elítélt élete végéig tart. Az életfogytig tartó szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás jelenlegi szabályai emberi jogi szempontból aggályosak. Különösen a feltételes szabadságra bocsátás ítéleti kizárása vitatott, mert ezzel a szabadulás elvi lehetősége – a kegyelem kivételével – megszűnik. A Tervezet ezért megszünteti a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést. Helyette önálló büntetési nemként bevezeti az élethosszig tartó szabadságvesztést, amelyből a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját egységesen húsz évben határozza meg. Az új büntetési nem megnevezését is megváltoztatja a Tervezet: nem életfogytig, hanem élethosszig tartó szabadságvesztés. A Tervezet ezzel a megnevezéssel visszatér a Csemegi kódex szóhasználatához.

A Tervezet az európai szabályozásokkal és a hatályos Btk.-val összhangban önálló büntetesként szabályozza a közérdekű munkát. A közérdekű munkavégzés a rövid tartamú szabadságvesztés egyik leghatékonyabb és leggyakrabban alkalmazott alternatívája sok nyugat-európai országban. E büntetésnek általában az a célja, hogy az elítélt a köz ellen elkövetett bűnét a köz javára végzett munkával jóvátegye. A közérdekű munkát ugyan még mindig relatíve kis százalékban alkalmazzák a hazai bíróságok, kiszabása az elmúlt öt év statisztikai adatai alapján azonban emelkedő tendenciát mutat. A kiszabott büntetéseken belül 2,2%-ról 2005-ben 5% fölé emelkedett a közérdekű munka alkalmazása. A Tervezet büntetőpolitikai törekvése a közérdekű munka alkalmazási gyakoriságának jövőbeni további növelése.

A Tervezet a közérdekű munka jelenlegi szabályozását két ponton módosítja. Egyrészt a közérdekű munkavégzés alkalmazását az elkövető hozzájárulásához, bejegyzéséhez köti. Ezzel a Tervezet a kényszer- illetve kötelező munka tilalmára vonatkozó – hazánk által is elfogadott – nemzetközi egyezményekkel összhangba kerül. Másrészt a Tervezet a közérdekű munka tartamát egyértelműen és az európai szabályozásokhoz hasonlóan órákban határozza meg. A közérdekű munka jelenlegi szabályai egyébként nem változnak.

A modern büntetőpolitika világszerte erősen támaszkodik a pénzbüntetésre, amely nem csupán a kisebb súlyú cselekmények elkövetőivel szemben vált meghatározó szankcióvá, hanem alkalmazhatósága az európai országok gyakorlatában a középsúlyú kriminalitásig terjed. A Tervezet is a pénzbüntetés széleskörű alkalmazását támogatja, mivel a pénzbüntetés a szabadságvesztéssel szemben nem ragadja ki az elkövetőt a családi, társadalmi környezetéből és így a zárt intézeti megbüntetés káros következményei elkerülhetők. A gyakorlati alkalmazás tapasztalataira tekintettel a Tervezet a pénzbüntetés hatályos szabályozását alapvetően megtartja. A Tervezet a hatályos rendelkezéshez képest azonban a napi tételes rendszert a törvényi meghatáro-

zottság követelményének megfelelően egyértelműbben fogalmazza meg, utalva arra, hogy a pénzbüntetést a bíróság napi tételekben szabja ki. Emellett a Tervezet felemeli az egy napi tétel összegét. Ennek indoka, hogy a szabálysértési pénzbírság maximális összege és a pénzbüntetés minimuma között a megteremtse a fokozatosságot.

A Tervezet a hatályos Btk.-ban mellékbüntetesként felsorolt szankciókat (közügyektől eltiltás, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, kiutasítás, pénzmellékbüntetés) a büntetések közé átemeli. Ennek következtében a pénzmellékbüntetés értelemszerűen megszűnik. A hatályos Btk.-ban mellékbüntetesként szereplő büntetések szabályozása a gyakorlatban bevált, ezért az ezekre vonatkozó hatályos rendelkezéseket a Tervezet szinte módosítás nélkül átveszi.

4. Az intézkedések

Az intézkedések szabályozása a gyakorlatban bevált, ezért az intézkedésekre vonatkozó hatályos rendelkezéseket a Tervezet szinte módosítás nélkül átveszi.

5. A büntetés kiszabása

A büntetés kiszabás elvei azokat az általános szempontokat jelölik ki, amelyeket a bírónak figyelembe kell vennie, amikor megállapítja a bűncselekmény jogkövetkezményeként alkalmazott büntetés nemét és mértékét. A bíróság a törvény által meghatározott büntetési minimum és maximum keretei között, a konkrét eset körülményeire tekintettel határozza meg a büntetés nemét és mértékét. A büntetés kiszabás feladata ezért megoszlik a jogalkotó és a jogalkalmazó között.

A Tervezet a büntetés kiszabás törvényben nevesített általános elveit a hatályos Btk.-val megegyezően szabályozza. Továbbra is irányadó szempont, hogy a büntetést a törvényben meghatározott keretek között az enyhítő és súlyosító körülmények figyelembevételével kell kiszabni. Utóbbiak közül a törvény a hatályos Btk.-val megegyezően példálózva utal a bűncselekmény tárgyi súlyára (jelenleg bűncselekmény társadalomra veszélyessége), az elkövető személyiségére (jelenleg az elkövető társadalomra veszélyessége) és a bűnösség fokára. A hatályos Btk.-val szemben – mint arra korábban történt utalás – a Tervezet nem tartalmazza a büntetés céljára való utalást a büntetés kiszabás általános elvei között, mivel a Tervezet a büntetés célját nem tartalmazza.

A Tervezet a büntetés kiszabására vonatkozó fejezetet két tekintetben módosítja: egyrészt az üzletszerű elkövetésre új szabályt fogalmaz meg, másrészt mellőzi az összbüntetésre vonatkozó rendelkezéseket.

A Tervezet szemben a hatályos Btk.-val nem rendelkezik az összbüntetésről. Az összbüntetésre vonatkozó hatályos szabályozás csak a végrehajtandó szabadságvesztés büntetések összbüntetésbe fogla-

lását rendeli el. Az összbüntetés eredeti büntetőpolitikai indoka az volt, hogy kiküszöbölje a több szabadságvesztés büntetés egyhuzamban való kitöltésével járó fokozott hátrányt. A hatályos Btk. 1998-as módosítását követően (1998. évi LXXXVII tv.) az összbüntetés előbb említett hagyományos célja megszűnt és jelenleg csupán arra irányul, hogy az elkövetőt utólag abba a helyzetbe hozza, mintha a különböző eljárásokban elbírált bűncselekményeit egy eljárásban bírálták volna el. Azaz az összbüntetés jelenleg a halmazati büntetés nyújtotta kedvezményeket kívánja utólagosan érvényesíteni. Erre tekintettel a Tervezet úgy döntött, hogy az összbüntetésre vonatkozó rendelkezéseket a jövőben büntetés-végrehajtási kódex tartalmazza majd.

6. A büntetés végrehajtását kizáró okok

A Tervezet a büntetés végrehajtását kizáró okok körét a hatályos Btk.-hoz képest kibővíti. Ennek megfelelően a büntetés végrehajtását kizárja az elítélt halála, a büntetés elévülése, a kegyelem, a törvényben meghatározott egyéb ok, valamint a büntetés végrehajthatóságának megszűnése.

A Tervezet az elévülést, mint a büntetés végrehajtását kizáró okot csak a végrehajtandó szabadságvesztés esetében szabályozza. A többi büntetés vonatkozásában a büntetés végrehajthatóságának megszűnéséről beszélhetünk.

A végrehajtandó szabadságvesztés és a többi büntetés között a leginkább alapvető különbség az, hogy a végrehajtandó szabadságvesztéssel szemben a jogkorlátozó büntetések hatályosulása, az elítélt magatartásától sokkal inkább függ, mint a klasszikus jogelvonó szabadságvesztés esetén (pl. közérdekű munka csak az elkövető beleegyezésével szabható ki, a pénzbüntetést be kell fizetni, a foglalkozással, amelytől az elkövetőt eltiltották, fel kell hagyni stb.).

Ezeknél a büntetéseknél az államnak az a joga nyészik el, hogy az elítélt megfelelő magatartása tanúsításának elmaradásakor intézkedjék a végrehajtás tekintetében, tehát, ha az állam elmulasztja meghatározott ideig a megkívánt magatartás tanúsításának kikényszerítését, ennek a lehetősége, azaz a büntetés végrehajthatósága szűnik meg.

A végrehajtási kegyelem a jogerős ítéletben megállapított büntetés végrehajtását kizáró körülmény. A végrehajtási kegyelem szabályozását a Tervezetben az indokolja, hogy amennyiben a kegyelmi rendelkezés a szankcióról nem szól, akkor a további jogkövetkezmények az ítéletben kiszabott büntetéshez és nem a letöltött büntetéshez igazodnak. Ez elsősorban a törvényi és a bírósági mentesítés alkalmazása szempontjából jelentős. A köztársasági elnök a kiszabott szabadságvesztést kegyelem útján nemcsak elengedheti, hanem próbaidőre is felfüggesztheti. Ilyenkor a próbaidő, továbbá a mentesítés hatályának beálltához szükséges tartam a Tervezet szerint törvényi vélelemmel a kegyelmi elhatározás napján kezdődik.

Az említett két új rendelkezés mellett a Tervezet módosítja a büntetés elévülésének a hatályos szabályait. A büntetés elévülésének szabályait a Tervezet a büntetésekre és intézkedésekre vonatkozó rendelkezések változásához igazítja hozzá, így a büntetések elévülésénél rendelkezik a részben, illetve egészben felfüggesztett szabadságvesztésről.

VII. A mentesítés

A mentesítésre vonatkozó rendelkezések kialakításánál a Tervezet a mentesítés céljából indult ki. A mentesítés célja egyrészt a büntetés végrehajtás utáni állapot szabályozása, másrészt a büntető ítélet társadalmi hatásainak szabályozása. A büntetőjogi szankciók közül jelenleg az intézkedések alkalmazása nem vonja maga után a büntetett előélet dehonosztáló következményét.

A hatályos Btk. értelmében a törvény erejénél fogva áll be a mentesítés közérdekű munka, pénzbüntetés és főbüntetés helyet alkalmazott mellékbüntetés esetén az ítélet jogerőre emelkedésének napján. Ez a rendelkezés ahhoz a paradox eredményhez vezet, hogy számos esetben rehabilitált büntetés végrehajtására kerül sor. A Tervezet értelmében a pénzbüntetés, a foglalkozástól eltiltás, a járművezetéstől eltiltás, a kiutasítás, a kitiltás, a közügyektől eltiltás és a közérdekű munka, továbbá a pénzbüntetés vagy a közérdekű munka helyébe lépő szabadságvesztés esetén az elítélt a büntetés végrehajtásának befejezése, illetőleg végrehajthatósága megszűnésének napján mentesül. A mentesítés szabályai egyebekben a hatályos rendelkezésekhez képest nem változnak.

VIII.

A fiatalokorra vonatkozó rendelkezések*

Mint a II. részben arra már történt utalás, a fiatalokorra vonatkozó büntetőjogi rendelkezésekkel kapcsolatban a Tervezet alternatívát fogalmaz meg. Az egyik megoldás a hatályos Btk. szemléletének megfelelően az általános részi rendelkezések végén, külön fejezetben helyezi el a fiatalokorra vonatkozó anyagi jogi rendelkezéseket. Ezek a rendelkezések a hatályos Btk. vonatkozó szabályait érdemben nem módosítják. A másik megoldás az új büntető kódexen kívüli, a fiatalokorra büntető igazságszolgáltatásáról szóló törvényt tartalmazza.

A kodifikációs bizottság működésével kapcsolatban elkészült „A fiatalokorra büntető igazságszolgáltatási törvényének koncepciója”, amely a fiatalokorra és a fiatal felnőttekre vonatkozó büntető anyagi jogi és eljárási rendelkezéseket egy törvényben szabályozza.

* Ld. Dr. Ligeti Katalin: *A fiatalokorra büntető igazságszolgáltatási törvényének koncepciója*. Büntetőjogi Kodifikáció 2006/2., Budapest, HVG-ORAC (a szerk.)

TANULMÁNYOK

Hollán Miklós*

AZ ELKOBZÁS ÉS A VAGYONELKOBZÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK EGYESÍTÉSÉRŐL**

1. Bevezetés

Az 1978. évi IV. törvény (Btk.) hatályos szövege a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyaktól való megfosztás két fajtát szabályozza az *elkobzást*,¹ illetve a *vagyonelkobzást*.² Az új. Btk. megalkotásával kapcsolatos – részben e folyóirat hasábjain napvilágot látott – tanulmányok, koncepciók az elkobzás és a vagyonelkobzás terminológiai megkülönböztetését fenntartánák, lényegében átemelnék azt új Btk.-ba.³

Részemről azonban szükségesnek tartom részletesebben megvizsgálni, hogy indokolt-e hazai büntetőjogunkban a fenti „terminológiai dualista” megoldás fenntartása. Az elméletileg megalapozott válasz érdekében tanulmányom elemzi a meghatározó külföldi szabályozásokat, a fontosabb nemzetközi büntetőpolitikai egyezményeket és azok nemzeti jogban történő kihirdetését, valamint a hazai szabályozás történetét, illetve rendszerét. A munka végén összegzem az elemzés során nyert megállapításokat, illetve – ezekre tekintettel – javaslatot teszek az elkobzás, illetve a vagyonelkobzás elkülönített szabályozásának fenntartása vagy megszüntetése kérdésében.

2. Külföldi kitekintés

A nemzeti törvények korántsem egységesek abban, hogy a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyak elvonását miképpen nevezik meg.⁴ A választott megoldásoknak – annak alapján, hogy a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgok elvonásának minden esetkörülményére egységes elnevezést használnak-e – alapvetően két csoportja különböztethető meg.

2.1. A „monista” megoldások

A nemzeti jogok egy része (így pl. a francia, a finn vagy a svájci jog) a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgok elvonásának minden esetkörülményét az elkobzás elnevezéssel illeti (*confiscation*, *menettä-minen*, *Einziehung*).⁵

Bizonyos ebbe a csoportba tartozó szabályozások (a finn vagy a svájci jog) ugyanezen belül különböző esetköröket különítenek el, de ezek nem jelentenek önálló jogintézményeket, hanem csak az elkobzás változatait.

Így a finn jog külön címekekkel ellátott §-okban szabályozza a bűncselekmény bevételeinek elkobzását (*Hyödyn menettäminen*),⁶ a bűncselekmény eszközének elkobzását (*Rikoksentekovälineen menettäminen*),⁷ illetve az elkobzás egyéb esetköreit (*Muun omaisuuden menettäminen*).⁸

A svájci Btk. a biztonsági elkobzás (*Sicherungs-einziehung*) elnevezéssel illeti alcímében azoknak dolgoknak az elvonását, amelyeket a bűncselekmény eszközeként használtak vagy annak produktumát képezik.⁹ Vagyoni érték elkobzása (*Einziehung von Vermögenswerten*) alcím alatt pedig a bűncselekmény bevételeitől és az elkövetésre szánt összegtől való megfosztást szabályozza.¹⁰

2.2. A „dualista” megoldások

A nemzeti jogok másik része a büntetőjog-ellenes cselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyak) elkobzásának egy vagy több változatát (különösen a bevételtől való megfosztást) nem elkobzásnak nevezi, hanem arra más terminológiát alkalmaz. Ilyen lehet az elvonás (*confiscation*¹¹, illetve *Verfall*¹²), a lefoglalás (*Abschöpfung*).¹³ Az e csoportba tartozó jogrendszerek abban is különböznek, hogy milyen tényezők alapján jelölik ki azokat az esetköröket, amelyekre eltérő terminológiát alkalmaznak.

2.2.1. Az angol jog

Az angol jogalkalmazónak a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyak elvonására rendelkezésére álló büntetőjogi¹⁴ eszköztárban a legrégebbi az ún. megfosztási határozat (*deprivation order*),¹⁵ amelyet a jogirodalom nemcsak ezen a néven,¹⁶ hanem elkobzásként (*forfeiture*) is szokott hívni.¹⁷ Ez a hatályos szabályok szerint kiterjed a bűncselekmény eszközére,¹⁸ a bűncselekmény produktumára, illetve elkövetési tárgyára (feltéve, hogy az utóbbiak tartása jogellenes),¹⁹ valamint a kábítószerrel visszaélés bűncselekményével összefüggő bármely dologra.²⁰

* JD (ELTE), PhD (Szeged), tudományos munkatárs (MTA Jogtudományi Intézete), adjunktus (KGRE-ÁJK Bűnügyi Tudományok Intézete). E-mail: hollanmiklos@gmail.com.

** Lezárva: 2006. december 31. Készült az OTKA 046973. számú pályázat keretében.

Az elkobzás mellett – részben annak hiányosságainak pótlására – alkották meg az elvonás (*confiscation*) jogintézményét,²¹ amelynek keretében az elkövetőt a bűncselekmény bevételének megfelelő összeg megfizetésére kötelezik.

2.2.2. A német büntetőjog

A német Btk. már az eredeti (1871-es) szabályozásában is megkülönböztette az elkobzás (*Einziehung*) és az elvonás (*Verfall*) jogintézményét. A megkülönböztetés az érintett vagyontárgy jellegén, illetve az elkövetett büntetőjog-ellenes cselekményhez fűződő kapcsolatán alapult. Az első vonatkozásban ugyanis az elkobzás szabályozásában szereplő tárgyak (*Gegenstände*) kifejezés az uralkodó jogirodalom szerint csak testi tárgyakat (azaz *dolgokat*) foglalt magában, jogokat nem,²² míg az elvonásnál szereplő „amit [az elkövető] megszerzett (*das Empfangene*)” kifejezésbe nemcsak a dolgok, hanem vagyoni értékű jogok is beletartoztak.²³ A második tekintetben az elkobzás az elkövetés produktumára és eszközére,²⁴ illetve tárgyára irányul(t),²⁵ míg az elvonás a vesztegetés bevételétől való megfosztásra.²⁶ Az elkobzás és az elvonás megkülönböztetése a szabályozás 1975. január 1. napjától hatályos szövege alapján is fennmaradt, a szankció tárgya tekintetében azonban a választóvonal máshol húzódott a két jogintézmény között. Az elkobzás ugyanis már jogokra is kiterjedt, az elvonás tekintetében viszont a törvényben a vagyoni előny (*Vermögensvorteil*) – majd 1992-től a bármi („etwas”) – kifejezés jelent meg, amely nemcsak testi tárgyakat és jogokat, hanem pl. az ingyenes használat lehetőségét is magában foglalja.²⁷

A különbségek mellett nem szabad azonban – sem az eredeti, sem a hatályos szabályozás vonatkozásában – elfeledkezni arról, hogy bizonyos tényezők alapján nem lenne akadálya (sőt indokolt volna) az elkobzás (*Einziehung*) és az elvonás (*Verfall*) egységes fogalomba való integrálása. Így a tudományban már az eredeti szabályozás alapján is voltak olyan szerzők, akik a tudományos rendszeralkotásnál hangsúlyozták, hogy az elvonás is az elkobzás (tágabb értelemben vett) tudományos fogalmának egyik esete.²⁸ A két jogintézmény kapcsolatát a hatályos jog alapján az is alátámasztja, hogy a két jogintézmény szabályozása között – a törvény által kifejezetten „közös rendelkezésként”²⁹ megjelölt aspektusokon kívül is – több hasonlóság van.³⁰ Erre is tekintettel a német jogpolitikai diskusszióban vannak olyan – a jogirodalom helyeslésével találkozók³¹ – javaslatok, amelyek a törvényi terminológiai kettősség megszüntetését, és az elvonás helyett a „megszerzett bevétel elkobzása (*Einziehung des Erlang-ten*)” elnevezést tartanák helyesnek.³²

2.2.3. Az osztrák büntetőjog

A némethez hasonlóan eredetileg szintén két jogintézményt ismert az osztrák büntetőjog is. Az egyik az elkobzás (*Einziehung*), amely a bűncselekmény

eszközétől vagy produktumától,³³ illetve külön törvény alapján a bűncselekmény elkövetési tárgyától való megfosztást jelentett.³⁴ Az elvonás (*Verfall*) pedig a Btk. szerint a bűncselekményért előre vagy utána kapott összegre vonatkozott,³⁵ de külön törvényekben ugyanezt a kifejezést használták például a pornográf elkövetési tárgyaktól való megfosztásra.³⁶ 1987-ben vezették be a gazdagodás lefölösését (*Abschöpfung der Bereicherung*), amely a bűncselekményből eredő jogellenes gazdagodás összegére vonatkozott,³⁷ és amellyel az instrumentárium háromnyomúvá vált. Az 1996-os módosítás után is megmaradt ez a terminológiai változatosság, de a tartalom némileg megváltozott. Az elkobzás (*Einziehung*) szabályozása változatlan maradt, de az újraszabályozott lefölösés (*Abschöpfung*) körében nyert szabályozást a bűncselekményért előre vagy utána kapott összeg elvonása.³⁸ A Btk.-ban szabályozott elvonás (*Verfall*) pedig a bünszervezet rendelkezése alatt álló, illetve az osztrák joghatóság alá nem tartozó, de a külföldi jog szerint büntetendő cselekményből eredő vagyontól való megfosztásra vonatkozik.³⁹

3. A nemzetközi dokumentumok

3.1. A nemzetközi instrumentumok terminológiája

A nemzetközi egyezmények többsége a bűncselekménnyel valamilyen kapcsolatban lévő dolgoktól (pl. az elkövetésre felhasznált eszközöktől vagy az abból eredő bevételtől) való végleges megfosztásra szolgáló jogintézményt elkobzásnak (a hivatalos⁴⁰ angol és francia szövegben egyaránt *confiscation*) nevezi.⁴¹ A terminológia használata nemzetközi szinten is általában tudatosan egységes, így a kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezmény vonatkozó rendelkezésének⁴² megalkotásakor azért döntöttek⁴³ a *confiscation* kifejezés mellett, mert már ez szerepelt a korábbi – a témával kapcsolatos – instrumentumokban.⁴⁴ Sajnálatos kivételként egyedül a terrorizmus finanszírozásáról szóló egyezményt lehet megjelölni, amelynek francia szövegében ugyan *confiscation* megjelölés szerepel, angol nyelvű szövege viszont a *forfeiture* elnevezést használja.⁴⁵

3.2. A nemzetközi instrumentumok terminológiai klauzulája

A *confiscation* terminológiát használó ENSZ egyezmények többségében szintén csak az angol szöveg tartalmaz arra vonatkozó megállapítást, hogy a *confiscation* kifejezés magában foglalja a *forfeiture*-t is.⁴⁶ Ugyanezen egyezmények⁴⁷ francia szövegében egyáltalán nem szerepel arra utaló klauzula, hogy a *confiscation* kifejezés mellett más terminológia is használható lenne. Az ET egyezmény vonatkozásában a *forfeiture* kifejezés párhuzamos használatának megengedettsége vonatkozó megállapítás ugyan helyet kapott az ahhoz fűzött magyarázó

jelentés angol és francia nyelvű szövegében (*Explanatory Report/Rapport explicatif*) is, azonban a két változat között jelentős különbség van. Az angol nyelvű szövegben ugyanis minden további magyarázat nélkül szerepel a *forfeiture* kifejezés,⁴⁸ míg a francia nyelvű változatban ugyan szerepel más terminológiára („*dépossession*”) való utalás, de – jelezve, hogy ebben az esetben az adott nyelvi környezetben eredetileg ebben a vonatkozásban nem használt kifejezésről van szó – szükségesnek tartották azt angolul is megadni „(*forfeiture en anglais*)”.

A fentiekből megalapozottan lehet olyan következtetést levonni, hogy az elkobzás nemzetközi szabályozása kapcsán a *forfeiture*-re utaló terminológiai klauzulák az instrumentumok angol nyelvű szövegében jelennek meg, az egyezmények francia változatával kapcsolatban pedig nem. Mindez egyébként feltehetően abból ered, hogy bizonyos angol nyelvű országok (Amerikai Egyesült Államok, Egyesült Királyság) nemzeti jogában a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgoktól való megfosztásra – részben vagy egészben – nem a *confiscation*, hanem a *forfeiture* elnevezésű jogintézmény szolgál,⁴⁹ míg a francia Btk. egységesen a *confiscation* terminológiát használja.⁵⁰

Téves tehát BOISTER azon állítása, hogy a *confiscation* és a *forfeiture* kifejezés abban tér el, hogy az előbbi európai, az utóbbi pedig amerikai kifejezés.⁵¹ Az Amerikai Egyesült Államok joga ugyan kizárólag a *forfeiture* terminológiát használja, de ez a kifejezés az Egyesült Királyság jogában is megtalálható. Felmerülhetne BOISTER állításával szemben az is, hogy ha a *forfeiture* amerikai jogintézmény, akkor mi indokolja e kifejezés használatát az ET egyezményében, amely nemzetközi szervezetnek az Amerikai Egyesült Államok nem tagállama. Ez az ellentét azonban már nem lenne helytálló, mivel figyelmen kívül hagyná, hogy az Amerikai Egyesült Államok jogosult lenne az elkobzási egyezmény aláírására,⁵² mivel olyan állam, amely az instrumentum kidolgozásában részt vett.⁵³

3.3. A nemzeti és nemzetközi jog terminológiai függetlensége

Az egyezmények angol szövegének és magyarázó jelentésének terminológiai klauzulái⁵⁴ – megítélésem szerint – csak egy meghatározott (igen problematikus) vonatkozásban a szerződések jogának részévé (és ezzel még inkább egyértelművé) tesznek egy egyébként is érvényesülő nemzetközi jogi elvet. Ez azt mondja ki, hogy az implementáció során, ha az egyezményből eredő érdemi szabályozási kötelezettségét az állam egyébként teljesítette, az instrumentum terminológiáját nem kell feltétlenül átvenni.⁵⁵ Erre tekintettel viszont a nemzetközi egyezmények sem nem tiltják, sem nem bátorítják, hogy egyazon állam többféle – akár az egyezményben nem is említett elnevezésű – jogintézményt alkalmazzon arra, hogy elvonja a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgokat tulajdonosuktól.

Amennyiben viszont a terminológiai eltérés megengedettséget a nemzetközi jog implementációjának egyik elveként ismerjük el, akkor annak érvényesülése független attól, hogy az adott egyezmény tartalmaz-e erre utaló klauzulát. Így az angol jog akkor is megfelel (majd) a pénzügyi érdekek védelméről szóló EU egyezmény második jegyzőkönyvének, ha az abban szereplő az elkobzására (*confiscation*) vonatkozó kötelezettséget⁵⁶ nemzeti jogában – az elkövetési eszközök vonatkozásában – az elkobzás jogintézményével (*forfeiture*) biztosítja. Mindez fordítva is igaz, azaz a terrorista bűncselekmények finanszírozásából származó jövedelem elkobzása (*forfeiture*) az Egyesült Királyságban az elkobzás (*confiscation*) jogintézményével is teljesíthető. Sőt, az is beletartozik a nemzetközi egyezmény lelkiismeretes implementációjának körébe, ha az adott nemzeti jogban a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyaktól való megfosztásra olyan elnevezésű jogintézmény szolgál, amelyet az egyezmények egyáltalán nem nevesítenek (még terminológiai klauzulában sem).

A terminológiai függetlenségből eredően egy kifejezés nem feltétlenül azonos tartalmat fed a nemzeti jogban és a nemzetközi egyezményben. Az elkobzási egyezmény alapján például a *confiscation* kifejezés egyaránt jelenti a bűncselekmény eszközének és bevételének (az utóbbinak megfelelő összeg) elvonását, méghozzá függetlenül attól, hogy az utóbbira elítélést követően kerül-e sor. Ezzel szemben a *confiscation* angol jogban ismert – már 1986-ban beiktatott – jogintézménye csak az elkövető kötelezését jelenti a bűncselekmény bevételének megfelelő összeg megfizetésére. Éppen erre tekintettel nem problematikus, hogy részemről a *confiscation* kifejezést az angol jog vonatkozásában elvonásnak, míg a nemzetközi egyezményt tekintve elkobzásnak fordítom. Az adott esetben ugyanis azonos nyelvű, de különböző – azaz a nemzeti és nemzetközi – jogrendszerek azonos kifejezéséről van szó, amely azonban mást és mást jelent.

3.4. A nemzetközi egyezmények kihirdetése (hivatalos fordítása)

Az egyezmények kihirdetésének terminológiai kérdései másként vetődnek fel (tovább bonyolódhatnak) azokban az államokban, amelyek nyelve nem egyezik meg az adott egyezmény hivatalos nyelvével. Ezekben ugyanis külön problémaként jelentkezik, amikor az egyezmény szövegét lefordítják az adott állam hivatalos nyelvére. Ennek során nyilvánvalóan figyelembe veszik a nemzeti jog meglévő terminológiáját, így a svájci jogban a *confiscation* kifejezés fordítására azt a kifejezést (*Einziehung*) alkalmazták,⁵⁷ ami a nemzeti jog szerint az elkobzást jelöli.⁵⁸

Nehezebb volt a fordítók helyzete Németországban, ahol az egyezmények elfogadásakor a nemzeti jogban két jogintézmény (ezek az *Einziehung* és a *Verfall*) fedte le az egyezményben foglalt a bűncse-

lekménnyel kapcsolatos dolgoktól való megfosztásra vonatkozó szabályozási kötelezettség hatókörét. A német hivatalos fordítások az *Einziehung* kifejezést használják,⁵⁹ aminek következtében viszont a nemzeti jog és a nemzetközi egyezmény fordításainak terminológiája eltér egymástól.

Hazánkban az egyezmények *confiscation* kifejezést minden esetben elkobzásnak fordították.⁶⁰ Ez egészen addig (utoljára a kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni egyezmény kihirdetésekor⁶¹) nem okozott problémát, amíg ez volt az egyedüli jogintézmény, amely *expliciten* a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyak elvonását szolgálta.⁶² Amikor azonban az 1998. évi LXXXVII. törvény⁶³ a vagyonekobzás hatókörét a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyona korlátozta, a magyar jogi terminológia – a némethez hasonlóan – eltért az egyezmények fordításától. Ez azonban helyesen nem érintette azt, hogy az *confiscation* kifejezést ezt követően is elkobzásnak fordítsák,⁶⁴ ami arra is visszavezethető, hogy ennek a kifejezésnek a tradíció jogán is elsőbbsége volt. De arra tekintettel is helyes, hogy így nem fordították máshogy különböző egyezmények ugyanazon kifejezését magyar nyelvre. Ez egyben ahhoz vezetett, hogy a magyar fordítások is mutatják a nemzeti és nemzetközi jog terminológiai különbségét, ami egyébként – a fentebb kifejtettek alapján⁶⁵ – korántsem problematikus. Helyes az is, hogy a magyar hivatalos fordítás nem igazodott a nemzetközi egyezmények terminológiai változosságához és a terrorizmus elleni egyezmény *forfeiture* kifejezését elkobzásnak fordította.⁶⁶

Különösen problematikus kérdés, hogy az egyezmények angol szövegében szereplő terminológiai (a *forfeiture* kifejezésre vonatkozó) klauzulákat le kell-e, és ha igen miként kell lefordítani. A németek azt a megoldást választották, hogy a *forfeiture* kifejezést *Verfall*nak fordították.⁶⁷ Ezzel a fordítással a *forfeiture* klauzula nem az eredetileg az angol joghoz kötődő, hanem általánosabb tartalma nyert megjelenítést, nevezetesen az, hogy a nemzeti jogban a nemzetközitől eltérő terminológia is használható. Ennek megfelelően viszont az egyezmény német fordítása egyáltalán nem illeszkedik az angol jog eredeti terminológiájának jelentéséhez. Az angol jogban ugyanis a *forfeiture* elsősorban a bűncselekmény eszközének elkobzását jelenti, addig a német jogban a *Verfall* kizárólagosan a bűncselekményből eredő bevételét. E gordiuszi csomó átvágásának másik (elegánsabb) megoldása az lett volna, ha a fordítás során – legalább két hivatalos szöveg összevetésével és az angol terminológia behatóbb ismeretében – tisztázzák a *forfeiture* szó funkcióját az egyezményben. Ezt követően pedig annak megfelelőjét egyszerűen nem szerepeltetik a hivatalos fordításban, ha már egyszer az a francia szövegben sem szerepel.

Hazánkban is a *forfeiture* klauzula lefordítása mellett döntöttek, végkimenetelében a német joghoz hasonló, de annál kezdetben kicsit komplikál-

tabb terminológiai helyzetet okozva. Az ENSZ kábítószer egyezmény *forfeiture* kifejezését nyilvánvaló volt, hogy nem lehetett elkobzásnak fordítani, hiszen „az elkobzás (*confiscation*) magában foglalja az elkobzást (*forfeiture*)” magyarítás nem vetett volna jó fényt a fordítóra. Ezért egy másik kifejezést kellett találni, a választás a vagyonekobzás kifejezésre esett.⁶⁸ Ebben éppúgy közrejátszhatott az is, hogy a köznyelvben fennmaradt a *confiscation*: „elkobzás [vagyone]” meghatározása,⁶⁹ de lehet, hogy a jogi szövegekben tallózva jutottak el az akkori Btk.-ban is szereplő mellékbüntetéshez.⁷⁰ Azonban az akkor hatályos szabályok szerint az elkövető összes vagyona (annak egy a bíróság megítélésétől függő része) esett elkobzás alá, így a vagyonekobzás kifejezés használata meglehetősen inadekvát volt egy olyan jogintézmény lefordításánál, amely szigorúan a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgokra korlátozódik. Elképzeltető persze, hogy a kihirdető törvény javaslatának⁷¹ terminológiáját befolyásolta azon – ahhoz képest egy nap késéssel benyújtott – másik törvénymódosítási javaslat⁷² is, amely újraszabályozta a vagyonekobzás jogintézményét, és annak hatókörét a bűncselekményből eredő vagyona korlátozta. Ez utóbbinak több hónappal később jogszabályi formában való megjelenése (1998. évi LXXXVII. törvény) után⁷³ viszont a vagyonekobzás terminológia használata az ENSZ egyezmény *forfeiture* kifejezésének fordításánál azonos kérdéseket vet fel, mint amikre a német jog vonatkozásában már utaltunk.

Az e pontban kifejtettek tekintettel viszont nyilvánvaló, hogy a vagyonekobzás kifejezés használata a nemzetközi egyezmény hivatalos magyar fordításában nem jelent kötelezettséget egy ilyen elnevezésű szankció szabályozására a nemzeti jogban. Célja ugyanis – vitatható módon – egy olyan egyezményi rendelkezés lefordítása, amely a nemzetközi instrumentum terminológiai semlegességét fejezi ki a nemzeti jogok irányába.

4. A hazai szabályozás

A Btk. a bűncselekménnyel kapcsolatos vagyontárgyak *elkobzását* egészen 1999. február 28. napjáig kizárólagosan elkobzásnak nevezte. A jogintézmény felölelte a bűncselekmény eszköztől,⁷⁴ produktumától,⁷⁵ elkövetési tárgyától,⁷⁶ a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott, a bűncselekmény elkövetéséhez használt, vagy arra szánt anyagi eszköztől,⁷⁷ a bűncselekményért kapott ellenszolgáltatástól,⁷⁸ a vesztegetésnél és befolyással üzérkedésnél az adott vagyoni előny tárgyától⁷⁹ való megfosztást.

A Btk. eredetileg hatályos formája ismerte ugyan a *vagyonekobzás* jogintézményét, de ez nem minősült a bűncselekménnyel kapcsolatos tárgyak elkobzásának. A vagyonekobzás ugyanis az elkövető teljes vagyonára, annak egy arányaiban meghatározott

részére (vagy ezek ellenértékére) irányult,⁸⁰ amely vagyontárgyak a bűncselekménnyel – annak elkövetésekor – nem álltak szükségképpen kapcsolatban.

A rendszerváltás után majdnem egy évtizeddel elfogadott büntető novella⁸¹ a vagyonekobjás hatókörét a bűncselekményből eredő vagyona korlátozta.⁸² Ezzel – az elkobjás mellett – egy új (önálló) szankcióval bővítette a bűncselekménnyel kapcsolatos tárgyaktól való megfosztás szabályozását, amely így terminológiailag dualistává vált. Egyúttal pedig a teljes vagyona (annak egy arányaiban meghatározott részére, vagy ezek ellenértékére) vonatkozó vagyonekobjást – talán a jogirodalmi kritikák⁸³ hatására – kiiktatta büntetőjogunkból.

A vagyonekobjás terminológia fenntartása megítélésünk szerint nem tekinthető szerencsésnek, hiszen elfedi az 1999. március 1. napja előtti és az utáni joghelyzet alapvető különbségét⁸⁴ nevezetesen azt, hogy a szankció az elkövető teljes vagy a büntetőjog-ellenes cselekményből eredő vagyona korlátozódik. Ezt a „terminológiai deficitet” éppen séggel csak növelte az, hogy az 1998-as szabályozás az elnevezést egy olyan jogintézménytől örökölte, amely jogállami körülmények között – már alapvető konstrukcióját tekintve is – meglehetősen aggályos volt. Az új mellékbüntetést még akkor is szerencsésebb lett volna más elnevezéssel (pl. a bűncselekményből eredő vagyona elvonása) illetni, ha a jogalkotó mindenképpen – és később kifejtett nézetem szerint helytelenül – ragaszkodott volna a terminológiai sokféleség megteremtéséhez.

A helyes megoldás már ekkor is az lett volna, ha a bűncselekményből eredő vagyontól való megfosztást – külön esetkörként – betagozzák az elkobjás szabályozásába. Ennek nem lett volna különösebb akadálya, hiszen az elkobjás (eredetileg, de az 1998. évi LXXXVII. törvény általi módosításra tekintettel különösen) meglehetősen sok (öt, illetve nyolc) esetkört foglalt magába. Tulajdonképpen „sem nem osztott, sem nem szorozott” volna, ha ebbe a szabályozásba még a büntetőjog-ellenes cselekményből eredő vagyona elkobjását is beemelték volna.

Ezzel a megoldási javaslattal szemben felvethető lett volna, hogy az elkobjást „dologra” kellett elrendelni,⁸⁵ amibe a vagyonekobjásnál szereplő a „bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyona” elvonása nem fért volna bele. Ezt az ellenérvet azonban cáfolja, hogy éppen az 1998. évi LXXXVII. törvény volt az,⁸⁶ amely beiktatta a Btk. 77. §-ába azt az esetkört,⁸⁷ amelyben az elkobjás tárgya a dolog fogalmánál tágabb „anyagi eszköz” kategóriája.

Az elkobjás és a vagyonekobjás terminológiai kétnyomúsága a Btk. 2001. évi CXXI. törvényvel történt módosítása után is fennmaradt. Sőt a jogalkotó koncepciója szerint lényegében a két intézkedés külön tartásának alapjává vált, hogy az elkobjás dolgokra, míg a vagyonekobjás vagyona vonatkozik. Erre tekintettel került ugyanis át a vagyonekobjás körébe azon vagyona elvonása, amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szük-

séges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szántak.⁸⁸

Részemről viszont nem tekintem a szankciófajták megkülönböztetését elvileg megalapozó ismérveknek a dolog és a vagyona fogalmának különbségét. Semmi akadálya nincs egy olyan egységes jogintézmény kialakításának, amely bizonyos esetekben a dolgok, más esetekben a vagyona elvonását tenné lehetővé. Egy ilyen szabályozást még inkább megkönnyíti, hogy a két fogalom nem egymást kizáró viszonyban áll egymással, hanem a tulajdon és más dologi jogok részfogalmai a vagyonnak.

Még kevésbé indokolt a két szankció elválasztása a 2003. évi II. törvény alapján, amely új esetkörként a vagyonekobjás körében nevesítette – azt a korábban az elkobjásnál szereplő – esetkört, amely az adott vagyoni előny tárgyától való megfosztásra irányul.⁸⁹ Ezzel ugyanis megtörte azon – a 2001. évi CXXI. törvény által még legalább konzekvensen érvényesített – elvet, hogy a vagyonekobjás vagyona vonatkozik, hiszen a vagyoni előny tárgya ennél mindenképpen szűkebb fogalom.

Az elkobjás és a vagyonekobjás szabályozásának különválasztása nemcsak a mélyebb elvi alapot nélkülözi, hanem a két szankció egyesítése egyenesen előnyös is lenne. Így ugyanis könnyen kiküszöbölhetőek lennének azok a felesleges ismétlések, amelyeket a vagyonekobjás szabályozása az elkobjásához képest tartalmaz. Ilyen például a Btk. 77. § (7) bekezdéséhez képest a 77/C. § (3) bekezdése, illetve a 77. § (4) bekezdéséhez képest a 77/C. § (2) bekezdése.

Az egységesítés leegyszerűsítene az 1996. évi XXXVIII. törvény 4. § (1), illetve 6. § (3) bekezdésében található rendelkezés, valamint IV. fejezet, illetve e fejezet 4. és 5. címe elnevezésének szövegezését is, amelyek a vagyonekobjást és az elkobjást jelenleg külön nevesítik.⁹⁰ Hasonló mondható el a 2003. évi CXXX. törvény IV. fejezet 1. és 2. címéről is, amelyekben a jogalkotó jelenleg egyaránt utalni kényszerül az elkobjás alá eső dologra, illetve a vagyonekobjás alá eső vagyona.⁹¹

5. Összegzés

1. A *nemzeti szabályozók korántsem egyöntetűek* abban, hogy a bűncselekményhez kapcsolódó vagyontárgyak elkobjását egységesen vagy több jogintézmény keretében szabályozzák. Érdemes azonban kiemelni azt, hogy – a hazai büntetőjog fejlődése számára több vonatkozásban is irányadó – *Né-metországban erőteljesek a bűncselekményhez kapcsolódó vagyontárgyak elkobjására irányuló jogintézmények (az elkobjás és az elvonás) egyesítésére irányuló tendenciák.*

2. A *nemzetközi egyezmények rendelkezései az elkobjás terminológia általános használata mellett is kifejezetten figyelemmel vannak arra, hogy bizonyos (főként angolszász) államok más elnevezésű jogintézménnyel oldják meg az elkövetők és más sze-*

mélyek megfosztását a bűncselekménnyel valamilyen kapcsolatban lévő dolgoktól. Erre tekintettel az egyezmények ún. terminológiai klauzulát tartalmaznak, amely kimondja, hogy az elkobzás fogalma egyes nemzeti jogokban szereplő azonos célú, de más elnevezésű jogintézményt is magában foglal.

Az ilyen klauzulák azonban csak a szerződések jogának részévé (és ezzel még inkább egyértelművé) teszik azt a nemzetközi jogi elvet, hogy az implementáció során, ha az egyezményből eredő érdemi szabályozási kötelezettségét az állam egyébként teljesítette, az instrumentum terminológiáját nem kell feltétlenül átvenni. Erre tekintettel viszont a nemzetközi egyezmények sem nem tiltják, sem nem bátorítják, hogy egyazon állam többféle – akár az egyezményben nem is említett elnevezésű – jogintézményt alkalmazzon arra, hogy elvonja a bűncselekménnyel kapcsolatos dolgokat tulajdonosuktól.

A „vagyonelkobzás” kifejezés használata bizonyos nemzetközi egyezmények hivatalos magyar fordításában nem jelent kötelezettséget egy ilyen elnevezésű szankció szabályozására a nemzeti jogban. Célja ugyanis – önmagában is vitathatóan – egy olyan egyezményi rendelkezés (a terminológiai klauzula) lefordítása, amely a nemzetközi instrumentum angol nyelvű szövegének semlegességét fejezi ki bizonyos (nevezetesen angolszász) nemzeti jogok irányába.

3. Nem tekinthető szerencsésnek, hogy az 1998. évi LXXXVII. törvény a vagyonekhozás kifejezést használta a büntetőjog-ellenes cselekményből eredő vagyon elvonására korlátozódó szankció megjelölésére. Így ugyanis összemosza azt a – jogállami szempontból alapvető konstrukcióját tekintve is aggályos – szankcióval, amely az 1999. március 1. napja előtt hatályos szabályozás szerint akár az elkövető teljes vagyonának elkobzását is lehetővé (kötelezővé) tette, mégpedig annak a bűncselekménnyel való bármilyen kapcsolatának bizonyítása nélkül.

Megítélésünk szerint semmi akadálya nincs (korábban sem lett volna) egy olyan egységes, elkobzás elnevezésű jogintézmény kialakításának, amely bizonyos esetekben a dolgok, más esetekben a vagyon elkobzását tenné lehetővé. Ezzel egyébként kiküszöbölhetőek lennének azok a felesleges ismétlések és párhuzamosságok, amelyek az elkobzás és a vagyonekhozás hatályos szabályozásában és a kapcsolódó – a nemzetközi bűnügyi együttműködés körébe tartozó – törvényekben okkal kritizálhatók.

Az új Btk.-ban tehát egyrészt fel kellene hagyni a vagyonekhozás terminológia használatával, másrészt pedig a vagyonekhozás esetköreit be kellene olvasztani az elkobzás szabályozásába.

Jegyzetek

- 1 Btk. 77–77/A. §.
- 2 Btk. 77/B–77/C. §.
- 3 Így pl. WIENER A. I.: *A Btk. Általános Része de lege ferenda*. „Közlemények No. 17.” MTA-JI, Budapest, 2003. 147., 149–150. o.; LIGETI K.: „Az új büntető törvénykönyv általános részének koncepciója” *Büntetőjogi Kodifikáció*, 2006/1. sz. 34., 46–47. o.
- 4 A terminológiai eltéréseket észleli pl. GROPP, W.: „Rechtsvergleichende Beobachtungen” In: *Rechtliche Initiativen gegen organisierte Kriminalität* (hrsg.: Walter Gropp/Barbara Huber). „Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht Freiburg i. Br. Band S 84.” Iuscrim, Freiburg im Breisgau, 2001. 957. o.
- 5 Ld. francia Btk. 131–6. cikk. 10. pont; 131–14. cikk. 6. pont; finn Btk. 10. fejezet; svájci Btk. 58. § harmadik rész, első fejezet, 6. cím, az 58–59. §-ok közös címe. Források: *Le nouveau code pénal loi du 22 juillet 1992*. „Sammlung ausländischer Strafgesetzbücher in deutscher Übersetzung, Band 109”, Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht, Freiburg, 1999; <http://www.finlex.fi/pdf.../saadkaan/E8890039.PDF>; illetve http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html.
- 6 Finn Btk. 10. fejezet 2. §.
Forrás: <http://www.finlex.fi/pdf.../saadkaan/E8890039.PDF>.
- 7 Finn Btk. 10. fejezet 4. §.
Forrás: <http://www.finlex.fi/pdf.../saadkaan/E8890039.PDF>.
- 8 Finn Btk. 10. fejezet 4. § és 5. §.
Forrás: <http://www.finlex.fi/pdf.../saadkaan/E8890039.PDF>.
- 9 Svájci Btk. 58. §.
Forrás: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html.
- 10 Svájci Btk. 59. §.
Forrás: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html.
- 11 A bűncselekményből eredő vagyonról szóló 2002. évi angol törvény 2. rész.
Forrás: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/20020029.htm>.
- 12 Német Btk. 73–73e. §, osztrák Btk. 20b-c. §.
Források: <http://dejure.org/gesetze/StGB>, illetve <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>.
- 13 Osztrák Btk. 20–20a. §.
Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>.
- 14 Az angol jog ismeri a nem büntetőjogi elkobzás (*civil recovery order*) jogintézményét is. Ld. a bűncselekményből eredő vagyonról szóló 2002. évi angol törvény 5. részét.
Forrás: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/20020029.htm>. Az angolszász jogi terminológiában a „civil” nem a kontinentális értelemben vett magánjogot jelenti, hanem a jogrendszer minden olyan részét, ami nem büntetőjog. Ld. KEENAN, D.: *Smith and Keenan's English Law*. 9. ed. Pitman, London, 1989. 183–184. o.
- 15 Korábban a büntető bíróságok hatásköréről szóló 1973. évi angol törvény 43. §. Forrás: *Archbold Criminal Pleading, Evidence and Practice* (ed. Richardson, P. J.). Sweet & Maxwell, London, 1998. 583–586. o.
- 16 Így pl. *Archbold Criminal Pleading, Evidence and Practice* (ed. Richardson, P. J.). Sweet & Maxwell, London, 1998. 583. o.
- 17 MITCHELL, Andrew. R./TAYLOR, Susan M. E./TALBOT, Kennedy V.: *Confiscation and the Proceeds of Crime*. 3rd ed. „The Criminal Law Library” Sweet & Maxwell, London, 2002. (loose-leaf) para. 10.003-10.012.
- 18 A büntető bíróságok hatásköréről (büntetések kiszabásáról) szóló 2000. évi angol törvény 143. § (1) bek.
Forrás: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/20000006.htm>.
- 19 A büntető bíróságok hatásköréről (büntetések kiszabásáról) szóló 2000. évi angol törvény 143. § (2) bek.
Forrás: <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2000/20000006.htm>.
- 20 A kábítószerrel visszaélésről szóló 1971-es angol törvény 27. §-a alapján „elkobozható minden olyan dolog, ami a bűncselekménnyel [azaz a kábítószerrel visszaéléssel] összefügg (*relate to the offence*)”. Forrás: http://www.ukcia.org/pollaw/lawlibrary/updatedMoDA_1971.html. Vö. A *Concise Dictionary of Law* (ed. Martin, Elisabeth. A.). 2nd ed. Oxford University Press, Oxford-New York, 1990. 169. o.; MITCHELL, Andrew. R./HINTON, Martin G./TAYLOR, Susan. M. E.: *Confiscation*. „The Criminal Law Library” Sweet & Maxwell, London, 1992. 3–4. o.; MITCHELL, Andrew. R./TAYLOR, Susan M. E./TALBOT, Kennedy V.: *Confiscation and the Proceeds of Crime*. 2nd ed. „The Criminal Law Library” Sweet & Maxwell, London, 1997. 4–5. o.; LEVI, Michael: „Grossbritannien” In: *Möglichkeiten der Gewinnabschöpfung zur Bekämpfung der Organisierten Kriminalität. Bestandaufnahme und perspektiven im internationalen Vergleich* (Michael Kilchling – Günther Kaiser). Iuscrim, Freiburg i. Br., 1997. 47. o.

- 21 Elsőként a kábítószerrel visszaélés bűncselekményéről szóló 1986. évi angol törvény, majd a büntető-igazságszolgáltatásról szóló 1988. évi angol törvény VI. része, majd a kábítószerrel visszaélésről szóló 1994. évi angol törvény I. része, illetve a bűncselekményből eredő vagyonról szóló 2002. évi angol törvény 2. része. Források: MITCHELL, Andrew. R./HINTON, Martin G./TAYLOR, Susan. M. E.: *Confiscation*. „The Criminal Law Library” Sweet & Maxwell, London, 1992. 413–445. o.; http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1988/Ukpga_19880033_en_1.htm; http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1994/Ukpga_19940037_en_1.htm; illetve <http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2002/20020029.htm>.
- 22 HIPPEL, R.: *Lehrbuch des Strafrechts*. Julius Springer, Berlin, 1932. 436 o. 2. lj.; SCHÖNKE, A./SCHRÖDER, H.: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.). 12. Aufl. C. H. Beck, München, 1965. 188. o. 23 SCHÖNKE, A./SCHRÖDER, H.: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.). 12. Aufl. C. H. Beck, München, 1965. 1410. o.
- 24 Korábban a német Btk. 40. §, a hatályos német Btk. 74–74f. §. Források: SCHÖNKE, A./SCHRÖDER, H.: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.). 12. Aufl. C. H. Beck, München, 1965. 184. o., illetve <http://dejure.org/gesetze/StGB>.
- 25 Korábban a német Btk. 152. §, a hatályos német Btk. 92b. § 2. pont. SCHÖNKE, Adolf/SCHRÖDER, Horst: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.). 12. Aufl. C. H. Beck, München, 1965. 732. o., illetve <http://dejure.org/gesetze/StGB>.
- 26 Korábban a német Btk. 335. §-a. Forrás: SCHÖNKE, A./SCHRÖDER, H.: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.). 12. Aufl. C. H. Beck, München, 1965. 1409. o.
- 27 ESER, A.: „Verfall und Einziehung” In: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.); 18. Aufl. von Lenckner, Th./Cramer, P./Eser, A./Stree, W.). C. H. Beck, München, 1976. 731., 744. o.; TRÖNDLE, Herbert: *Strafgesetzbuch und Nebengesetze* (bgr.: O. Schwarz). „Beck’sche Kurz-Kommentare Bd. 10.” Beck, München, 1997. 568. o.
- 28 PL. BINDING, K.: *Grundriss des Deutschen Strafrechts. Allgemeiner Teil*. Siebente, verbesserte und vermehrte Auflage. Wilhelm Engelmann, Leipzig, 1907. 261. o.; BAUMANN, J.: *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. 4. Auflage. Ernst und Werner Gieseking, Bielefeld, 1966. 659. o.
- 29 Német Btk. 76–76a. §. Forrás: <http://dejure.org/gesetze/StGB>.
- 30 ESER, Albin: „Verfall und Einziehung” In: *Strafgesetzbuch. Kommentar* (begründet von Schönke, A.; fortgeführt von Schröder, H.); 18. Aufl. von Lenckner, Th./Cramer, P./Eser, A./Stree, W.). C. H. Beck, München, 1976. 766. o.
- 31 HUSBERG, W.: *Verfall bei Bestechungsdelikten. Eine Untersuchung über die Voraussetzungen und Auswirkungen der Verfallsanordnung gemäß §§ 73 ff. StGB unter besonderer Berücksichtigung des lucrum ex crimine bei den Bestechungsdelikten*. Shaker, Aachen, 1999. 89. o.
- 32 WALLSCHLÄGER, R.: *Die Strafrechtlichen Verfallvorschriften. Eine rechtssystematische, verfassungsrechtliche und kriminalpolitische Analyse*. Der Andere, Osnabrück, 2002. 192. o. 1041. lj.
- 33 Osztrák Btk. 26. §. Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>.
- 34 Osztrák kábítószer-törvény 34. §. Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>.
- 35 Osztrák Btk. régebben hatályos 20. §. Forrás: MAYERHOFER, Ch./RIEDER, S.: *Das Österreichische Strafrecht*. Erster Teil. Strafgesetzbuch (hrsg.: Mayerhofer, Ch./Rieder, S.). Österreichischen Staatsdruckerei, Wien, 1989. 172–174. o.
- 36 A pornográfiairól szóló osztrák törvény 3. §. Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/docs/pornog/pornog.htm>.
- 37 Osztrák Btk. régebben hatályos 20a. §. Hatályos 1988. március 1. napjától. Forrás: MAYERHOFER, Ch./RIEDER, S.: *Das Österreichische Strafrecht*. Erster Teil. Strafgesetzbuch (hrsg.: Mayerhofer, Ch./Rieder, S.). Österreichischen Staatsdruckerei, Wien, 1989. 175–176. o.
- 38 Osztrák Btk. 20a–20a. §. Hatályos 1997. március 1. napjától. Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>
- 39 Osztrák Btk. 20. § b)–c) pont. Hatályos 1997. március 1. napjától. Forrás: <http://www.sbg.ac.at/ssk/home.htm>
- 40 Az érintett ET egyezmények hivatalos nyelve az angol és a francia, az ENSZ egyezményeknek e nyelvek mellett az orosz, az arab és a kínai is. Ez utóbbiak áttekintését azonban – nyelvismeret hiányban – mellőztem.
- 41 Ld. a kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezményt, az elkobzásról szóló ET egyezményt, az elkobzásról szóló EU együttes fellépést és az elkobzásról szóló EU kerethatározatot. Források: http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf; <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/141.htm>; *Official Journal* L 333, 09/12/1998. p. 1–3.; illetve *Official Journal*, L 182, 05/07/2001. p. 1–2.
- 42 A kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezmény 5. cikk. Forrás: http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf.
- 43 Vö. *Commentary on the United Nations Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances 1988*. United Nations (E/CN.7/590), New York, 1998. 118. o.; BOISTER, N.: *Penal Aspects of the UN Drug Conventions*. Kluwer, The Hague/London/Boston, 2001. 357. o. 42. lj.
- 44 Az egységes kábítószer egyezmény 37. cikk; a pszichotrop anyagokról szóló egyezmény 22. cikk 3. bek. Forrás: http://www.unodc.org/pdf/convention_1961_en.pdf, illetve http://www.unodc.org/pdf/convention_1971_en.pdf.
- 45 A terrorizmus finanszírozásáról szóló ENSZ egyezmény 8. cikk 2. bek. Forrás: <http://untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv12.pdf>.
- 46 A kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezmény 1. cikk f) pont; a határon átvitelű szervezett bűnözés elleni ENSZ egyezmény 2. cikk (g) pont. Forrás: http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf; illetve http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf.
- 47 A kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezmény 1. cikk d) pont; a határon átvitelű szervezett bűnözés elleni ENSZ egyezmény 2. cikk (g) pont. Forrás: http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf; illetve http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf.
- 48 COUNCIL OF EUROPE: *Explanatory Report to the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*. para. 23. [subpara 3.] Forrás: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>.
- 49 COUNCIL OF EUROPE: *Explanatory Report to the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*. para. 19–20. Forrás: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>.
- 50 Ld. a tanulmány 2.1. pontját.
- 51 BOISTER, Neil: *Penal Aspects of the UN Drug Conventions*. Kluwer, The Hague/London/Boston, 2001. 357. o. 42. lj.
- 52 Vö. az elkobzásról szóló ET egyezmény 36. cikk 1. bek. Forrás: <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/141.htm>.
- 53 Ez derül ki a <http://conventions.coe.int> összeállításból.
- 54 Ld. a tanulmány 3.2. pontját.
- 55 Ezt az elvet az elkobzásról szóló ET egyezmény magyarázó jelentése úgy fejezi ki, hogy a nemzetközileg – éppen a nemzeti jogok különbségeire tekintettel – kialakított autonóm terminológiát az egyezmény hatékony és hűséges alkalmazására figyelemmel kell értelmezni. Vö. COUNCIL OF EUROPE: *Explanatory Report to the Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*. para. 19–20. Forrás: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/141.htm>.
- 56 Az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény második kiegészítő jegyzőkönyve 5. cikk. Forrás: *Official Journal* C 316, 27/11/1995 p. 49–57.
- 57 A fordítást lásd a svájci jogszabálytárban: http://www.admin.ch/ch/d/sr/0_311_53/index.html.
- 58 Svájci Btk. 58–59. §-ok. Forrás: http://www.admin.ch/ch/d/sr/c311_0.html.
- 59 Vö. 1998. évi L. törvény az Egyesült Nemzetek Szervezete keretében a kábítószerrel és pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt Egyezmény kihirdetéséről 2. §, illetve 2000. évi CI. törvény a pénzmosásról, a bűncselekményből származó dolgok felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló, Strasbourgban, 1990. november 8-án kelt Egyezmény kihirdetéséről 2. §.
- 60 Ld. az 1998. évi L. törvényt 2. §-át.
- 61 Azaz 1998. szeptember 6. napján.
- 62 Btk. 77. §. Hatályos 1999. február 28. napjáig.
- 63 Kihirdetve: 1998. december 26. napján.
- 64 Pl. 2000. évi CI. törvény 2. § (kihirdetve 2000. szeptember 21. napján); 2002. évi XLIX. törvény (kihirdetve 2002. december 7. napján) 2. §.
- 65 Ld. a tanulmány 3.3. pontját.
- 66 2002. évi LIX. törvény (kihirdetve 2002. december 20. napján).

- 67 A német fordításra ld. a kábítószerrel és pszichotrop anyagokkal való visszaélés elleni ENSZ egyezményt kihirdető német törvényt. Forrás: <http://www.jura.uni-sb.de/BGBI/TEIL2/1993/19931136.2.HTML>.
- 68 Ld. 1998. évi L. törvény. Kihirdetve 1998. november 6. napján.
- 69 *Angol-magyar kézikönyvtár* (főszerkesztő: Ország L.). Akadémiai, Budapest, 1991. 332. o.
- 70 Btk. 62–63. §. Hatályos 1999. február 28-ig.
- 71 T/227. számú törvényjavaslat (benyújtva 1998. október 1.). Forrás: http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=36&p_izon=227.
- 72 T/250. számú törvényjavaslat (benyújtva 1998. október 2.). Forrás: http://www.mkogy.hu/internet/plsql/ogy_irom.irom_adat?p_ckl=36&p_izon=250.
- 73 1998. évi LXXXVII. törvény 11. §-a.
- 74 Btk. 77. § (1) bek. a) pont. Az utóbbi rendelkezés tartalma megváltozott, jelenlegi szövege hatályos 1999. március 1. napjától.
- 75 Btk. 77. § (1) bek. c) pont. Hatályos 1999. március 1. napjától.
- 76 Btk. 77. § (3) bek. I. fordulat, illetve 286. §. Hatályos 1999. február 28. napjáig. Btk. 77. § (1) bek. e) pont. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig. Btk. 77. § (1) bek. d) pont. Hatályos 2002. április 1. napjától.
- 77 Btk. 77. § (2) bek. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig.
- 78 Btk. 77. § (1) bek. c) pont. Hatályos 1999. február 28. napjáig; Btk. 77. § (1) bek. d) pont. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig.
- 79 Btk. 77. § (1) bek. f) pont. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31-ig.
- 80 Btk. 38. § (2) bekezdés 6. pont, 62–63. §. A vagyonekhozás szabályozás-történetét ld. részletesebben GYÖRGYI K.: *Büntetések és intézkedések*. KJK, Budapest, 1984. 20–21., 77–78., 98., 256–257. o.; NAGY F.: „A büntetőjogi jogkövetkezmények tana” In: *A magyar büntetőjog általános része*. Korona, Budapest, 1998. 339. o.; illetve NÉMETHY A.: „Az elkobzás és a vagyonekhozás büntetőjogi szabályozás-története 1978 után.” *Magyar Jog*, 2001/9. sz. 531–536. o.
- 81 1998. évi LXXXVII. törvény 11–12. §. Hatályos 1999. március 1. napjától.
- 82 Btk. 62–63. §. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig.
- 83 NAGY F.: „A vagyonekhozás büntetés alkotmányi tilalma?” *Magyar Jog*, XLIII. évf. (1996) 1. sz. 24–26. o.
- 84 Az alapkonceptió megváltoztatását észleli pl. NAGY F.: „A büntetőjogi jogkövetkezmények tana” In: *A magyar büntetőjog általános része* (szerk. Nagy Ferenc). Korona kiadó, Budapest. 410. o.
- 85 Btk. 77. § (1) bek. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig.
- 86 1998. évi LXXXVII. törvény 16. §. Hatályos 1999. március 1. napjától.
- 87 Btk. 77. § (2) bek. Hatályos 1999. március 1. napjától 2002. március 31. napjáig.
- 88 Btk. 77/B. § (1) bek. d) pont. Hatályos 2002. április 1. napjától.
- 89 Btk. 77/B. § (1) bek. e) pont. Hatályos 2003. március 1. napjától.
- 90 A rendelkezéseket módosította, illetve beiktatta a 2003. évi CXXX. törvény 78, 79. §-a, az új címet megállapította ugyanezen jogszabály 89., 91. és 92. §-a. Hatályos 2004. március 1. napjától.
- 91 Beiktatta a 2005. évi CX. törvény 8. §. Hatályos 2005. november 5. napjától.

www.bunmegelozes.hu

Támogassa személyi jövedelemadójának második egy százalékaival a bűnmegelőzési programokat. Közcélú felajánlását az 1294 technikai számon teheti meg.

A társadalmi bűnmegelőzés érdekében végzett munka közhasznú tevékenység, ezért **2007-ben is lehetőség van arra, hogy a magánszemélyek személyi jövedelemadójuk második 1%-át** (az első 1% civil-szervezetek részére ajánlható fel) **a társadalmi bűnmegelőzés céljára felajánlják.** A közcélú felajánlásból befolyt összeget az Országos Bűnmegelőzési Bizottság helyi bűnmegelőzési programok pályázati támogatására kívánja fordítani.

TARTALOM

TÖRVÉNYTERVEZET A BÜNTETŐ TÖRVÉNYKÖNYVRŐL / 3

ÁLTALÁNOS INDOKOLÁS / 22

TANULMÁNYOK

HOLLÁN MIKLÓS

AZ ELKOBZÁS ÉS A VAGYONELKOBZÁS SZABÁLYOZÁSÁNAK
EGYESÍTÉSÉRŐL / 35

BÜNTETŐJOGI KODIFIKÁCIÓ

A szerkesztőbizottság elnöke: Dr. Györgyi Kálmán

A szerkesztőbizottság tagjai: Dr. Bárándy Péter, Dr. Belovics Ervin, Dr. Berkes György, Dr. Borai Ákos, Dr. Bócz Endre,
Dr. Frech Ágnes, Dr. Gönczöl Katalin, Dr. Lévay Miklós, Dr. Márki Zoltán, Dr. Soós László

Főszerkesztő: Dr. Nagy Ferenc – Szerkesztő: Dr. Pázsit Veronika

Kiadja a HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 1137 Budapest, Radnóti Miklós utca 2.

Telefon: 340-2304, 340-2305 • Fax: 349-7600 • E-mail: hvgorac@hvgorac.hu • Internet: <http://www.hvgorac.hu>

Felelős kiadó: Lipovecz Éva, a Kft. ügyvezetője • Felelős szerkesztő: Dr. Frank Ádám • Műszaki szerkesztő: Harkai Éva
A Pannonhalmi Főapátság alapítólevelén található Szent István kézjegyek borítódekorációként való felhasználása
a Pannonhalmi Főapátság engedélyével történt.

Nyomás: Multiszolg Bt.

Felelős vezető: Kajtor Istvánné

HU ISSN 1587-5350

A szerkesztőség címe: 1137 Budapest, Radnóti Miklós utca 2. • Telefon: 340-2304, 340-2305 • Fax: 349-7600
Előfizethető a HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.-nél.

Előfizetési díj egy évre: 5720 Ft • 1 szám ára: 2860 Ft • Megjelenik évente kétszer.

Hetedik évfolyam, 2007. 1. szám